13

سِلسِلَةُ الْمَقَالَاتِ وَالرُّدُودِ عَلَى الشُّبُهَاتِ وَالْمَسَائِلِ فِي الْحُكْمِ وَالتَّحَاكُمِ

ޙުކުމްކުރުމާއި ހުކުމް ގުޅޭ ޝުބުހާތަކާއި މައްސަލަތަކަށް
ރައްދުދީ ލިޔެފައިވާ ލިޔުންތަކުގެ ސިލްސިލާ

[illegible]

[illegible]

صماد الأثري

[illegible]

مركز الفرسان

[illegible]

13

سِلسِلَةُ المَقالاتِ والرُّدُودِ
عَلَى
الشُّبُهاتِ والمَسائِلِ في الحُكمِ والتَّحاكُمِ

ޙުކުމާއި ތަޙާކުމާ ބެހޭ ޝުބުހާތަކާއި މަސްއަލަތަކަށް ދީފައިވާ
ރައްދުތަކާއި މަޤާލާތަކުގެ ސިލްސިލާ

ޢަލީ އަލްޚުޟައިރު ނާޞިރު އަލްފަހްދު އާއި
ސަޢުދީގެ ފަތުވާ ކޮމިޓީގެ ބަޔާނާއެކު

[illegible]

صمّاد الأثري

ޞައްމާދު އަލްއަޘަރީ

މަރުކަޒު އަލްފުރުސާން

مركز الفرسان

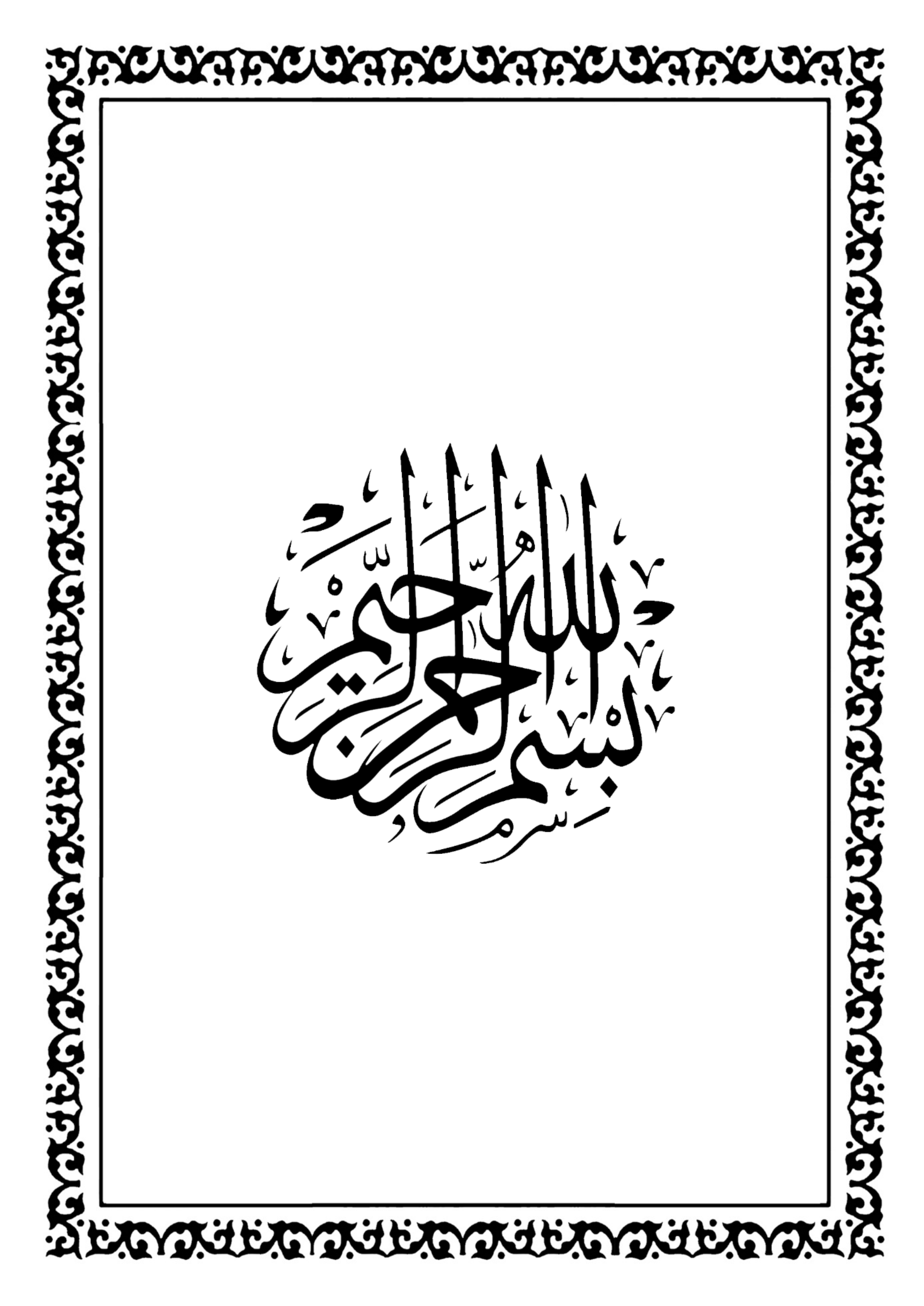
ފޮތަށް ޙަވާލާދީ

ފޮތުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ހެޔޮގޮތުގައި
ނަޤްލުކޮށް ނަކަލުކޮށް ފެތުރުންވަނީ
އެންމެހާ މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް
ހުޅުވައިލެވިގެންނެވެ.

އެހެނަސް އެއީ ފޮތުގައިވާ
އެއްޗަކަށް އެއްވެސް ބަދަލުކުރުމެއް
ގެނައުމެއް ނެތިވެއެވެ.

— [illegible] —

2025މ — 1446ހ

بسم الله الرحمن الرحيم

މުޤައްދިމާ

ﷲ ބާރަކަތްލެއްވި ގޯތާ ހިލާފަށް ބުނުމުގެ މައްސަލަގައި ސަލަފުންނާއި އަދި ފަޟީލަތްތެރި ޤަރުނުތަކުގެ ޢުލަމާއު އިޖްމާޢުވުމުގެ ބަސްތަކާއި، ޝަރީޢަތާ ޚިލާފަށް ފަތުވާދިނުމުގެ މައްސަލަ އާއި މައްޗަށް ބަޔާންކޮށް އެއިން ނުނިކުންނާނުކަން ޝަރީޢަތުގެ ސަލަފު ބަޝީރު ތަފާޞީލުތަކާއި ބަޔާންކުރެވޭކަން ބޭނުންވާމީހުންނަށް: ދީން ޒިޔާދަވާ ވިހިން އެކި ދިރާސާކަން އެއްކަލަ އަތުދީޔަ ދެއްވާއިޖަބަލާ. އެމީހުން ފަޔަގެ މިހާރު ފަތާނުއަގެ ބަޔަށް ނަގައިލާ. އެމީހުން މިހިރަނަން އަތުދީޔަގެން އެވާ ރަނގަޅުކަމުގެ، ކުރިމަތިލާ ކަމެއްގެ ނަގައިގެން އެވާ އެކަމަކަށް ސަވާރިފު ތަޤުލީދު ނަރުޝިދު އަލްއިމާމް ބުޚާރީ ވާރާ މިހާރުވެ، އަދި އަލްބަޤަރާތާރު ދިރާއި އެކަ ރަނދުކަވާ. އިއްވުން ބަނަގަރުޤުލީ ގޮތް ހުސްވިމާ ޚިޔާލުތުވާދާ ވާދަޖެހުން ވާނަގަ ކާރިގަނޑު ކަނބަޔަތުގެ މިހާރުކަން ވާނުގަ ކުރާގަތިނިވާ. އަދި ބައިވެރިވުމުގެ ޖަމާޢަތްތަކުން އެފަހަރު ދިރާހާއި ޖަބާދު ސަރާ، ފުރަތަމަ އަދި ދާރު އެއްކަލަ މަޤުބިލުވެލާނުން ހާރުޖުގެ ހަމަޖެހުން ނުތަ ބަލާކަ ކަރިވަރިދަވާ ކަނބަޔަތުގެ ރަވާދަން އެއަތު ޢާލަދުވާ ނިކުމަލާ ޕޯސްޓް އެކަ ބިކަރުގައި އަވަހަކަމުގެވާ.

މީހަކި އަދި ހަމަވާ ތަސްކާރެއް: މިބޮޑުވަނަ އަޖެންޑާ ކަރުއްސާގު މުހިންމު ކަމެކޭ ކާޒަދާ ވައްޑާލުގައިކަން ދިރި ބައިރާވި. އެގޮ ބައްސާ މިޒަންތަކެ، ޢަތަރުގޭ ދިރި ޝަރުޢުންނަށާއި އިޚްތިޔާރުކުރަނިތަނަ ފާޚަރާވާ، އެއީ ތަކުދީ ނަށްދޭމީހުން، ކަރުއްޔާތޯމީހުން، ދަޢުވަ ދެކެން ކަނބަތުގެ، އަދި ރާއްޖެ

ޖާޒޫބުން ދިރާސާކުރުން ކުރިމަތިކުރުމުގައި ބެހިގެންވާ ތަޢާރުފު ދީނާ ބައިކަވެ. މިޞްރުގެ ނަސްބުރުދު ޢާލިމީކަމާއި މިކަންފަދަ އެނގި ބަޔާންވެގެންވެ. ހުދު މިޞްރުގެ ބިދުޢަތާ އަހުލުސުންނަތު ރަސޫލާ، މިޞްރުގެ ކުރެއްވި ޝަރީޢަތުގެ އަޤީދާގެ ބަޔާނެވެ.

- **ބަހާއީމަތް ބަލާއިރު:** އަހަރުމެން ފުރުޞަތުއްސުރެ މިމައްސަލައާއި އަދި މިންވަރު އެކު މައްސަލަތަކުގެއިތުރުން އަސާސަށް އަދި އަސްލަކީ ޖުމްލައާއި ސުންނަތު އަހަރުމެންގެ ސަލަފުން މާނަކުރައްވާ ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާންކުރެއްވި ވާހަކައެވެ. ހުރިހާ ތަޢާރުފު ބަޔާންކުރި، ބުރަހާނާ ދީނާވެސް އައްސަވެ. ދީން އައްސަވާ އުޞޫލުން ކުރިމަތިވާ އަދި އުޞޫލުން ބަސްވެހުމަށް ޙިކުމް ޝަރުޢީ އަޙްކާމް، ބާރުދީގެން އަހަރެމެންގެ ޙަޤީޤަތާ ބަސްބުނާ ހަމަ އައިން އަޤީދާގެ ބުޚާރީ ޢަބްދުﷲ. އަލްބަޔާނާ ސަލަފުންގެ ބަސްބުނާ އިޖުމާޢާ ޙަދީޘުއްޞަޙީޙަ އަޙްކާމް އުޞޫލުން ޖަލްސާ ޢަލީ ޙުކުމްބަޔާ ޖާނަވެ. އަދި އައި ޙަދީޘުއް މިޞްރީ މަޒުހަބު ޒިކުރުކުރެވިގެންވެ. ނަބަވީ އަޙްމަދު އިޖުމާޢު ފިޤްހީ ޢަލީ ބަޔާނެވެ. ޙުކުމް ޖަލީ މައްސަލައާއި ބަޔާނުގައި ޖަހިފައިވެ. ބައިޖުމާޢާ ބުރޫޒުގެ މައުލޫމާތު މިއަޣްރާޒުގެ ގަޔާއިމާ ބަޔާނަ މިޒާނަން ޝަރުޢުމާއެވެ. އަދި އިދާރާތަށް އަސްލަ ދަރަޖަތް ހަމަހަމަކުރެވުނު ތަރުތީބުގެ ވެސް ޢާޒިގެންވެ. އައިޑިޔާ އަބްސޫލިއުޓް ޞަފަވީގެ ބަސްޝުޢޫރު ތަޢާލާ، އަލްޖަރީ ސީދާކުރެވުނު. އަޝްއަރީޔާ ފިލާޒަ ކާފިރުކުރުގެ ޞަލަވާތް ނިޔަމަ ކާނުއިގެ ޞަލަވާތް އައި ޖަޒާއަށް.

އަނެއްކާވެސް އަރަދުވެނުން ދަނޑުވެރިވެރިން އެބޭ މިހުންނަނީ ފުރަތަމަ
ވަނަހަޤަށް ބިނގަލާއްވެސް ނަމޮ ބައްލަވާ! އެމީހުން ފަހަނިވެސް ފިހުގެ
މިވެނި ޤަލާއްގައި އެމް ފުރާނަކުންނެވެ. ދެން މުޅި ދިޔަން އަދި ބައްޔު،
އެމީހާ ނުވަތަ އެބަހަކާގެ ފަށްބަހިގައި އެލުވައެވެ. ދެން ސަލަފުންނާ
ކިހާލައި އެއްޗެއް ގެނަހަށް އެއް އެމީހުން ދަންނަ ބަހަކާނވެސް
ނުވެއެވެ. ނުވަތަ ޔަހޫ ބަށް ފުރާނަން ޤާނޫނީ އަރަދުވެނުގެ ފުރާނުގެ
ފުރަނިނާކުގައި ބުނެއެވެ. މުޅިން ދިމާ އިދިކޮޅު ވަންހަޤު ޤާނަހެވެ.
މިލަދު ބަހަކު އެއް ވާދިއިން އަނެއް ވާދިއަށް ފުނުމަނދާނެއެވެ.
އެއަންފަރު، ސަލަދުގެ ފަމަވާ ކުރިޔަކީ ވަކި ބައްޤަމައް ނޫނެވެ. އަދި
އެއީ ސަލަފުނުގެ މަގުމުދު ބަހައްވެސް ނޫނެވެ. އެއީ އެބޫފުކުނުގެ މަގާދު
ދަނަކާކަލުއްވެސް ނޫނެވެ. އަދި -އަރަދުވެން މިހާމަނަނާވެސް އެމީހާގެ
ބަހައް އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއްވެސް ގެނެސްފައިނާވާ އެކަމަކު
އިދިކަމެވެން އެބޭ މިހުން ވަމިނަބައިން ޤާހަގެނު އެމީހަކުގެ ވާހަކަދައި
- ހާދިދު އަލްއިސްބަހިއްއް، ބަލަޖިއަކާ، ފައުޤާނައް، ނާބިދުލް ފަހުދައް،
އަލްއިލާހުނައް މިކަމަގައި ބެލާބައް ނަޒަވެ. އެޖެހުން ބުނެއެވެ: "ބަލަ،
އަލްއިލާހުނަކި އާދަމުގެ ށެއިޒައް ނޫނެވެ." ޖަނަގަލެވެ. އިމާމް
އަހްމަދަކިވެސް އާދަމުގެ ބާލަލައް ނޫނެވެ. އަދި ށެއިޒުލް އިސްލާމް
އިބްނު ބައިމިއްޔާވެސް އެއް އާދަމުގެ އިލްމުވެރިއެއް ނޫނެވެ. ކިއެއްކަ،
ބަރުޤަމާނުލް ޤުރުއާން އިބްނު ބައްބާސްއާއި އެކަލޭގެ ފުނުގެ
ދަރިވަރުންނަކުގައިވާ ޖިވާސްއާއި ބަޖާއައިޔާ އާދަމުގެ ބޫބަކާނުނައް

ނޫނެވެ! މިބާބުތަކުންނާ ބަލާއިރު ފަހު ޤަރުނުގައި ފާޅުވި ހަމައެކަ ޝައިޚުންނަކީ ހަމަ އާދައިގެ މީހުންނެވެ. މިއީ އިލްމުގެ ބަޙުރުތަކެއް ހުރި މީހަކަށް އެނގޭނެކަމެއް ނޫނެވެ.

މިސްރުގެކުރިން ހަމަ ކަންތައް ދަރުމަވާލަތު ބައިސްކޮޅު ބައިޢަތުގެ ނަމަ އެއްބަސްވުމުގެ ކަންކަން ބޭއްސުންތެރިވެ. އަދި ދުފުރާތުގެ ޙާލަތުގައި ބަސްތަކުގެ ނަމަވެ، އެކަކުވާރަން ނިސްބަތްވާ ނިސްބަތުތަކާއި ޙަޤީގަތް ނަމަވެ ހިތާމަވެރިކަން ނިސްބަތްވުމަކީ އިންސާނިއްޔަތު ނޫނެވެ.

ކަން ހުރިހާކަމެއް ކަންވަރު ޙަޤީޤަތާ އެކަށައަޅުކަމުގެ ބައިގަތުމުގެ ހަރަކާތް ސަބަބުތަކުގެ ފެންވަރު ކުރިޔަށްދިޔުމުގެ ފަރާތުން އަލްއިމާމް އަދި އިބްނު އަލްޤައްޔިމުއްދީން ނަސީހަތްކުރު ތެރޭގައި، އިޝާރާތްކުރުން އެކަން ދުވަހުގެ ކަރުދާސް ބަޔާންކުރުމަށް ޝާއިރުންނެވެ. ދުނު އެކަކަށްދަ ޙާލަތު ޝަރީޢަތުގެ މިޖާޒުގެ ތަރުޖަމާކުރުމެވެ. މަސައްކަތުގެ ކަރާމާތްތަކުގެ ފަރުވާ ކަމެއް. އެ އެވާނުން ކަނޑު ބަހާ: -ކުރިމަތިވެގެން ބިސްމިއްލާހި ނުލާ ބަރަކާތް ވިލަރެސް- ކަނޑު އެއްކަލަ ހިތަރަސް، الله ބާރައިތާލި ޙުކުމް ފަރާތުން މަސައްކަތުގެ ހަރުދަނާކަމުގެ ވަކިން އެއްވެސް ލަސްކަމެއް ކަނޑައެޅޭނެވެ. ޢިލްމީ މިއުސައްސަސާގެ ތިމާ ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުގެ ޚިދުމަތް ކުރިމަތިލާން، ނުވަތަ ބިލްބަށް ނުވަތަ ބަލާނަން ބުނާ ބަރާބަރު ނޫނެވެ! މި ކަރަކުރުންގެ ސަރަޙައްދުން އެކަސްރަނު އަދި ބާކީކުރުން ފަސަނަދަކާ ހިންގާފައި މަސައްކަތުކަމެވެ. ކަރަކުރުންނަށް އަޅާ އެބަސްރުބަޔަށް ބާރު މަޖައްލުން ކަރަ، އެ ޤަސަބަކަތް، އެ ނަޑުކުލަނު އެއަށް ތަބާވެވުމެވެ.

* ޢަލީ އަލްޙަލަބީއާ ގުޅޭ ފަތުވާ ކޮމިޓީއިން ނެރުނު ބަޔާން:

(س: يسأل بعض السائلين عن كتابي (التحذير من فتنة التكفير) و (صيحة نذير) لجامعهما: علي حسن الحلبي، وأنهما يدعوان إلى مذهب الإرجاء من أن العمل ليس شرط صحة في الإيمان، وينسب ذلك إلى أهل السنة والجماعة، ويبنى هذين الكتابين على نقول محرفة عن شيخ الإسلام ابن تيمية، والحافظ ابن كثير وغيرهما رحم الله الجميع، ورغبة الناصحين بيان ما في هذين الكتابين ليعرف القراء الحق من الباطل... إلخ.

ج: بعد دراسة اللجنة للكتابين المذكورين، تبين للجنة أن كتاب (التحذير من فتنة التكفير) جمع علي حسن الحلبي فيما أضافه إلى كلام العلماء في مقدمته وحواشيه يحتوي على ما يأتي:

1- بناه مؤلفه على مذهب المرجئة البدعي الباطل الذين يحصرون الكفر بكفر الجحود والتكذيب والاستحلال القلبي، كما في (ص 6 حاشية 2 ص 22) ، وهذا خلاف ما عليه أهل السنة والجماعة من أن الكفر يكون بالاعتقاد وبالقول وبالفعل وبالشك.

2- تحريفه في النقل عن ابن كثير - رحمه الله تعالى- في (البداية والنهاية 13\118) ، حيث ذكر في حاشية ص 15 نقلا عن ابن كثير: (أن جنكز خان

ادعى في الياسق أنه من عند الله، وأن هذا هو سبب كفرهم) وعند الرجوع إلى الموضع المذكور لم يوجد فيه ما نسبه إلى ابن كثير - رحمه الله تعالى-.

3- تقوله على شيخ الإسلام ابن تيمية - رحمه الله تعالى- في ص 17 - 18 إذ نسب إليه جامع الكتاب المذكور أن الحكم المبدل لا يكون عند شيخ الإسلام كفرا إلا إذا كان عن معرفة واعتقاد واستحلال. وهذا محض تقول على شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله فهو ناشر مذهب السلف أهل السنة والجماعة، ومذهبهم كما تقدم وهذا إنما هو مذهب المرجئة.

4- تحريفه لمراد سماحة العلامة الشيخ محمد بن إبراهيم رحمه الله في رسالته: (تحكيم القوانين الوضعية)، إذ زعم جامع الكتاب المذكور أن الشيخ يشترط الاستحلال القلبي مع أن كلام الشيخ واضح وضوح الشمس في رسالته المذكورة على جادة أهل السنة والجماعة.

5- تعليقه على كلام من ذكر من أهل العلم بتحميل كلامهم ما لا يحتمله كما في الصفحات (108 حاشية 1، 109 حاشية 21، 110 حاشية 2) .

6- كما أن في الكتاب التهوين من الحكم بغير ما أنزل الله، وبخاصة في (ص5 ح1)، بدعوى أن العناية بتحقيق التوحيد في هذه المسألة فيه مشابهة للشيعة- الرافضة - وهذا غلط شنيع.

7- وبالاطلاع على الرسالة الثانية (صيحة نذير) وجد أنها كمساند لما في الكتاب المذكور- وحاله كما ذكر-. لهذا فإن اللجنة الدائمة ترى أن هذين الكتابين لا يجوز طبعهما ولا نشرهما ولا تداولهما؛ لما فيهما من الباطل والتحريف، وننصح كاتبهما أن يتقي الله في نفسه وفي المسلمين، وبخاصة شبابهم، وأن يجتهد في تحصيل العلم الشرعي على أيدي العلماء الموثوق بعلمهم وحسن معتقدهم، وأن العلم أمانة لا يجوز نشره إلا على وفق الكتاب والسنة، وأن يقلع عن مثل هذه الآراء والمسلك المزري في تحريف كلام أهل العلم، ومعلوم أن الرجوع إلى الحق فضيلة وشرف للمسلم.

وبالله التوفيق، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو ... عضو ... عضو ... الرئيس

بكر أبو زيد ... صالح الفوزان ... عبد الله بن غديان ... عبد العزيز بن عبد الله آل الشيخ)[1]

މާނައީ: "ސުވާލު: ޙަދީ ޙަސަން އަލްޙަރަކާތީ ތަޢާރަފްކުރެއްވި ދެފޮތް ނަމުގައިވާ: "އައްތަންބީހު މިން ތިލްމީޛީ ތަޤުލީދު" ފޮތާއި، "ޞައިޙަތު ނަޒީރު" މިއާދުން ބަޔާން މިކަން ސުވާލުކުރެއްވުން. އެދުމެން

---

[1] فتاوى اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية: 2/137-139 ، رقم: 21517

އެތެރޭގައި ގޭބިސީ އިހުމާލުގެ މަޢުލޫމާތުކަމުގެ ކަމުގައި، އެއީ ހަމަލާ
އިމާންކަން ބަޔަކުވެފައިނުވާ ޝުޢޫރުތަކާ ކަމުގެ ނުނެކަމަކެވެ. އަދި އާންމު
އިބަލަ ނިސްބަތްވާކަމުގެ އަހުލުވެރިން ސަލާމް ވަރުގަދަ ބާރުތަކެކެވެ. އަދި
އާންމު މުދުލުގެ ބިނާކުރާ ބައިވެރިން ޝަރުޢީ އިސްލާމް ފެނުނު ގޮތުން މަޢުލޫމާތު
އާއި، އަތުރާލުގެ އިސްލާމް ކަރާރު އާއި އެކަން ބާރުވެރިންގެ އަރިހުން
ތަރުބިއްޔަތު ބެލުމަށް ނަޑިހަމަޖެހޭ ބަލަހައްޓާ ކަމުގެ މަސްލަހަތެވެ.
ނަޒަރިއްޔާ މިންގެ އެވެހެލި: މިހުރިހާ އެއްބަސް
ބަލަހައްޓަނީއެވެ. އެއީ ހުރިހާ ބަދަލުވެ ބަލައި އަސަރުކޮށް
ދެމެހެއްޓެވެ... އެއް

ޙަޤީޤަތް: ދިރާސާތަކުން ދައްކައިދެނީ ބާރުގެ ނުފޫޒު ދިރާސާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ތަޢުލީމާއި
ބަލަހައްޓާމަށް ނަމޫނާއެއް "އަމަލީ ސިޔާސަތު ތަރުބިއްޔަތު ހެދުން" ފުރުޞަތު، ޙައްޤު
ހަމަޖެހުމަށް އަސްލުކަމަށް ޤާނޫނީ ދާއިރާ އާއި ބަދަލުގެނައުމާ ތަރުބިއްޔަތުގެ
ބަސްމަގަތު ނިޔަތްބަދަލުކުރާ ކަމުގެ ތަފާސްހިސާބު މިރޮނގުގައި އަސްނަސްފި
ކަންކަން އަމިއްލައަށް ކަމެވެ:

1- އަބުރުގެ މުޤައްރަރު، ދިރާސާތައް ބޭނުން ކުރުމަށް މަޢުލޫމާތު އަބުރު
ދިރާސާތަކެވެ. އެހީތެރިން ބަލާ، ހަމަޖެހުނީ ދިރާސާތަކަށް ދަރިވަރުންނަށް،
ހިމާ ދިރާސާތަކުގެ ބެހެއްޓުމުގެ ޤާނޫނު ނިޔަތް ތަޖުރިބާ މިންވަރެވެ. އެއީ
ބަޔާނާ 6 ގެ ދަރަޖަ ފުރުޞަތުގައި، އަދި ބަޔާނާ 22 ގައިވާ ގޮތެވެ.
މިއީ ހަމަޖެހުން ސުވާލު ވަރުދާރައްސ އަމިއްލަ ފުރުޞަތު ދިމާ ގޮތަކަށްވާ:

ކުލުބު އިޖްތިމާޢުންނާއި، ބަހުސްތަކާއި، ހަފުލާތަކާއި، ޝަރީޢަތުންވެސް ވާނަކަމަށް ދީނީ ގޮތް ހަރާމު ކަމެކެވެ.

2- އިބްނު ކަޘީރުގެ އަރިހުން އާންމާ ނަޞޭޙަތްދެއްވުމުގައި ތަފްސީރުކުރުން ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އެއީ އާލުޢިމްރާނާ ވައްސިޔާތާގެ 118/13 އިންނެވެ.

އެގޮތުން އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގެ ބަޔާނާ 15 ގައި އިބްނު ކަޘީރުގެ ލިޔުއްވުން ނަޞޭޙަތްކުރައްވައި: "ޤަސްޔިދު ޒާލިމު ހާސިދަތަކީ الله ގެ ރަޙުމަތްތަކަށް އެއްކޮށްއަކަން ދީނުވާހަކަދައްކަނީ، އެފަހުން ކާފިރުވެ ސަބަބަކީ މިއީކަމެއް" މިހެންވެއެވެ. އެކަމަކު ދިނުވުމުގެ ފަހަރުތަކާ ބަޔާންކުރެވޭ ތަފްސީރު އާނގާ އިބްނު ކަޘީރަށް ނިސްބަތްކުރި ބަހުއް ނުވެއެވެ.

3- އާޔަތުގެ 17-18 ބަޔާނުގައި ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާގެ މަޤާމަށް ދުވަހުނަގަދުވެއެވެ. އެއީ ފޮތް ޤަބުރަސްތާ މިނާ (އަލްބަޤަރާ)، ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ އަރިހުގައި، އެނިގިގެން އަދި އިޖުތިމާޢުކުރުން އިސްތިޢާނަތްކުރުމަށް ދެކުނި ބަޔާންކުރެވުނުމާ ބުނުން ކުޅުދުއަނާމުގައި ނުވާނަކަމަށް ނިސްބަތްކޮށްފައިވާކަމެވެ. މިއީ ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާގެ މަޤާމަށް ސާފުކުރަން ހަދާފައިވާ ބުހުތާނުކަމެވެ.

ފަހު އެކަލޭގެފާނުގެ އަޅުގަނޑު ސުނަންނާ ވަޒީފާއެއް، ސަބަބުން މަތިރަބ ފޮތްއެއް ބާކަމެވެ. އެބަހުރުންގެ މަތިރަބުވެސް އިސްތިފާދާ ގޮތަށެވެ.

އެކަމަކު މިއީ މުރާދުންގެ މަތިރަބެވެ.

4- ސަފާރަތުގެ ބައްލަވާ ("މަޖުމޫޢު އިޖްމާޢުތަކުގެ ފަތި!؟؟")

އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް އެއްބަސްގެ ރިސާލާ "ތަޙްރީމުލް

ޤަވާނީން އަލްވަޟްޢިއްޔާ" ގައިވާ ބަސްފުޅުގެ މުރާދު ތަޢްރީފުކުރުން
ބަދަލުކުރުމެވެ. އެގޮތުން ދިރާސާކުރުމުން ފުޤަހާ ޤަވާޢިދު ވިދާ ތަޢާރުފަކީ:
ޝަރީޢަތުން ހިމޭ އިސްލާމީ ޝަރުޢީކުރެއްވި ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުވާގޮތަށެވެ. އެއީ އެކަމަކާ
މިދުނިޔޭގައި ރަސޫލާގެ ޝަރީޢަތުގެ ބަސްފުޅު އިރާދީ އަޙްކާމާއި ސުލޫކު
ބަޔާންވެގެންވާ އަޙްކާމެވެ. އަޙްކާމް ސުންނާ ވަޙީއާޔާތުގެ މީހާތަކެވެ.
5- އެހާ ދިރާސާކުރެވުނު އިޖްމާޢު އަޙްކާމްތަކުގެ ބަސްފުޅަށް ކަމަނާކުރުމާ
ވަޙީދުން، އަބުބަކުރުގެ ބަސްފުޅަށް މާނަ ނުކުރެވޭނެހެން ނަހަމަކަން
މާނަކަމަށްކުރިއްވިއެވެ. އެއީ ބަޤަރާ 108 ގެ މުތަޝާބިހް 1 ގައި އަދި 109
ގައިއެވެ.
6- އެކަމަކުން މުޅިދުނިޔެ، الله ބާވައިލެއްވި ގުރާ ޒަމާނަށް ރަސޫލުކުރުން
ލިޔުމަށް ވަގަތު ކުރިމަތިލާމިއެވެ. ފާއިބަތަކަށް ބަޤަރާ 5 ގެ 1
ވަނަ މުތަޝާބިހްގައެވެ. އެއީ މިމަސައްކަތުގައި ތަޢާރަފު ބަޔާނުކުރުމުގެ
ސަލާމަތަށް ދީނުމަތީ ރާޅިޔާ ޝަރީޢަތާ އެއޮތްމަސްއޫލު ވަރަކަށްއަރަން
ދަރުވާރާތަކެއްނުވެ. މިއީ ހަމަކުރެވެނުވާ ގޮތުގެ.
7- ދީން ދުވަހު ރަސޫލާ "ބަވައިރަށު ނަފްރީރު" މުޖާރަހާތަކުރުން
ފުރިހަމަވުމަށް ހުރިން ނަންބަރަކުން ލިބިގަތާ ބަރައްކަތް ބާރުދު
ލިބިއަކުރެވިއެވެ. އެލިބޭ ޤާނޫނުސާބިތު ދިރާސާކުރުން ގަބޫލެވެ.
މިހެންވެ ބަހައްޓަށްތަކަށް ދެއިމާ ދުހުލިޔާ: މި ދުލިބޭ ކަޑާކުރުން، އަދި
ލިބޭރަށްދެއްޗެ، އަދި ދެއްކުރުމަށްދެއްލެ ހުއްދަ ނުވާނެކަމަށެވެ. އެއީ އެ
ދުލިބޭގައިވާ ބާރުލިބޭކާއި ބަރަކާތު ބަދަލުކުރުމްނުވާގޮތް ސަލަބުބުނުވެ. އަދި

އެ ދިރާސާތާ ޚިލާފުވާއަށް ހަރަދުކުރުން ނަޞޭހަތްތެރިވުމަށް ޢާންމުގެ ނަފްސާނީކަމުގެ ދުސްތޫރުމުގެތަކުގެ، އަދި ގާއިބްޢަލާމް ޢުލަމާއުންނަށް ދެވޮސް الله އަށް ތަޤްވާވެރިވެ ބިރުވެތިވެވޮޑިގަތުމެވެ. އަދި އެ ޢިލްމުވެރިންގެ ޢިލްމާއި އިޚްލާޞް ހިފެހެއްޓުމާ، އަދި ޙަޤީޤަތާ ތަރުބިޔަތުވެރިކަމާ ޢިލްމުވެރިންގެ އަޚްލާޤުން ޝަރުޢީ ޢިލްމު ޙާޞިލުކުރުމުން ގަދަކަމާ މަސައްކަތްކުރައްވުމެވެ. އަދި އިޚްލާޞާ އަމާނާތްތެރިކަމާއި، ޞަބުރާއި ސުންނަތަށް ތަބާވުމާ ދީނަށް ދުނިޔެ އިލްމު ފުރިހަމަ ނިކަމެތިކަމެވެ. އަދި ދިރުމަށް ބަރަކާތްލައްވާ، އަދި އިލްމުގެ ހަޤީޤީ ބާރުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ދަރުސް ދަރިވަރުންނާއި މިއުޅޭ ވީދުވާކާއި ދެމެހެއްޓުމަށް ދުލާ އަދި އެބަފުޅު ދަރުސްދޭނެ ޢިލްމުވެރިންނެވެ. އަދި ޢުމުރުގެ ނިޔަލަށް އަޚުލާޤު ދުޢާކުރައްވާ ނަޞޭޙަތްތެރިވާ ކަމަށް އަދި ޝަރުޢީމަގާ ދުޢާކުރަމެވެ. وبالله التوفيق، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم."

އަލްލަޖްނާ އައްދާއިމާ ލިލްބުޙޫޘް އަލްޢިލްމިއްޔާ ވަލްއިފްތާއި

މެންބަރު: ބަކުރު އަބޫ ޒައިދު

މެންބަރު: ޞާލިޙު އަލްފައުޒާން

މެންބަރު: ޢަބްދު الله ބިން ޣުދައްޔާން

ރައީސް: ޢަބްދުލްޢަޒީޒް ބިން ޢަބްދު الله އާލު ޝައިޚް" މިއެވެ.

ތަޞްނީފުން ނެރެފައިވާ ބަޔާނަކީ މިއެވެ. މިގައި މިވަނީ އަލްހަލަބީ އާ ކިޔާ ފަރާތަކުން ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވާ ކުށްފާޅުކޮށްދިނުމެވެ. އެ ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވާ ޖަވާބުތަކީ އަލްހަލަބީވަނީ ރިސާލާއެއް ލިޔުއްވައިފައެވެ. ކަމުގެ އެއީކަމަކީ ނަމާ، އިންސާފާއި ހަމައިން ނަޒަރުދެވޭން ހަމަޖެހޭ ނޫނެވެ. ދެނެނަމަ އަންގަވާފައި އޮތީ ހިލާފު ރަގަ އަންނަ ބަޔާނާ ދަލީލުތަކުން ކުރިމަތިލާނެ ގޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ދަލީލުތަކާއި ޙައްޤާއި ދުރުކުރެވޭ ނޫނެވެ. އަދި ކިޔާ ބަޔާނާ ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކުގެ ބާރުކުރުމުގެ ތަޢާރުފަށް ބާވަތުގެ ސަލަފީ މަނުހަޖުގެ ބަޔާނެވެ. އަދި ސަލަފުންގެ މަންހަޖު ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އެއީ ޢިލްމީ ސަލަފީ ވާހަކައާ ތަފާތު ޢިލްމީ ޙަޤީޤަތް ގެނެސް ބަޔާންކޮށްދިނުމެވެ. އަދި ހަލަބީ އެކަމަކު ފިރުޢައުނަށް ރައްދުކުރާ ހުރިހާ ކަމެއް ބުނެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ރައްދުތަކުގެ ޝަރުޢީ ބަޔާނެވެ. ކަނޑައެޅުމަކީ ސަލަފުގެ މަންހަޖާ ނުބައެވެ. ސަލަފުގެ ބަޔާންކުރެވޭ ޝަރުޢީ މަންހަޖު ތަޢާރުފުކުރުމަކީ އެއީ ސަލަފީ ބަޔާނާއި ފަހެ ބަޔާނާ ނަޝަރުކުރުމެވެ.

ކިޔަވާދޭނެ އަލްހަލަބީ ހިތާމަވެރި ރައްދެއް ދީފައިވާ ރިސާލާއީ: الأجوبة المتلائمة على فتوى اللجنة الدائمة އެވެ. އެއީ އެއްބައި އެއްކަލަ

ގެނުވާ ބަދަލާއި ބަޔާނުގައި ރައްދު ބަޔާނީ އަދިވެސް އިޞްލާޙުކުރުން

ދީފައިވާ ރިސާލާއެކެވެ.

އުޅޭއް ބުޅޭއް ނުދަންނަ ޤާރިޖު މުއްދަރާތުން އިރުތާގެ މުދުލާ، ކަލްޗަރު

ޢަރަބިއްޔާ، ޔޫރަޕުގެ ހަރުދިއްކާ އަދިނުބަކާ ތަސްބީރު ފަހި ގޮވާ ނަގަމުން

ތަޤްނާގެ ފަހުވާ ނަޖަހިގެން ދަލްކާއިރު، މިތަޤްނާއިނޑަނި މިފެރިން

ތަފާސީލުކުރާ ހަނގުރާމަޖެހި ޤަވާޢިދުތަކާއި އާގެ ބުޅުނުނަޔާ

ޒަވާރިދަނުކަމުގައި، އަދި އުޅާ ގެރުނުފަސް، ތާއިދުކުރުނުފަސް

ހުއްދަނުވާނުކަމަށް ބުނެ ފަހުވާދީފައިއެވެ. މިތަގައި ކަލްޗަރު މުރުޖިއްކަމަށް

ފަހުވާ ނުގެތަނު، އެތަގައި ކަނިހަރު ޒާރިޖިއްކަމަށް ނުނުގުމަޔާ، އަދި

ކިއްލަތަ، ފީކަޅަޒަތީ ތަނުފުހުނަނު އެތަނގައިވީ މިފެރިނގެ

ދައުރުވިއްނުވާ ކަމުވެ. ކާނުމުއްކަސް މިރިސާލާއިން ޒުވާބާވާކު އާނާގެ

ބަސްތައް އަރަރުމުން ގެނެސް ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފަތުރުވެ.

* ފަތުވާ ހޯދުމުގެ ބާރަން އަލްޙަރަމީ ދީފައިވާ ޖަވާބު

ޖަޙީ އަލްޙަރަމީގެ އުފެދުމުގައި ގެނެސްފައިވެއެވެ:

"ޢިލްމުގެ އަހުލުވެރިން -ރަޙިމަހުމުﷲ- ގެ ތަރަޙު މަތީގެ، އަދި މަޒްހަބު
މަތިވެރިކޮށް- އެބޭފުޅުންގެ ބަސްތަކަކީ ހަމަ ހިފައި ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ހުއްޖަތް،
އަދި ކަންކުރަންވާނީ ބައްޔަތުތަކުރަންވެސް ހުއްޖަތް އެއްކޮށްކަމަށްވުރެން؛
އަހަރެންނަކަށް ފެނުނީ އިޚްތިޔާރު ދަލީލާއެކު ޤަބޫލުކުރުމަށް ދެނެސްފައިވާ
ކަންތަކަށް ޢިލްމީ ތަޙްޤީޤީކަމަށް ހިފާން މުސްތަޝާރުން ދެނެހުރުން.
ފަރާތްތަކަށް އަރައިގެން މިތިގަނޑު ތަޢާލާއެކޭ ބުރުޤާއިލް އެކި
ޖަމާލު ބާރަނަކަށް މަޤާމުތަކުގެ ވެސް ތަނަސަލުއްވާފައިވެއެވެ...

މިކަން ވިދާޅުވި އިމާމު ޢަބްދުއް ރަޙްމާނު ބްނު ޙަސަނު ބްނު މުޙައްމަދު ބްނު ޢަބްދުލްވައްހާބު (1285ހ) އަށް ﷲ ރަޙްމަތްކުރައްވާށިއެވެ:

(فيجب على من نصح نفسه إذا قرأ كتب العلماء ونظر فيها، وعرف أقوالهم أن يعرضها على ما في الكتاب والسنة؛ فإن كل مجتهد من العلماء ومن تبعه وانتسب إلى مذهبه لا بد أن يذكر دليله، والحق في المسألة واحد، والأئمة مثابون على اجتهادهم، فالمنصف يجعل النظر في كلامهم وتأمله طريقا إلى معرفة المسائل واستحضارها ذهنا، وتمييزا للصواب من الخطأ بالأدلة التي يذكرها المستدلون، ويعرف بذلك من هو أسعد بالدليل من العلماء فيتبعه.) [2]

---

[2] فتح المجيد: 387/1

ވާނީ: "އެމީހުންގެ ނަފްސަށް އިޙްސާސްވެދާނެ ނަޞީޙަތްތެރިކަމެއް މީހުންގެ މައްޗަށް އޮތްކަމަކީ: އާންމު އިލްމުވެރިންގެ ފޮތްތައް ކިޔާ، އެފަދަ ބަލައި ހަދައިދިނަމަ، އަދި އެބޭފުޅުންގެ ބަސްތަކަށް އާދާއަށް އެނގިއްޖެނަމަ؛ އެބަސްފުޅުތަކާއި ޙުއްޖަތްތަކާއި ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައިވާ އެއްގޮތަށް ހުށަހެޅުމެވެ. އަދި ޢިލްމުވެރިންގެ ބޭފުޅުން އިޖްތިހާދުކުރި ކަންތައް މީހަކުވެސް، އަދި އެބޭފުޅުންގެ ބަސްތަކާއި ޤުރުއާނާއި ސުންނަތާ ދިމާވާ ކަންކަން ނިސްބަތްކުރެވޭ މީހަކުވެސް ކަށަވަރުކުރާށެވެ. އަދި މައްސަލަތަކުގައި ބަޔަކު އެއްބަސްވެފައިވާ. އަދި އިމާމުންނަށް އެބޭފުޅުން ކުރައްވާ އިޖްތިހާދުތައް ޤަބޫލުކުރުން ދީނެއްނޫނެވެ. ފަހު އިންސާނުންނަށް ދީނާ، އެބޭފުޅުންގެ ބަސްބަހަށް ތަބާވުމަކީ ވިސްނާ ފިކުރުކުރުން

ހަދަނީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ދީނީ ވިސްނުމަކީ ގޮތްތަކާ ވިސްނުމަށް ގޮތްތަކާއި ޤަބޫލުކުރުމާ، އަދި ތަބާވުމަކީ ދީނެއް ފަރުވާކުރުން ޤަބޫލުކުރުމާ ޤަބޫލުކުރުން ކަމުގައި ކުރުގެ ދީނީ ލާޒިމުކަމެއްގައިވެސް ކަމުގައި ކުރުމުގެ ދީނީ ބޭނުމެއްނޫނެވެ. އަދި އެގޮ

ސަބަބަކީ، އިލްމުވެރިންގެ ބޭފުޅުން ތަޤުލީދު އެއްގޮތަށް ވަރަގަދަވެ މީހަކީ ކަށަވަރެއް އެނގޭ ދީނެއް އެމީހަކަށް މަޖުބޫރެއްވެސް ނުވެއެވެ." ވިދާޅުވެއެވެ.

މި ބަސްތަކުން ދާގޮތް އަހަރުމެންނަށް ޖަވާބުދީފައިވާ ޝާފިޢީ މަޛްހަބުގެ އިމާމުންގެ ކުރީގެ އިމާމުންގެ ކުރިމަތިން ހުރިހާ ބަސްތަކެއް..."

-ސުވާލުކުރި ފަރާތުން: އަލްޤަރަޟާވީ އިމާމުކަމުން ބުނާ ބޭރުގެ ދީނީ މަޛްހަބުތަކުން، އިމާމުކަމާ ބަހައި އަބޫޙަނީފާ، އިމާމު ޝާފިޢީއާއި، އިމާމުމާލިކު އަހުލުސް ސުންނަތުގެ އިމާމުންގެ

ފުރިހަމަކަން ގެއްލުވާލާ ކަންކަންވެސްވާ ކަމާއި، ބަސްއަރުވުމުގެ ޝަރުޠުތަ
އަދި ފުރިހަމަވުމުގެ ޝަރުޠުތަ ބޭނުންވުމުގެ މުބްތަދިޢުންނާދުރު ވާހަކަދައްކާ އަދި
އިޖްމާޢު ހިރާ އަބްސޮލިއުޓް މުޢާޝަރާއި އަޚްލާޤީ ބައިގަނޑާއިވެސް.-

"އަލްޢައްލާމާ އައްޝައިޚު ޢަބްދުއް ލަޠީފު ބިން ޢަބްދުއް ރަޙްމާން ބިން ޙަސަން ބިން މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބު (1293ހ)، އައްދުރަރުއް ސަނިއްޔާ ޖުޒުއުގައި، އީމާންކަމާއި ކުފުރުގެ ބާބު އުޞޫލުތަކުގައި ބަޔާންކުރައްވަމުން ވިދާޅުވެއެވެ:

(الأصل الثالث: أن الإيمان مركب، من قول وعمل، والقول قسمان: قول القلب، وهو: اعتقاده; وقول اللسان، وهو: التكلم بكلمة الإسلام; والعمل قسمان: عمل القلب، وهو: قصده، واختياره، ومحبته، ورضاه، وتصديقه; وعمل الجوارح، كالصلاة، والزكاة، والحج، والجهاد، ونحو ذلك من الأعمال الظاهرة; فإذا زال تصديق القلب، ورضاه، ومحبته لله، وصدقه، زال الإيمان بالكلية; وإذا زال شيء من الأعمال، كالصلاة، والحج، والجهاد، مع بقاء تصديق القلب، وقبوله، فهذا محل خلاف، هل يزول الإيمان بالكلية، إذا ترك أحد الأركان الإسلامية، كالصلاة، والحج، والزكاة، والصيام، أو لا يزول؟ وهل يكفر تاركه أو لا يكفر؟ وهل يفرق بين الصلاة، وغيرها، أو لا يفرق؟ فأهل السنة مجمعون على أنه لا بد من عمل القلب، الذي هو: محبته، ورضاه، وانقياده; والمرجئة، تقول: يكفي التصديق فقط، ويكون به مؤمنا;

والخلاف، في أعمال الجوارح، هل يكفر، أو لا يكفر؟ واقع بين أهل السنة؛ والمعروف عند السلف: تكفير من ترك أحد المباني الإسلامية، كالصلاة، والزكاة، والصيام، والحج؛ والقول الثاني: أنه لا يكفر إلا من جحدها. والثالث: الفرق بين الصلاة، وغيرها؛ وهذه الأقوال، معروفة. وكذلك المعاصي والذنوب، التي هي فعل المحظورات، فرقوا فيها: بين ما يصادم أصل الإسلام، وينافيه، وما دون ذلك؛ وبين ما سماه الشارع كفرا، وما لم يسمه؛ هذا ما عليه أهل الأثر، المتمسكون بسنة رسول الله صلى الله عليه وسلم وأدلة هذا مبسوطة في أماكنها.) [3]

މާނައީ: "ތިންވަނަ އަޞްލަކީ: ޢީމާންކަމަކީ ބަހާއި ޢަމަލުން އެކުލެވިގެންވާ އެއްޗެކެވެ. އަދި ބަސްވަނީ ދެބައިކަމަށެވެ: އެއީ ހިތުގެ ބަހެވެ: އެއީ ހިތުގެ އިޢުތިޤާދެވެ. އަނގަބަހަކީ ދުލުގެ ބަހެވެ. އެއީ އިސްލާމްވުމުގެ ކަލިމަ ބުނުމެވެ. އަދި ޢަމަލުވެސްވަނީ ދެބައިކަމަށެވެ: ހިތުގެ ޢަމަލެވެ. [illegible] އަނެއް ބަޔަކީ ގުނަވަންތަކުގެ ޢަމަލެވެ. އެއީ ނަމާދާއި، ޒަކާތާއި، ހައްޖާއި، ޖިހާދާއި އެނޫން ބޭރުފުށުން ކުރާ ޢަމަލުތަކެވެ. [illegible] ހިތުގެ [illegible] الله [illegible]

[3] الدرر السنية: 1/479-480

ދެވިއްސޮނަ ބާބު: ނަމާދާއި، ހައްޖާއި، ޒިކާރުފަދަ ބަދަލުންކަމެއް

ފިޔަވައިގެން ސޮފިނަމަ މިއީ ޒާތުފުތުވިޔަފާ މަޤާމުތަކެވެ.

ހުކުންތަކުން ކަމެއް -ނަމާދާއި ހައްޖާއި ޒަކާތާއި ރޯދަފަދަ ކަމެއް-

ދުކުރުހަރަޑީގެ އިމާންކަން އެކެއްޔާ ފިޔަވައިދޭނޫނުއްތޯ؟ ނުވަތަ އެކެއްޔާ

ނުދާނޫނުއްތޯ؟ އަދި އެކަން ދުކުރަށް މިހާ ކާފަރުވާނޭތޯ؟ ނުވަތަ

ނުނުބައްތޯ؟ އަދި ނަމާދު އެއްޗެން ކަންކަމާ ފަރަޒުކަން ތަފާތުކަރުވާތޯ؟ ނުވަތަ

ފަރަޒު ނުކަރުވާތޯ؟ ފަހަ ސުންނަތުގެ އަހަރުފުރުން އިޖުމާޢުވެގެންނުވަނީ

ހިތުގެ ޙަމަލާތަކުގައިވާ: ޝިރުކާއި، ޒުލުމާއި، ބޮޑުކުށުން ކުށްތަކުގެ ފާސް

ވާންޖެހެނަކަމެވެ. އެހެއްކަށްވެސް މުރުޖީން ބުނަނީ: ހަމައެކަނި ބުދެކެނިލުމު

ފުދުނަކަމުޅެވެ. އަދި އެގޮ ސަބަބުން އާންމުނީ މުއުމިނެއްކަމުގައިވެއެވެ.

ގެނވޭނޭކަނަށް ޙަމަލުތަކުގައި އެކިން ކާފަރުވޭ ނުވަތަ ނުނުބޭ ސުންނަތުގެ

އަހަރުފުރުން މިދެގޮތަށްބުނި ޒާތުފުތުވޭނެނެވެ. ސަމަލުނުގެ ކަބީރުން

އަނިޔާވެރިވި: އިސްލާމާ ބިނާކަން ނަމާދާއި ޒަކާތާއި ރޯދައާއި

ހައްޖުފުދު ކަމާ ދުކުރަށް މިހާ ކާފަރުކަމެވެ. ދުވަސް ފޭއްޖިޔާ: އެކަންކަމަށް

ދުކަބިހަދު އިންކާރުކުރާ މިހާ ވެރިވާ ކާފަރުވާނެއެވެ. ބިންވަސް ފޭއްޖިޔާ:

ނަމާދާއި އެއްޗެން ކަންކަން ފަރަޒުކަރަމުވެ. މިފައްޗަރުވެސް އަނިޔާވެރިއެވެ.

އެފުދުއިން ފެށިގެން ކަންކަމަށް ކަންކަންފަރުނަކަމުވެގެއިވާ:

ޢަރުދުނުބޭކަރުވާގެވެ ފަހަރުފުރުމާއިގެން. އެއީ އިސްލާމުކަމުގެ

އަސްލާ ފުނުއްޔާ، އެއަސްލާ ނަފީކާނާ ކަންކަމާ ހެދުނު ދަރަޖައިވާ

ކަންކަމެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުގެ އެކަންކަމަށް ކާފަރުކަން ނަހަނުދިޔުގެނެވާ

ކަންކަމާއި، އެފަދައިން ނަންދެވިގެން ނުވާ ކަންކަންވެސްވެއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބި އަހްލުއްސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން ތިބެގެންނޭ މިއޮވެ. އަދި މިކަންކަމުގެ ދަލީލުތައްވެސް އޭގެ މަޢުލޫމާތުތަކުގައި ތަފްސީލުކޮށްދެންނަމެވެ."

މިދުރުގެ ވާހަކަ މިއީ ޝައިޚު ޢަބްދުއް ރަޙީމުގެ ބަސްފުޅެވެ. އަދި އަހަރެން ބުނާގޮތަކީ އަދި ޤަބޫލުކުރަން އިޢުތިޤާދުކުރާ ގޮތަކީ މިއެވެ. އަދި އެއިން ބޭރުވެ ފަރަތަކާ ނުދެވެވެ. އަދި އިޖުމާޢު އިސްތިޤާމަތުކަން އެއްކިބާވެ، ސަލަފު ނޫން ބަސްބަހުން އެއްފަރާތްވާ ބާރުގަދައެވެ...

❖ **ދެވަނައަށް:** ސުވާލުގައި އަހަރެން މިދުރުގައި **ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ (728ހ)** އާއި، **އިބްނު ކަޘީރު (774ހ)** އާއި އެހެން އިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތައް ތަހްޤީޤުކުރި ބަދަލުކުރާނެގޮތް ގެނައި ވާހަކައެއް ބާކީ ދައްކާލާނަމެވެ...

❖ **ތިންވަނައަށް:** ފަހުވާ ކުތުބީގެ އަހަރުމެންގެ ގޮތުރަވެރި ޝައިޚުން ގެންސުލައިމާ ފުރަތަމަ މައްސަލަ ކަރުދާހާ: އަހަރެން ކުރުބާ ހަމައެކަނި ދާކުލަމާ އިންކާރު ކުރުމަން، އަދި ދާދިކުރުމާއި، ހިތްގެ އިސްތިޢާޒާން ހިނާކުރާކަން ބުނި، 6 ވަނަ ބަޔާނާގެ 2 ވަނަ ނަންބަރު ފުރުޞަތަން، އަދި 22 ވަނަ ބަޔާނާގައިވާކަން ބުނި، އަދި ކުރުބާ އިޖުތިމާޢީ ބައާއި ބަޔާނާއި ޝައިޚުން ސިފައިވާކަން ވާ ބަސްފުޅު ދަންނައެވެ!

އަހަރެން 6 ވަނަ ބަޔާނާގެ 2 ވަނަ ފުރުޞަތުގައި ގެންސުލައިމާ ބަސްފުޅު އަބްޝަރާ **ޝައިޚު ޢަބްދުއް ރަޙީމު ބިން ޢަބްދުއް ރަޙްމާން (1293ހ)**

ގެ ރިސާލާ: "އުޞޫލު ވަސާއިލާބިލް ފިއް ތަކްފީރު" ބަލާ: 63 އަދި އައްދުރަރުއް ސަނިއްޔާގެ 480/1 އިން ގެނައި ބަސްތަކުގެވެ:

(الأصل الرابع: أن الكفر نوعان: كفر عمل، وكفر جحود وعناد) [4]

މާނައީ: "ހަތަރުވަނަ އަސްލަކީ: ކުފުރުވަނީ ދެވައްސަކަށެވެ. އެއީ ޢަމަލީ ކުފުރާއި، ދެކޮޅުހެދުމާއި ގަބޫލުނުކުރުމުގެ ކުފުރެވެ."

އަހަރެން މިއަދު އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި ތަފްޞީލުކޮށް އިތުރުކޮށް ނުބުނާނަމެވެ. އަނެއްކާވެސް ފުޅާކޮށް އެވަނީ އިބްނު ހަޒްމް (456ހ) ގެ ފޮތެވެ. އަލްފިޞަލު: 49/1-50 އިންނެވެ. އަދި އެއާއާއި އިބްނުލް ޤައްޔިމް (751ހ) ގެ ބަސްތަކުގެވެ:

(فَمَنْ جَحَدَ مَا جَاءَ بِهِ الرَّسُولُ صلى الله عليه وسلم بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ بِأَنَّهُ جَاءَ بِهِ فَهُوَ كَافِرٌ فِي دِقِّ الدِّينِ وَجِلِّهِ.) [5]

މާނައީ: "ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެނެސްދެއްވި ކަމެއް، އެއީ އެކަށީގެން ގެނެސްދެއްވި ކަމެއްކަމަށް އެނގުމަށްފަހު ދެކޮޅުހަދާ މީހާ އެކަމާ ދެކޮޅުހަދާ އިންކާރުކުރާ މީހާ ދީނުގެ ކުޑަ ބޮޑު ހުރިހާކަމެއްގައި ކާފިރުވެގެންވާ މީހެކެވެ."

ދެން އެއަށްފަހު އައްޛަހަބީ (748ހ) ގެ "އަލްކަބާއިރު" ބަލާލާ 214 އިންވެސް ބަސްތަކުގެ ގެނައިމެވެ. އެހެންކަމާ މިތަނުގައި އަހަރެން ދަށުގައި

[4] الدرر السنية: 480/1

[5] مختصر الصواعق: 596/1

ވާހަކައެއް ކޮބާހައެއްތެވެ؟ އަދި އަހަރެން އެއްޗެކަށް ހަނދާންކުރައި ކޮބާހައެއްތެވެ!؟ އަހަރެން ހަމައެކަނި ކުރިމަތިވެސް ކަލޭގެ މުޅިއުމުރު ނަފްސުވެއްޖެ ގޮތުގެ. އަހަރެންގެ ޚިޔާލުން އެންމެ ކުރިމަގައެއްވެސް ހާލުއައި ނުވާނެއެވެ.

އެބުރޭގެ ބަސްތަކުގައި މިނަގަނީ އެއަށް އެކަށީ ކުފުރުގެ ޙައްދު ނިންމާ. އެކަމަކު އަޅުގަޑު ފާހަގަކުރަމެވެ. ދެން އެއްކަލަކު އަހަރެން އެބުރޭގެ ހަދަން މިބަސްތަކަށް ގޮތަކީ ބާބުގެ ކުފުރުގެ ޙައްދުތަކުގެ ނުނަގަންވީ ވަކި ކަނޑައެޅިގެންނެއްތެވެ!؟ އަދި އެކަމަށް އެބަސްތަކުގެ ކުރިއަށްދާއިރުގެ. އަސްލުކަމުގެ ދީން ޙުކުމް ކަމެއް ގަނޑުގައި ބަލާ އެއްޗެއް ބަޔާއި ޚަބަރުތަކުގެ ޤާނޫނީ ބަސްތަކަށް. އަޅުގަނޑު މިއަދުގައި ހަދި ގަޔާ ކުރެވޭ ކޮބާހައެއްތެވެ!؟

ދެން އަހަރެން "އަލްއިރްޝާދު" ފޮތުގެ 11 ވަނަ ބަޔާނުގައި ޝައިޚު ޢަބްދުﷲ ރަޙްމާން ބިން ނާޞިރު އައްސަޢްދީ (1376ހ) ގެ ބަހެއް ގެނައީމެވެ:

(وحدّ الكفر الجامع لجميع أجناسه وأنواعه وأفراده: هو جحد ما جاء به الرسول صلى الله عليه وسلم، أو جحد بعضه) [6]

[6] الإرشاد إلى معرفة الأحكام: 203/1

މާނައީ: "ކުފުރުގެ ހުރިހާ ޖިންސަކާއި ވައްތަރުތަކާއި ވަކިވަކި ކަންކަން ޖަމާކުރައްވާ ގޮތަންވާ ބަޔަކީ: އެއީ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެންނެވި ކަންތަކަށް ނުވަތަ އެއިން ބައެއް ކަންކަމަށް ދެކޮޅުހެދުން އިންކާރުކުރުމެވެ." އަދި މިބަސްކުރިކަން އަހަރެން ތަކްރާރުކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެންމެ ނަރަކަގެ ގޮތަން އެބަސް ނަގާ، އަދި އެންމެ ނަރަކައަށް ދިޔައީގެންނެވެ. އެގޮތުން އަހަރެން ބުނެލައިފާނީ:

"މިބަސްކުރިކަން ކުފުރުގެ ހަ ބައިވުން ނަތީޖާ ނުކުރާނެއެވެ. އެއީ ބައެއް ސަރަޙައްދު ޖަހާލި ފޮތެއްގާޤަރާރެއްގެ ގޮތަށެވެ. އެގޮތުން އަލްކަލާމް، ކަސްރުއަރުގެންނާ އިލާހުގެ ޙަޤީޤަތާއި ބާރުގައި ޝަރީޢަތުގެ ބާރު މިތާ؛ އެނގޭ ހަމަ ދީން ބަދަލުވާނީ އެއާ ދެކޮޅުހެދުމާ އިންކާރުކުރުމުގެ ނުވަތަ ދެކޮޅުވެރިކުރުމެވެ. ދެންފަހެ އެއާ ޝަރީޢަތަށް ފުރިހަމަކަމާ، ނުވަތަ ގޮތުން ކަނޑާލަމާ، ނުވަތަ ކުރިމަތިލާ ދުށުން އަށްބަރާބަރުގައި ވަރާ، ނުވަތަ ދުނިޔާގެ ޙަޤީޤަތުގެ ވަރާ ފަދަ އެނގޭ އަމިއްލަ މަޢުލޫމަތު ނުލިބޭނެއެވެ."

ދެން އެއަށްފަހު ކުފުރު ފައިސާގެ ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ ބައިތައް ބެލުމަށް "ބަލައިގަނެ ނަޒަރު" 109-116 ގައި ބަލާށެވެ. އެވަނީ އިބްނުލް ޤައްޔިމް (751ހ) ގެ ގޮތުން ކުފުރުގެ 6 ވައްތަރު- ވަކި ގޮތްތަކެއް ތަފްސީލުކޮށްދެއްވާފައެވެ! ދެންވީމާ އަހަރެން ހަޤީޤަތުގައި ކިހިނެއްތޯ ކަންކަމެވެ!؟

އަދި މިތަންތަނުގައިވެސް އަހަރެން އެކަން އިތުރަށް ސާފުކޮށްދީ މިބުނަނީ އެހެން ހުރި ބަސްތަކަކީ ހަސިދުކުރުމާ ބަސްތަކާއި ނުރުހުމާއި އެކަމަކު އާޚިބިޔާރުވާ ބަސްތަކާއި ކަމެވެ.

ދެން އެހެން ބާބަކުން ބަޔާންކޮށް ސަލަފީ އިމާމުވެރިޔާ ކަމުގައިވާ އިބްނު ސަޢުދީވެސް އިރުޝާދުގެ ޢަޤީދާގައި ހުރިކަމަށް ނުވަތަ މުރުތަދުންނާ އެއްބަސްވިޔަކަސް ތަހުގީގުކުރެވޭގޮތުން ހެއްކެވެ!؟ ނުވަތަ ކާފިރުވަނީކީއްތޯ؟

އަދި ކިޔުއްވާ، ހަމަ އެކަށީގައި ޙާފިޡު އަލްޙަކަމީ (1377ހ) ގެ ބަސްފުޅު ގެނައުމަށް:

(فالكفر أصله الجحود والعناد المستلزم للاستكبار والعصيان)[7]

މާނައީ: "ކުފުރަކީ އަސްލުގައި ދޮގުކުރުމާއި އިންކާރުކުރުމާއި، ކިބުރުވެރިވުމާއި ނުކިޔަމަންތެރިވުމަށް ގެންދާ ދެކޮޅުހެދުމެވެ."

އަހަރުމެން ބުނަނީ ކިޔާހައްޔެތޯ؟ މުޚާލިފުވުމަކީ ސަބަބަކީ ކުރާކަމެއްތޯ؟

ފަހެ ވާޖިބުވާކަންތަކެއް ސަތަޖު އަޑުއަހައިނުލުމާ ކުރުވާ މިހާރުވެސް ހުރުމަތް ޕިޔާރުކުރުމެވެ. އެއްބަސްނުވި އަހަރެމެންގެ ބަސް ސާފުވެގެންދާއިރުވެސް އަހަރެންނަން ފާޑުކިޔުން ކަންތަކާ މި އިތުރުވެރިންގެ ބަސްތަކާ އަޅީ ކަން ފަރަގުއެއްހެއްތޯ!؟

ދެން ބަލާލާ 22 ގައިވެސް އިޝާރާތްކޮށްފައިވާ ތަފްސީލުކުރެއްވި ހަމައެކަނި ގެނެސްފައިވަނީ ޝައިޚުލް އިސްލާމް (728ހ) ގެ ބަސްފުޅެވެ. އެއީ:

---

[7] أعلاك السنة المنشورة: 96/1

(أنه قد تقرر من مذهب أهل السنة والجماعة ما دل عليه الكتاب والسنة أنهم لا يكفرون أحدا من أهل القبلة بذنب ولا يخرجونه من الإسلام بعمل إذا كان فعلا منهيا عنه؛ مثل الزنا والسرقة وشرب الخمر؛ ما لم يتضمن ترك الإيمان وأما إن تضمن ترك ما أمر الله بالإيمان به مثل: الإيمان بالله وملائكته؛ وكتبه ورسله؛ والبعث بعد الموت؛ فإنه يكفر به وكذلك يكفر بعدم اعتقاد وجوب الواجبات الظاهرة المتواترة وعدم تحريم الحرمات الظاهرة المتواترة.) [8]

މާނައީ: "އަހުލުއް ސުންނާ ވަލްޖަމާޢަތުގެ ޤަވާޢިދު އެއްބަސްވެގެންވާ ކަމަކީ: ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުން ދަލީލުކުރި ގޮތުގައިވާ: ޤިބްލަވެރި އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން އެކަކުވެސް ކުރާ ފާފައެއްގެ ސަބަބުން ކާފިރު ނުކުރުމާއި، އަދި ނަހީވެގެންވާ ކަމެއް މިސާލަކަށް ޒިނޭކުރުމާއި ވައްކަންކުރުމާއި ބަނގުރާ ބުއިންފަދަ ކަމެއްކުރުމުން ޢަމަލުކުރުން އީމާނާ ދުރުކޮށްލާކުރުން ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އީމާންކަން ދޫކުރުން އާދައި އެކުލެވިގެން ނުވާނަމަ ހިނގާފައިވާ. ދީނުގައި الله އެކަލާނގެ އަމުރުކުރައްވާފައިވާ އީމާންކަން ދޫކޮށްލުން އެކަމުގައި އެކުލެވިގެންވާނަމަ -މިސާލަކަށް الله އާއި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނާއި ފޮތްތަކާއި ރަސޫލުންނާއި، މަރުވުމުން ފަހު އަލުން ދިރުއްވުން އީމާންވުމުފަދަ ކަމެއް ދޫކޮށްލުން އެކުލެވިގެންވާނަމަ-

[8] مجموع الفتاوى: 90/20

ދަރު އުނގުގެ ސަލަފުން އެނގޭ ކާފިރުވާނެއެވެ. އެފަދައިން މުތަވާތިރުކަން އަހުލުސްސުންނާ ދޭތެ ވާރިތުވެފައި ވާރިސުވެގެންވާކަމަށް އިރުޖާއު ނުކުރާނަމަ، އަދި މުތަވާތިރުކަން އަހުލުސްސުންނާ ދޭތެ ކަންތައް ބަރާބަރު ބަރާބަރުވެގެންވާކަމަށް އިރުޖާއު ނުކުރާނަމަވެސް ކާފިރުވާނެއެވެ."

ދެން އެއަށްފަހުގައި އުސްތާޛު އަބޫބަކުރު ކުރި ސުވާލަކީ:

"އަހުލުއްސުންނަތުގެ ކުރިން ދުވަހުގެ ތަފާތުވުމާއި ސަލަފީ އިމާމުން މުސްލިމުންގެ ދީނުގައި، އަދި އިރުޖާއު ނުކުރުމުގެ ބަޔާންކުރުން ބަޔާންކުރުމަށް."

ދެން އެއަށްފަހު އިމާމުން މުސްލިމުންގެ ދުވަހުގައި ކަނޑައަޅާނީ؟ އަދި އެއިން ތަފާތުކުރުމަކީ ކޮބައިތޯ؟ އެވާ ދުވަހުގައި ބަޔާންކުރު ބަޔާންކުރުމަކީ، އެއީ ބަޔާންކުރުމުގެ ފަތުވާތައްތޯ؟

❖ ޖަވާބުދެއްވުން: އިމާމު ޝައިޚު ރަބީޢު ބިން ހާދީ އަލްމަދްޚަލީ ވިދާޅުވީ:

ކުރި ތަފާތުކުރުމުގެ ވާހަކައިގައި: "އިބްނު ތައިމިއްޔާ ރަޙިމަހުﷲ އަހުލުސްސުންނަތުގެ ގޮތުގައި ސަލަފީ އިމާމުން، ޝައިޚުލް އިސްލާމް ތައިމިއްޔާ الله ގެ ރަޙްމަތްލެއްވުމާ އެކުގައި ބަޔާންކުރެއްވި ތަފާތުކުރުމަކީ ކުރިން ބަޔާންކުރެއްވި" އަދި އިމާމުން އަލްފަތާވާ

މަޖްމޫޢުލް 118/13 ގައި ބަޔާންކުރެއްވި ފަތުވާ ބަޔާންކުރެއްވުމުގައި ބުނާ، ދެން ބުނެވުނު އިމާމުން ބަޔާންކުރެއްވި ފަތުވާއިން ބުނެވޭ: "ޝައިޚުލް

އިސްލާމް ތައިމިއްޔާ ރަޙިމަހު الله ގެ ރަޙްމަތްލެއްވުމާ އެކުގައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމަކީ ކުރިން ބަޔާންކުރެއްވި ސުވާލެވެ." ދެން ޝައިޚު އަލްބާނީ ބުނެވި އެކަމަށް:

ޝައިޚު އަލްބާނީ އިބްނު ތައިމިއްޔާ ބަޔާންކުރެއްވި ބަސް ބުނެވުނު ކަމެއްނެވެ.

މިއާމެދު ބުނެވޭ: "އައްމަބަޢްދު" ޤާޢިދާ 15 ވަނަ ބަޔާންކުރުމުގައި އިބްނު ކަޘީރު (774ހ) ގެ ކިބައިން އަހަރެން ގެންގުޅުއްވި ބުނުން ބަދަލުކުރުން ތިބޭފުޅުންގެ މައްސަލައާ ގުޅުވައިގެން އަހަރެން ޝަރީޢަތްތެރިންގެ ގެނައި ބަޔާނެވެ. އެގޮތުން އަހަރެން ބުނީ:

"އިބްނުލް ޢަރަބީ އަލްމާލިކީ (543ހ) ވަނީ ޙުކުމް ބަދަލުކުރުމުގެ މާނަ ބަޔާންކޮށް ރަނގަޅު ބަޔާއް ގެންނަވައިދީފައެވެ. އަޙްކާމުލް ޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވެއެވެ:

(إِنْ حَكَمَ بِمَا عِنْدَهُ عَلَى أَنَّهُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، فَهُوَ تَبْدِيلٌ لَهُ يُوجِبُ الْكُفْرَ، وَإِنْ حَكَمَ بِهِ هَوًى وَمَعْصِيَةً فَهُوَ ذَنْبٌ تُدْرِكُهُ الْمَغْفِرَةُ عَلَى أَصْلِ أَهْلِ السُّنَّةِ فِي الْغُفْرَانِ لِلْمُذْنِبِينَ.) [9]

މާނައީ: "الله ގެ ޝަރީޢަތުގެ ބަދަލުގައި އެއްޗެއް ކާއިމުކުރަމުން ސިންވައިގެން އެކަން ހުރީ ބުނެވުނު ގޮތަށް ނަމަ އެއީ ކާފަރުވުން ލާޒިމުކުރާ ބަދަލުކުރުމެކެވެ (ބަދަލުކުރުން) ވެއެވެ. އެކަން އަމިއްލަ އެދުމާއި އުރެދުންތެރިކަމުން އޮޅިގެން ބުނުމުން ނަމަ އެއީ ފާފައެކެވެ. ފާފަވެރިންނަށް ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވުމާ ގުޅޭ އަހުލުއް ސުންނާގެ އަސާސަށް ބަލާއިރު ފާފަ ފުއްސެވިދާނެ ކަމެކެވެ." މިއެވެ.

ސަމަރުޤަންދުގެ މަޒްހަބުގެ ފަޤީހު ހަމަ ފަދައިން ދާންނަމެވެ. އަދި އަލްޤުރްޠުބީ (671ހ) ގެ އަލްޖާމިޢު 191/6 ގައި އެބަލަ ހަމަ އަހަރެން އަހަރެން

---

[9] أحكام القرآن: 127/2

ޝާމިލުކުރިއެވެ. އަދި އަލްމުޤްރިބީގެ ރިބައިން ހަމަ އެނަރްބުވުން އައްޝިންޤީޠީ (1393 ހ) "އަޟްވާއުލް ބަޔާން" 103/2 ގައި އެއަން ލިޔުއްވުމުގެ މާއިދުކާސްގުން ގެންނަވިއެވެ.

އަހަރެން ބުނަމެވެ: މިގޮތަށް ބަދަލުކުރުމަކީ ޢަސްލީ ފޮތުން ތާރީޚުގައި ހަމަ ކުރި ކަންތަކެކެވެ. އެ ދަލީލުތަކަށް ސާބިތުނުވެއެވެ. އެއީ އިމާމް އިބްނު ކަޘީރު އަލްބިދާޔާ ވައްނިހާޔާގެ 118/13 އަށާގެ ބަޔަށް ބަލާލައްވާފައި ގެނެވެ..."

އަހަރެން އިތުރުކޮށް ގެންނަ ބަޔަކީ މިއެވެ. އެއީސާރުތަ ދިރާސާކުރި އިބްނު ކަޘީރު (774 ހ) ރިވާއިން ނަޤުލުކުރެއްވި ދެތަރަފު އިބްނު ކަޘީރުގެ ބަޔާން ގެންސްމުހަޖްވިއޭ ކަރާމާތެއް! އެއްވެސް ނަޤުލެއް ނުދެކެނޭވާ

އިޖްމާޢު ބަލާލީމެ. ރިޢާޔަތަ، އިބްނު ކަޘީރު ޙަސަންޖު ފާސްގޭ ބާރަތު ބަޔާންކުރިއިރު އެމަޢުލޫމާތުތަކުގެ ކަސްފުރިވާ އިސްތިޤާމަތެވެ. އެހެންވީމާ ވަކި ބަޔަށް ނަޤުލުކުރިކަމުގެ ބުނު ނަޤްލުކުރާކަން ނުވެސް ނުބެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު އެބުނަގައި އިބްނު ކަޘީރު ގެންނަވާ ބަޔާ އަދި އަހަރެން މުޙައްދިޘުނު ބަޔާ މިބައްސަޢުދުވެވެ:

(وقد ذكر بعضهم أنه كان يصعد جبلا، ثم ينزل، ثم يصعد، ثم ينزل حتى يعيي ويقع مغشيا عليه، ويأمر من عنده أن يكتب ما يلقى على لسانه حينئذ) [10]

މާނައީ: "ބައެއް މީހުން ދިރާސާކުރުއްވާ ގޮތުގައި: އޭނާ (އެބަހީ: ޖަންނިޔާޖު ޒާތް) ފަރުބަދަކަށް އަރާފައި ދެން ފައިބާފައި އަނެއްކާ އަރާފައި އަނެއްކާ ފައިބާފައި އުޅެއެވެ. އަދި އޭނާ ވަރުބަލިވެ ހޭނެތިގެން ވެއްޓިއްޖައުމުން ދާންދެނެވެ. ދެން އެހިނދުން އޭނާގެ ދޫ މައްޗަށް އަންނަ ތަކެތި ލިޔުމަށް އޭނާގެ ގާތުގައިވާ މީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައެވެ." މިއެވެ.

މިއީ އިބްނު ކަޘީރުގެ ބަސްފުޅެވެ. މިގައި އެވަނީ ޖަންނިޔާޖު ޒާތުގެ ބާރަތު ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އެހެންވީމާ އަހަރެން ނިސްބަތްކުރި ބަހެއް ކޮބާހެއްތަ!؟

ދެން އެއަށްފަހު ޖަންނިޔާޖު ޒާތުގެ މި ބަޔާނުން ދޭހަވާ ކުރަމުވަނީ ކޮންކަމެއްތޯ؟

ދެން ހަމަ މިބަސްފުޅު އަހަރެންގެ "ޝަޔިޚުލް ނަޒީރު" ފޮތުގައި ގެންގުޅުއްވި މިބަސްފުޅު ސަފުހާތްތެރޭގައި ތަޢުރީފުގައި އަހަރެން ބުނީމެވެ:

"އިއްތިޙާދާ މިއަދުގެ ވަޙްދަތުލްވުޖޫދެވެ! ބަޙްޘްކުރަނީއެވެ ޞޫފީންގެ އަމިއްލަ ދިރާސާގެ ބަޔާނާގެ ހޭނެތިގެން. ދެން އެއަށްފަހުގައި އޭގެ ބުނެއެވެ: "ތިމަންނާގެ ހިތް ތިމަންނާގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ބަރަކާތުން

[10] البداية والنهاية: 162/17

ކިޔާދިނުމެވެ!" އެކަމަ (އެބަހީ: ތަންކީޙު ހުރުން) މިކުރި ތަރުބިޔާކުރުމުގައިވާ، އާދައަށް އެއްކޮށްބެލުން ހިދާތްފުޅުކުރެއްވުން ބޭނުމީ: ނަފީކުރެއްވުން ކުރި ތަރުބިޔަތުކޮށްދިނުމަށްވެސް، އަދި އެބަސްތަކުގެ ﷲ ގެ ރަސޫލާގެ އަންނަ ފަރުޟުކޮށްދިނުމަށް ބޭނުން ހެދި ބޮޑުވިސްނުކޮށްދިނުމަށް ވެސްމެ ނުވެއެވެ." މިއެވެ.

އަނެއްކާވެސް އަހަރެން ތިޔަބާރުމަތީ ބޭނުމެވެ! އަހަރެން (އިބްނު ކަޢްބުގެ ގައުމުން ދުލުހަދައިގެން ނިސްބަތްކުރިތަކަން) އެބުނާ ކަނބުލޮއެ ކޮބާހެއްޔެވެ!؟

ދެން އެއަށްފަހު މިތަނުގައި ބަޑުވެރިކަމުގެ އަޅުގަނޑު ކަނބުލޮއެ އެތައްހެއްޔެވެ!؟ ހުރިހާ ބަޑުވެރިކަމުގެ މުދައްރިސް ދަރިދަރި ޖަމާޢަތް، އަދި މާނަ ރަނގަޅު ހުތުރުހެއްޔެވެ!؟ ދެކެވުނު ކަނބުލޮ ނުވެ، އޭރުވެސް އެހާއަށް ދަރިދަރިވާ ބަސް ސޫފީވެރިން ޖަމާޢަތްތަކާއި ކުރެވުނުހެއްޔެވެ!؟

❖ **ފަސްވަނައަށް:** ގެރިދިމިފެދުނު ތަބާވުމުން ކުރި ތަރުބިޔަތުކޮށްދިނުމަށް: "އަހަރެން ޝައިޚުލް އިސްލާމުގެ ވައްކަލް ދުލުހަދައިގެން، ބަދަލުކޮށްދިޔައީ ހުރިހާ ކަލިމަތަކުގެ އެކިވެރިން، އިއްމިޔާދުކުރެވޭ، އިސްލާމީ ދަރަދަރިކުރެވޭ ކުރިވަރުދެއްވައި" އަދި "އައްމީރުލްމުޤީރު" ފޮތުގެ 17-18 ވަނަ އަކުރުން ނިސްބަތްވެ، އެކަމުގެ ވައްކަލް ބަދަލުވެ އަހަރެންނަށް މުހިއްމުވާ މަސްއަލަތަކެވެ ވައްކަލް އެކިކި ދަރުވާ ދަރުނިސްބަތަށެވެ!

އަހަރެން ބުނަމެވެ: ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ (728 ހ) ގެ އަރިހުން އަހަރެން އަޅުގަނޑު އަޅުގަނޑު ނަމޫނާކުރި ބަސް މިއޮތީއެވެ:

(والإنسان متى حلل الحرام - المجمع عليه - أو حرم الحلال - المجمع عليه - أو بدل الشرع - المجمع عليه - كان كافرا مرتدا باتفاق الفقهاء. وفي مثل هذا نزل قوله على أحد القولين: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ أي هو المستحل للحكم بغير ما أنزل الله) [11]

މާނައީ: "އަދި އިންސާނާ، އެކަމަކަށް އިޖުމާޢުވެފައިވާ ޙަރާމު ކަމެއް ޙަލާލުކޮށްފިނަމަ، ނުވަތަ އެކަމަކަށް އިޖުމާޢުވެފައިވާ ޙަލާލުކަމެއް ޙަރާމުކޮށްފިނަމަ، ނުވަތަ އެކަމަކަށް އިޖުމާޢުވެފައިވާ ޝަރީޢަތް ބަދަލުކޮށްފިނަމަ؛ އޭނާވާނީ ފުޤަހާއުންގެ އިއްތިފާޤުން މުރުތައްދުވެގެންވާ ކާފަރަކަށެވެ. ދެޤައުލުގެތެރެއިން އެއް ޤައުލުގެ މައްޗަށް، މިއާއި ބާވަތުގެ ކަމެއްގައި މިސާލުގެ ކަންކަމާދޭތެރޭގައެވެ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44] މާނައީ: ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޙުކުމްނުކުރާ ބުނެވުނު ޙުކުމްކުރި ކަންނޭނގެއޭ ވިހާރެވެ." މިހެވެ.

އަދި ޝައިޚުލް އިސްލާމް (728ހ) ގެ އެހެނިހެން ވަޙީގައި ފޮތްތަކުގައިވާ: "މަޖްމޫޢު ފަތާވާ" ގެ 131/5 ގައި ވިދާޅުވެފައެވެ:

(وَلَا رَيْبَ أَنَّ مَنْ لَمْ يَعْتَقِدْ وُجُوبَ الْحُكْمِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ فَهُوَ كَافِرٌ، فَمَنِ اسْتَحَلَّ أَنْ يَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا يَرَاهُ هُوَ عَدْلًا مِنْ غَيْرِ اتِّبَاعٍ لِمَا أَنْزَلَ

[11] مجموع الفتاوى: 3/267-268

اللَّهُ فَهُوَ كَافِرٌ... فَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ أَسْلَمُوا، وَلَكِنْ مَعَ هَذَا لَا يَحْكُمُونَ إِلَّا بِالْعَادَاتِ الْجَارِيَةِ لَهُمُ الَّتِي يَأْمُرُ بِهَا الْمُطَاعُونَ، فَهَؤُلَاءِ إِذَا عَرَفُوا أَنَّهُ لَا يَجُوزُ الْحُكْمُ إِلَّا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَلَمْ يَلْتَزِمُوا ذَلِكَ، بَلِ اسْتَحَلُّوا أَنْ يَحْكُمُوا بِخِلَافِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَهُمْ كُفَّارٌ، وَإِلَّا كَانُوا جُهَّالًا كما تقدم أمرهم) [12]

މާނައީ: "ޝަރުޢީ ނަޞޮއްގައި، الله އަޙްކާމުގެ ތަރުތީބުގެ ދައްކަން ބާވައިލައްވި ގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ވާޖިބުވެގެންވާކަން އިޢުތިޤާދު ނުކުރާ މީހާއީ ކާފިރެކެވެ. الله ބާވައިލައްވި ގޮތަށް ތަބާވުމަށް ނޫޅޭ އާދަ އަދިއްޔަތުން އަދުލުވެރިކަމާ ހަމަގައި ފެންނަ މުސްލިމުންގެ މުދަލަށް ހުކުމްކުރުން ހުއްދަކޮށް އިސްލާމްދީނާ ޚިލާފުވެގެންވަނީ އާދައިގެ ކާފިރުންނެވެ... -ދުން ގިނަ ވާހަކަތައް ދައްކާވާފައި މިދާވެއްޖެވެ.- ވީނަ މުސްލިމުންގެ ތަބާވެއްޖެ ގިނަބަޔަކު އިސްލާމްވެއްޖެވެ. ނަމަވެސް އެއާއިއެކު ޖާހިލުކަމުގައި މީހުން އަދުރުކުރާ، ހިނގަމުންދާ އާދަކާދައިތަކުން ވަނީ އަމުރުން ޙުކުމް ނުކުރެއްވެވެ. ވީމާ މި މީހުންނަށް، الله ބާވައިލައްވި ގޮތަށް ވަނީ ހުކުމްކުރުން ހުއްދަވެގެން ނުވާކަން އެނގިގެން އެމީހުން އެއަށް ބޭ ނުވެސް ވާދިވެ ނުލިބިއްޖެނަމަ، ޔަޢުނީ، އަދި الله ބާވައިލައްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުން އަމީން ހުއްދަކޮށް އިސްލާމްދީނާ ޚިލާފުވެއްޖެނަމަ އެމީހުން ކާފިރުން ކަމުގައެވެ. އެނޫނިއްޔާ (އެބަހީ: އިސްލާމްދީނާ ހުއްދަ ނުކުރާނަމަ) ޖާހިލުންނެވެ."

---

[12] منهاج السنة النبوية: 130/5

އުމުރުންވާނީ އިސްވެދިޔަ ގޮތަށް ޤާނޫނުހެދުމުގައެވެ. އެއީ އުމުރުންގެ ކަންތައް އިސްވެ ދިޔަ ގޮތަށެވެ." މިއެވެ.

ދެން އަހަރެންގެ މިބަހުން މިއަށް ތަޢުލީޤުކުރެވިފައިވެއެވެ:

"އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅު އެވަނީ ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެއީ އެކަމުގެ ހުކުމް އެނގުމާއި އިޢުތިޤާދުން ނުވަތަ އެނގުމާއި އިސްތިޙްލާލުކަން ބިނާކުރެއްވިކަމެވެ. އަދި އެ ދަލީލުކުރެއްވީ ތަރިކައިން އެކަން (އިބްނު: الله ޢަންހުމާއި ގެ ޙުކުމްކުރުން) ވަޢުދުތަކުގެން ނުވަތަ އަދި އެހެން ކަލުމު ބަޔާންކުރެއްވި ނުރުކުރެއްވި. އަދި ސަލަފުން ހާޒިރުވާ ކަންތައް ނުރުކުރެއްވިއެވެ. ފަރުވާ ސުލްޠާނުގެ ނުރުކުރެއްވިއެވެ." މިއެވެ.

އަހަރެން ގެނައި ބަހަކީ އަދި ކުރި ޝަރީޢަތުގެ މިއެވެ. ވީމާ އަހަރެން ޝައިހުލް އިސްލާމް (728ހ) ގެ ބަސްފުޅާއި އަޅުވާލެވޭ ހެދި ދުރެކޭ ކާފަރުކުރެވޭ؟! ނޫނީ، މުރުޖިއުގެ މަދްހަބުން ވާއްޖެހެއި ކާފަރުކުރެވޭ؟!

"އައްރިސާލާ" ތުޙްފާއި އަހަރެންނާއި ސަފާރީގެ ޝައިޚް އަބްދުލް ޢަޒީޒް ބިން ބާޒް (1420ހ) ގެ ބަސްފުޅު ނަގުލުކުރާނަމައިއެވެ. އެއީ ޢަލްއަލްބާނީ (1420ހ) ގެ ރިސާލާއަށް އެއްބަސްވެވަޑައިގެންނެވެ:

(لا يجوز لأحد من الناس أن يكفر من حكم بغير ما أنزل الله بمجرد الفعل من دون أن يعلم أنه استحل ذلك بقلبه. واحتج بما جاء في ذلك عن ابن عباس رضي الله عنهما وعن غيره من سلف الأمة... فمن استحل الحكم بغير ما أنزل الله أو الزنا أو الربا أو غيرها من المحرمات المجمع على

تحريمها فقد كفر كفرا أكبر، وظلم ظلما أكبر، وفسق فسقا أكبر. ومن فعلها بدون استحلال كان كفره كفرا أصغر وظلمه ظلما أصغر وهكذا فسقه) [13]

މާނައީ: "الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމާ މިއާ، **އޭނާގެ ހިތުން އެކަން އިސްތިޙްލާލުކޮށް ހުއްދަކުރިކަން އެނގުމެއްނެތި، ހުސްއެކަނި އެޢަމަލުން [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] ކަމެއް ނޫނެވެ.** އަދި އެކަމުގައި އިބްނު ޢައްބާސް އާއި އެނޫންވެސް އުއްމަތުގެ ސަލަފުންގެ އަރިހުން އައިސްފައިވާ ބަސްފުޅުތަކުން އަލްބާނީ ހުއްޖަތް ދެއްކެވިއެވެ... ފަދަ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ހިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން، ނުވަތަ ޒިނޭކުރުން، ނުވަތަ ރިބާކެއުން، ނުވަތަ އެނޫން އެކަންތަކުގެ ހަރާމްކަމަށް އިޖުމާޢުވެގެންވާ ހަރާމްކަންތަކެއް ހުއްދަކޮށް އިސްތިޙްލާލުކޮށްފި މީހާ ފަދަ ބޮޑު ކުފުރުން ކާފިރުވެއެވެ. އަދި (ދީނުން ބޭރުވާ) ބޮޑު އަނިޔާވެރިކަމުން އަނިޔާވެރިވެ، އަދި (ދީނުން ބޭރުވާ) ބޮޑު ފާސިޤުކަމުން ފާސިޤުވެއެވެ. **އަދި އިސްތިޙްލާލުނުކޮށް އެކަންކަން ކޮށްފިނަމަ ކުޑަ ކުފުރެއް.** އަދި ކުޑަ އަނިޔާއެވެ. އަދި ފާސިޤުކަމަކީވެސް ކުޑަ ފާސިޤުކަމެވެ."

[13] مجموع فتاوى ابن باز: 9/124-125

އަދި އަހަރެން "އަލްއަޖްވިބަތު" ފޮތުގެ ޞަފްޙާ 11-12 ގައި، ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލާގައި އިބްނުލް ޤައްޔިމު (751ހ) ގެ ބަސްފުޅު، އޭގެ ތަރުޖަމާއާއެކު ބަސް ގެނައީމެވެ.

އަދި ހަމައެހެންމެ ޞަފްޙާ 24 ގައި ޝައިޚް ޢަބްދުއްރަޙްމާނު އައްސަޢްދީ (1376ހ) ގެ ބަސްފުޅުވެސް ގެނައީމެވެ:

(فالحكم بغير ما أنزل الله من أعمال أهل الكفر، وقد يكون كفرا ينقل عن الملة، وذلك إذا اعتقد حله وجوازه.)[14]

މާނައީ: "ފަހެ ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުމަކީ ކުފުރުގެ އަހުލުވެރިންގެ ޢަމަލުގެ ތެރެއިން ކަމެކެވެ. އެކަން މިއްލަތުން ބޭރުވާ ކުފުރެއް ކަމުގައިވެސް ވެދާނެއެވެ. އެއީ އޭނާ ހަލާލު ހުއްދަވާކަމާ ކަމަށް އޭނާ އިޢުތިޤާދުކޮށް ގަބޫލުކޮށްފިނަމައެވެ."

އަދި ކިބައިން، އަލްޢައްލާމާ ޝައިޚް ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ބިން ބާޒް (1420ހ) ގެ ރިސާލަތުގައި ތަރްތީބުގެ 3 ވަނަ ބަޔާންކޮށްފައި މިއުންނަނީ: އެއީ ފަތުވާ ނަންބަރު 5226 ގައެވެ:

(متى يجوز التكفير ومتى لا يجوز؟ وما نوع التكفير المذكور في قوله تعالى: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ ؟)

[14] تفسير السعدي: 232/1

ج: أما قولك: متى يجوز التكفير ومتى لا يجوز فنرى أن تبين لنا الأمور التي أشكلت عليك حتى نبين لك الحكم فيها.

أما نوع التكفير في قوله تعالى: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ فهو كفر أكبر، قال القرطبي في تفسيره: قال ابن عباس رضي الله عنهما ومجاهد رحمه الله: (ومن لم يحكم بما أنزل الله ردا للقرآن وجحدا لقول الرسول صلى الله عليه وسلم فهو كافر) انتهى.

وأما من حكم بغير ما أنزل الله وهو يعتقد أنه عاص لله لكن حمله على الحكم بغير ما أنزل الله ما يدفع إليه من الرشوة أو غير هذا أو عداوته للمحكوم عليه أو قرابته أو صداقته للمحكوم له ونحو ذلك -فهذا لا يكون كفره أكبر، بل يكون عاصيا لله، وقد وقع في كفر دون كفر وظلم دون ظلم وفسق دون فسق.) [15]

"**ސުވާލު:** ކާފަރުކުރުން ހުއްދަވެގެންވާނީ ކޮންއިރަކުންތޯ؟ އަދި ހުއްދަނުވާނީ ކޮންއިރަކުންތޯ؟ އަދި الله ބާވައިލެއްވި މިބަސްފުޅުގައިވާ ކާފަރުކަމުގެ ވައްތަރަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾ [المائدة: 44]

[15] فتاوى اللجنة الدائمة – المجموعة الأولى: 2/141-142 ، رقم: 5226

<u>ޖަވާބު: . . .</u> "ދެންފަހެ ތިބާގެ ބަހުގައިވާ: "ކާފަރުކުރުން ހުއްދަވާނީ ކޮންއިރަކުހެއްޔެވެ؟ އަދި ހުއްދަ ނުވާނީ ކޮންއިރަކުހެއްޔެވެ؟" ފަހެ އަހަރުމެންނަށް ފެންނަނީ ތިބާއަށް އޮޅުން އަރައިގެން އުޅޭ ކަންތައް އަހަރުމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް. އެއީ އެކަށަވަރުގެ ބުރުދު ތިބާއަށްބަޔާއި ބަޔާންކޮށްދިނުމަށެވެ. ދެންފަހެ ﷲ ތަޢާލާގެ އެބަސްފުޅުގައިވާ ކާފަރުކުރުމުގެ ވައްތަރަކީ ފަހެ ބޮޑު ކާފަރެވެ. ޤުރްޠުބީ ތަފްސީރުގައި ބަޔާންކުރެއްވެއެވެ: "އިބްނު ޢައްބާސް އާއި މުޖާހިދު ވިދާޅުވިއެވެ: "ޤުރްއާން ރައްދުކުރުން، އަދި ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅުގެ އިންކާރުކުރުން ދެކޮޅުހެދުމުގެ ގޮތުން ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާ މީހާ ފަހެ ކާފަރުންނެވެ." މިއެވެ. ދެންފަހެ އެކަމަކީ ފާހަގަކުރައްވައިދެއްވާ ދުވަ ބާރުގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރުން ބިނާކުރުމަށް ފަށާ، ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަ ޙުކުމްކުރުމަށް ބިނާކުރާ ޝަރީޢަތާއި ދެކޮޅުހެދުމަށް އެކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރާ ސަބަބުން ނުވަތަ އެއްޗަކާއި ޢަމަލުކުރުމާއި، ނުވަތަ ބާރުވެ އަޅުވާލާ ދެކޮޅުވެރިން ކާފަރު މީހުން އޭނާ ފަތުވާދެއްވާ ގޮތްތައް ސަބަބުން، ނުވަތަ އެޅުވާލާ ގޮތެއް ކާފަރު ބާރުދެއްވާ މީހާ އެންމެ ރިވާވާ ގޮތަކުން، ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ ވާޖިބުތައް ސަބަބުން އަދި އެކަމަކާ ހިތްޖެހުމާ ފަހެ މިޒާނު ކާފަރު ބޮޑު ކާފަރުކަމުގައި ނުވެއެވެ. ފިޔަވައި، އެންމެ ހެޔޮގޮތް އެކުލަވާލައިދިނުމުގެ ކަމުގައިވެއެވެ. އަދި އެބަސްފުޅު ކާފަރު ދުނިޔަ ބޮޑުކުފުރު، ބޮޑުކުފުރު ދުނިޔަ (ކުޅަ އަނިޔާ)، ފިސްޤު ދުނިޔަ ފިސްޤު (ކުޅަ ފިސްޤު) އަށް ވެއްޖެއެވެ."

އަހަރެންގެ ފޮތް "އައްތަކާފުރު" ގައި ހަމަ މިފަދަ ސުވާލަކަށް ޖަވާބުދީފައިވޭ
ވާނެއެވެ. ބަލުއްވާ 117-118 ގައެވެ.

އަނެއް ފަތުވާއަކީ 5741 ވަނަ ނަންބަރު ފަތުވާއެވެ.

އަނެއް ފަތުވާއަކީ 6310 ނަންބަރު ފަތުވާއެވެ. އޭގައިވެއެވެ:

(فما حكم من يتحاكم إلى القوانين الوضعية وهو يعلم بطلانها فلا يحاربها ولا يعمل على إزالتها؟...

ج3: الواجب التحاكم إلى كتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه سلم عند الاختلاف... والتحاكم يكون إلى كتاب الله تعالى وإلى سنة الرسول صلى الله عليه وسلم، فإن لم يتحاكم إليهما مستحلا التحاكم إلى غيرهما فهو كافر وإن كان لم يستحل التحاكم إلى غيرهما ولكنه يتحاكم إلى غيرهما من القوانين الوضعية بدافع طمع في مال أو جاه أو منصب فهو مرتكب معصية وفاسق فسقا دون فسق ولا يخرج من دائرة الإيمان.) [16]

މާނައީ: "ވަޟުޢީ ޤާނޫނުތަކަށް ހުކުމް އުފުލައިގެން ހުރީ މީހާގެ ހުކުމަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އެއީ ޤާނޫނުތައް ބާޠިލުކަން އެނގޭއިރު އަދި އެއާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަވެސް ނުކުރެ، އަދި އެ ޤާނޫނުތައް ނައްތާލަން މަސައްކަތްވެސް ނުކުރެވެ...

---

[16] فتاوى اللجنة الدائمة – المجموعة الأولى: 1/781 -782 ، رقم: 6310

ޖަވާބު: ވާޖިބުވެގެންވަނީ އިޚްތިލާފުވާހިނދު الله ގެ ފޮތާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه سلم ގެ ސުންނަތަށް ރުޖޫޢުވުމެވެ... އަދި ރުޖޫޢު ހުރިންވަނީ الله ބަޔާނާގެ ފޮތާއި ރަސޫލާ صلى الله عليه سلم ގެ ސުންނަތަށެވެ. ދެންފުރަ އެ ދުއެއްކަށް ރުޖޫޢު ނުއެޅުމާ، އެންމެން އެއްކަލަކު ރުޖޫޢު އުޅުލުން ހުއްދަކަށް އިސްތިރާފާލުކާ ރާޖު އެކަން ކަނޑިނަމަ ފަށެ އެނގި ހާފަރާކެވެ. ދެރައީއިތާ ސުންނަތުގެ ނަސް އެއްކަލަކުން ރުޖޫޢު އެހިހުން އެނގި އިސްލާމްކާފަރު ނުކޮބާނަމަ، އެކަމަކު އެންމެން ވަރުވަމީ ކޮންނަމަކަން އެނގި ރުޖޫޢު އެދުނާނަމަ، އެއީ މުސްލިމް ނަމަވެ ޖާހިލް ނަމަވެ މަޢާމިލާތު ދަރާލާގެ ފަރާތުން އެނގި ފާފަތަކާއި އަރައިގަންނަ މީހުންނެވެ. އަދި ފިސާދު ދީން ފިސާދުން ފާސިދުވާ މީހުންނެވެ. އަދި އިމާންކަމުގެ ދާއިރާއިން އެނގި ބޭރުވެގެންނެވެ."

މައްޗަށް ތަޤުލީދު ބަހެވެ. މިއާދު ޝަރުޢު އުފެއްދާ މިއީ ބަޝީރުއާކުރު ޔާއްމުކަން ޝަރީޢަތުގެ މުޅިކަމުގައި، އަދި ޝަރީޢަތު ބަދަލުކުރުމުގައިވާ ފަތުވާއެއް ނުބުނުވާނެއެވެ. އަހަރެ ޝަރުޢީކަމުނަކާހި އެންމެން ދެން ކަނޑިނަމަ އިސްލާމްކާފަރު ނުކޮބާނަމަ!؟ ސުބުޙާނަ الله އެވެ! އަހަރެން ދަންނަ ނުކުރާނަމެވެ. އަހަރެންގެ ވަރުވަމީކަމި، މިއިބަ ޤަދަރުވެރި އިމާމުވެރިންގެ ވަރުވަމީކަ ހުރި ކޮން ބަޔާތީއަހަރެންނަމަ!؟ އަދި އާދައި ގުޅުވާ ނުބައިވު ބަނަލި ކޮބައިހަރެނަމަ!؟ މިޖުމުލަގެ ދަ އިމާމުންކަމުގައިވާ އިބްނު ބާޒު (1420ހ) އާއި އަލްބާނީ (1420ހ) ގެ ބަސްފުރާ އެއްގަމަވާ އިއްޞިލާޙާވާ ބަސް އާއި އިރުޝާދުކަމުގައި ނުވަތަ މުރާޖިޢާގެ ބަސްކަމުގައި

ބުނަނީހެއްޔެވެ!؟ އެބޭފުޅުން ބަސް ވެނި އަހަރެން ބުނެފައި ނުވާނެއެވެ.

އަދި މިޒަމާނުގައި އެހެން ދިރިއުޅުމުގައި ފާހަގަކުރެވޭނެއެވެ. ކާފަރުކުރުމުގައި އެޔޭ ބައެއް މުސްލިމުން، އެފަދަ ފަހިވާތަކަން ބަރަކާތްތަކުން އެއިން ޗެޗެބަހުގައި ޗެހިކުން ބައެއް އިސްލާމީ ދީނުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ޗެހިކުރެވެ.

އެއީ މި ދީނުގެ ބަރަކާތްތަކެއް ފަސޭހަ ޤުރުއާނުގެ ބަރަކާތްތަކުގައި، އަދި الله ގެ ރަސޫލާ ޙަރަމްފުޅާ ޢިއްމު ޝަރީޢަތުގެ ދީނުގެ ކާމިލު ބުނެއެވެ. އަދި الله ގެ ރަސޫލާ ޙަރަމްފުޅާ ޤުރުއާނުގެ ހަދީ، ނަބަވީ ރަސޫލު ބަދަލުކުރަނީ ކަމަށްވެ!

ދީން އަލިހުން ޢިއްމު ޝަރީޢަތުގެ މިސާލުގެ ގޮތުން ގެނެސްދީ: ހުރިހާ ބަލާބައި ފުރިހަމަވާ ކަމަށްވާކަމާ: ޙިޔާ ބޭނުންތަކުގެ ޤުރުއާނާއި، ބޭނުން ނަގުދާ ޤުރުއާނުގެ ދަށުން ކަމަށްވެ. ދީން ނަމާޒާ ކަނަވީ މިދީނުގެ ބަރަކާތްތަކުން ހާސިލުކުރަނީ ބަހުގެ އަލިހުން ޗެހިކުރެވެ. ދީން ހާސިލުކުރަނީ ބެން ގައިމުގެ ފަރުވާތައް ފުރިހަމަ އަދާއެވެ. ދީން ބޭޢީ ފުރިހަމަ އަދާއެވެ.

އެހެންނަމަ ގަދަރުވެ ފާހިތު ޝާއިޒުންނަވެ! މިފަދަ ފަރުވާތަކުގައި ހިފެހެއްޓެން ހުރި ފެންނަނީ ރައްދުދީނީ ހަދިހެއްޔެވެ!؟ އެއީ އެހީތެރިކަން ފަރުވާތަކަށް ކަމަށްވެ! ފަރުވާތަކާއި ބަރަކާތް ފާހަގަކުރަނީ ކަށްއުޅޭނެ ފަދަ ޗަރާބަ ބޭނުންވެއެވެ.

ދީންފަސް އަހަރެން ބުނަމެވެ! އެހެންނަމަ މިއަދު އަހަރެން ހެދި ދަރީބަ ކަށަވަރުވާނެއެވެ!؟ މުޅިދީނުގެ ވަރުގަދަ އެއްބަސްވެފައި ކަށަވަރުވެއެވެ!؟

❖ ހަވާލާއީ: ޤަދަރުވެރި ޙަދީޘާއިން ކުރި ދަރުމަވާއަށްކަމުގައިވާ: "ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް (1389ހ) ގެ ތަޙްކީމުލް ޤަވާނީން ރިސާލާގައި އެކަށޭގޮތުން މުރާދުކުރި ގޮތް އަހަރެން ބަޔާންކުރަން ތަފްޞީލުކުރަމަށެވެ. އެއީ ޝައިޚް ހިތުގެ އިސްތިބްރާރުކުރުމުން ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކާއި އަހަރެން ދަރުމަވަންތަކަމުގެ ސިފަކޮށްދެމެވެ."

އަހަރެން ބުނަމެވެ: އަހަރެންގެ "އައްތިބްޔާން" ފޮތުގެ ޞަފްޙާ 25-28 ގައި ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް (1389ހ) ގެ އަރިހުން އެރިސާލާއިން އެއްބައި ބޭނުން ނަޤުލުކުރީމެވެ. އެއިން އެއްފަހެ ބަޔާނެއްގައި "ހިތުގެ އިސްތިބްރާރު" ގެ ތަފްޞީލެއް ނުވާނެއެވެ. ކޮންބާވަތެއް ގޮތަކީ އެއްބަސްވުމެއްތޯ!؟

ދެން އަންނަހާވަތް އަހަރެން މިފަދަ ތަފާތުކުރަނީމެވެ. އެއީ "އައްތިބްޔާން" ގެ ޞަފްޙާ 27 ގައި ގެނައި އަދި "ޞަވާޢިޤު ނަފީރު" ގެ ޞަފްޙާ 96 ގައި ގެނެސްދީފައިވާ ޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް (1389ހ) ގެ ފަތާވާ: 1/80 ފަތުވާއެވެ. އެއީ ޝައިޚްގެ ދަރަޖަ ތަރުޖަމާ ކުރައްވާފައިވާ ފުރިހަމަ ބަޔާނެއްގައި ވާގޮތަށް ތަފާތުކޮށްދެމެވެ:

(وكذلك تحقيق معنى محمد رسول الله: من تحكيم شريعته، والتقيد بها، ونبذ ما خالفها من القوانين والأَوضاع وسائر الأَشياء التي ما أَنزل الله بها من سلطان، والتي من حكم بها أَو حاكم إليها معتقدًا صحة ذلك وجوازه

فهو كافر الكفر الناقل عن الملة، وإن فعل ذلك بدون اعتقاد ذلك وجوازه فهو كافر الكفر العملي الذي لا ينقل عن الملة.) [17]

މާނައީ: "އެކަމަކީ ހުއްދަކަމަށް ދަނެގެން ދުނިޔަވީ ޤާނޫނުތަކުގެ ދިމާއަށް الله ގެ ޝަރީޢަތާއި ބަދަލުކުރުމުގެ ޙުކުމަކީ: އެކަން ހުއްދަކަމަށް ޤަބޫލުކޮށްގެން ބަދަލުކޮށްފިނަމަ، އެކަމީ ހިފާހައްޓަ ފައިދާކުރުމަކީ، އެއީ ދީނުން ބޭރުވެގެންދާ ކާފިރުވުމެވެ، އިސްލާމް ދީނުން އުފެދިގެން
الله އަހަރެން އޭނަގެ ބޭރުދަމާ ގަޑިއަކަށް ތަރަދުކޮށްފައި ނޫނީ ކާފިރުކަމާ ދިޔަކުރުނޫނެވެ. އެ ޙުކުމަކީ (އެ ކާފިރު ވެރިޔާ ދީނުން ބޭރުވާތީ) އެކަން ކުރުން ބަދަލު ކުރާކަން ހެދި ހުކުމުކުރަން އިސްލާމް ދީނުން ބޭރުވާ އެކަން
ބުނަމުކުރާ ނުވަތަ އެކަން ކުރާ މީހާ ދިޔަމަށް ދަންނަނީ: ދީނުގެ ބޭރުގައި ކުރާ ކަންތައްތަކާ ކާފިރުވާ ކަމަށްވާނެ. އެކަން ހުއްދަކަމަށް ދަނެގެން ނޫނީ އިސްލާމް ދީނުން ބޭރުވެ ނުދާ
ކާފިރު އެކަން ކަމަށް ކަމަށް ހެދި ކާފިރުކަމީ ދީނުގެ ބޭރު ނޫނީ ހަމައެކަނި ކާފިރުވާ ކަމަށްވެ."

ހަދައިފިނަމަ އެއީ ބަދަލު ކުރުމުގެ ދިމާގައި ތަރުތީބު ދޭނެ އިރާދާކުރި
5 އަހަރު ފަހުން ފަހަތަށް ކަމާނަ. އޭރު ޝަރީޢަތް ވެރިކަމާއި އަދި ހަމަ
ވެރިކަން ދޫކޮށްލާފައި ހަތަރު ޙަޤީޤަތަކަށް ނުވަތަ އާދަޔާތަކެވެ. [18]

[17] فتاوى ورسائل محمد بن إبراهيم: 80/1

[18] މިއީ ހަމަ ޙަޤީޤަތްކަމެވެ. އެހެން ދިނުމުގެ ސިޔާސަތު ދީނުގެ ނުވަތަ ދީނުން ބަދަލުވުމައި ދިނުމުގެ ބޭރުވެ އަދި އިސްލާމީ ޤާނޫނު ފައިދާކުރެ އިސްލާމް ހިނގާ ކާފިރުވި ހަމަ ޝަރީޢަތް ނުވަތަ ދިނުމުގެ ކަމަށް ފަހަރު ކާފިރުވިއެވެ. އަދި ހަމަ ހުކުމްކުރާ އެކަމުން ބޭރުވުމަށް ކަމަށްވާ ދީނުގެ އަދި ހިފާހައްޓާ ހަމައެކަނި ކަމެއް ހުއްދަ ދެކުމަކީ ފަހަރު ކޮށްފައިވާ ކަމެކެވެ.

ދެބަހަށް ފުރުޞަތާ ތަޢާރުޟުވެއްޖެނަމަ އަދި ޖަމަޢަ ނުކުރެވިއްޖެނަމަ ނަސްޚުވާނީ އޭގެ
އަސްލު ފުދޭ ބަހެވެ. އަދި ތަޙްޤީޤުކޮށްދެއްވާފައިވާ ތަފްސީލު ނުބުނުވާކަމުގައިވިޔަސް އެއީ އާދައި
ތަޤްދީރުން އެނގިދާނެ ބަޔާނާ ކުރުއްވާފައިވާ ޝަރުޢީ ނަމޫނާ. ފަދަވާ ސަބަބަކީ
އެނގިދާނެކަމާ އެކުލެވޭ މިއާ ހަމަހަމަ މިގޮތުން މިބުނަނީ ޝައިޚު ތަޙްޤީޤުކުރެއްވި، ކުރީން
ހުރި ގޮތުން ތަޙްޤީޤުކުރެއްވީ ބަސް މިގޮތް ދީނީގޮތުގެ ނިޔަތަކުންނެވެ. ނުދު ތަޢުލީމު
ބަޔާންކުރުމުގެ ދީނީގޮތުގެ ބާވަތަކުން ބަސް ޙަދީޘްތަކުން ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ ޙުކުމަކު ކަމުގެ ދަލީލުތަކެވެ.
އަދި ބާޠިލު އަޙްކާމުތަކާ "ތަޙްކީމުލް ޤަވާނީން" ފޮތުގައިވެސް، ޝައިޚު މުޙައްމަދު
ބިން އިބްރާހީމު ތަޙްޤީޤުކުރައްވާފައި ބަސް ގޮތުން ދީނީގޮތުގެ ކަމަކު ޤަވާޢިދުތަކުން ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.
އެކަމަކު މިވަރުންނަށް ދީނާ ނުވާ ބަހެއް ބަޔާންކުރުމުގައެވެ. އެކަމަކު ދަލީލުތަކާ ބަޔާންކުރެވެނީ
ދީނީކަމުގައި މިފަދަ ބަސް ބަޔާނުކުރައްވާ ނަމޫ ޤަވާޢިދުތަކާ އެކަމާ މިފަދަ ބަޔާންކުރަ
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނީ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި ޙާކިމުންގެ، މިއަދުގެ ޙުކުމުގެ މައްސަލާގައި ދީނީގޮތުން ދީނީގޮތު
ޤަވާޢިދުކުރާ ބަޔަކީ: ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމްގެ އަސްލު އިސް ދަރުވަރު: އަދި
ތަޙްޤީޤު ކުރިން ޙަޔާތް ޝައިޚު ބިން ބާޒް (1420ހ) ފަތްވާ ހަމަ މިހެން
ވިދާޅުވެފައެވެ. ޝައިޚު ބިން ބާޒް ސުވާލުކުރެވުނެވެ:

(س: هل الشيخ محمد بن إبراهيم رحمه الله يرى تكفير الحكام على الإطلاق؟

ج: يرى تكفير من استحل الحكم بغير ما أنزل الله فإنه يكون بذلك كافرا. هذه أقوال أهل العلم جميعا: من استحل الحكم بغير ما أنزل الله كفر، أما من فعله لشبهة أو لأسباب أخرى لا يستحله يكون كفرا دون كفر.) (مجموع فتاوى ابن باز: 28/271-272)

މާނައީ: "ސުވާލު: ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް ދަރުމަވަންތަވެ (ވަލީއީ
ޙާކިމުން ބުނުވާކަމާ) ފަދަ މުޠުލަޤު ގޮތުގައި ކާފިރުވާ ބަޔަކު ކަމުގައިތޯ؟
ޖަވާބު: އެކަލާނގެ ދަރުމަ اللہ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން
އިސްތިޙްލާލު ކުރައްވާ މީހާ ކާފިރުވާނެ ކަމަށެވެ. މިއީ ހުރިހާ އިލްމުވެރިންގެ ބަސް
ބަހެވެ. اللہ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން ޙަލާލުކުރާ މީހާ ކާފިރުވާނެއެވެ.
އެކަމަކު ޝުބުހަތަކާ ސަބަބުން ނުވަތަ އެހެންވެސް އިސްތިޙްލާލު ނުކުރާ އެހެން
ސަބަބުތަކަކާ އެކަންކުރާ މީހާ، އެއީ ކާފިރު ދުނިޔާ ކާފިރުވާކަމުގައި ނުވާ ކުފުރެކެވެ."

އަދި އަހަރުމެން ނެރެފައިވާ 3 ވަނަ ސިލްސިލާގައި ޝީޢީންގެ ބަސް ތަފްސީރުކުރަންވާނީ ގެނެސްފައިއެވެ. އެއްނިމާ ޝީޢީން އިބްނު ބާބަވައިހް ދޭހަދިހާރުއްދުވެ!؟ ޝީޢީންގެ ދަރިވަރުންވަރު ދުރުގައިވާ މީހުން މާބޮޑެން ދަންނަހިރުއްދުވެ!؟ އިންބަރި އަހާއި ބަޔާބީއަހާއި ފުޤަހާއް އެއްނބީހިމާ ރަޙުމަތް ބުރުހާން ދޭރަނބުފައި އަނދާހުބޮޑުން ހަމަ އެބަސް ޝީޢީ އިބްނު ބާޖު މިދާކުރިމާ ދޭކާރުން ނުކުރުމުހިރުއްދުވެ!؟ އަދި ހުދު އިބްނު ބާޖުބަސްބަހި އެކަމުން އިޖުމާއުބަސް ގެނެސް އެއި ހިރާ އިޚުމުވުރިނގެ ބަސްކަމުގައިބަސް މިދާކުރުފައިއެވެ. ފުރަތަ ކަލިޗެގެ ހައްބޭޝަރޯގެ ޤަޚަލިތޫމަދުވެ ޖަހީޙަލަވާނުން ފުދަހާނުވެ އެސްސަބަބުދުމަށް ނަޖަރަކުން މިސްނަހައިފު މާހައްސި އަނގައިން މީއި އައްބަސް ދުރުހުޅާއުރުއްވާ ބަޔާންއަކުވެ. އަދި ހުދު ހަޖާރިގެ ފުއިބާބަކުން އަޅުއަހާއުބަސް މިދުން ބަޔާންކުރެވިފައިރުއްވެ.

ދެން އެއަންގައިދޭ ކުރައިގެ "މަޖައްލަތުލް ފުރުޤާން" ގެ ޢަދަދު 82 ގެ ސަފްޙާ 12 ގައި، ޝައިޚު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޢަބްދުﷲ ބިން ބާޒް (1420ހ) އާ ކުރިމަތިކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ނަމޫނާ ... ގެންނަނީމެވެ:

هناك فتوى للشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ -رحمه الله- يستدل بِهَا أصحاب التكفير هؤلاء على أن الشيخ لا يفرق بين من حكم بغير شرع الله مستحلاً ومن ليس كذلك، كما هو التفريق المعروف عند العلماء؟

الشيخ ابن باز: هذا الأمر مستقرأ عند العلماء كما قدمت أن من استحل ذلك فقد كفر، أما من لَمْ يستحل ذلك كأن يحكم بالرشوة ونحوها فهذا كفر دون كفر، أما إذا قامت دولة إسلامية لديها القدرة فعليها أن تجاهد من لا يحكم بما أنزل الله حتى تلزمه بذلك.

ثم سئل: وهم يستدلون بفتوى الشيخ ابن إبراهيم؟

الشيخ ابن باز: محمد بن إبراهيم ليس بمعصوم فهو عالم من العلماء، يخطئ ويصيب، وليس بنبي ولا رسول، وكذلك شيخ الإسلام بن تيمية وابن القيم وابن كثير، وغيرهم من العلماء، كلهم يخطئ ويصيب، ويؤخذ من قولهم ما وافق الحق، وما خالف الحق يرد على قائله.) [19]

---

[19] مجلة الفرقان عدد 82: ص: 12، https://www.youtube.com/watch?v=3fIB3f6DPw

މާނަލީ: "ސުވާލު: މިދިޔަ ތަސްލީމުކުރުމުގެ އަހުލުވެރިން އެއިން
ދަލީލުދައްކާ، ޝެއިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމު އާލުއް ޝެއިޚުގެ
ފަތުވާއެއް ވެއެވެ. އެއީ އިސްތިހްޒާއުކުރުން ހުއްދަކުރަނިކޮށްގެން الله ގެ ޝަރީޢަތާ
ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރާ މީހާ އާއި އެއްނޫން (އިސްތިހްޒާއު ނުކުރާ މީހާ)
ޝެއިޚު ފަރަތް ނުކުރައްވާކަމަށްވެއެވެ. އިލްމުވެރިންގެ އަރިހުގައި އެނގިގެންވާ
ފަރަތްކުރުމުގެ އުޞޫލުގައިވާ ގޮތެވެ.

ޢަވާބު: މިއީ އަހަރެން އިސްލާމް ބަލާނުކުރަނިކޮށް އިލްމުވެރިންގެ އަރިހުގައި
ދެކޮޅު އެއްބަސްވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ހުކުމް އެކަން
އިސްތިހްޒާއުކުރާ މީހާ ކާފިރުވެއްޖެއެވެ. ހުކުމް އިސްތިހްޒާއު
ނުކުރާ މީހާ، މިސާލަކަށް ރިޝްވަތުގައި ހިފައިގެން ނުވަތަ އަނެއްކާ ޖަހަން
ކުރުމުކުރާ ކަމަ މިއީ ކާފިރު ދީން ކާފިރުވެ. ދެންފަހު ކުރިއަށް ގެންދާނެ
ތަޙުގީޤާ އިސްތިޝާރު ދަލީލުތަކާ ބުރުހާނުގެ އެދެއްވިއްޔާ
މައްސަލާއަކީ: الله ބޭއްވީތެރި ގޮތް ހިލާފަށް ކުރުމުކުރާ މީހާ
ޖާހިލުކުރެވޭ. އެއީ އެކަކުގައި ނުޖެހިވާނެވެ."

ދެން ސުވާލުކުރައްވަނީ: "އެމީހުން ތަރުޖަމާކޮށް ޝެއިޚު (މުޙައްމަދު
ބިން އިބްރާހީމުގެ ފަތުވާއެއްނުވެ.

ޢަވާބު: މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމުއްޔާ މައްސަލަތަކުގެ ބޮޑުވެރި ނުކުމެ!
އެއީ އިލްމުވެރިންގެ ތިލާވަތް އިލްމުވެރިއަކެވެ. ކުރިކުރެއްވިއެވެ. އަދި
ރަސްގެފުޅަ ކަނޑައަޅަ ކުރައްވައެވެ. އެއީ ނަބިއްޔާއާ އަދި ރަސޫލާއާ ނުކުމެ.
އެދެއްވިޔަ ޝެއިޚުގެ އިސްލާމީ އިބްނު ތައިމިއްޔާގެ އަދި އިބްނުލް

ޖައްރުމުލްވަސް އަދި އިބްނު ކަޝީރުލްވަސް އަދި އެސްޓޫން
އިރުޖާއުމަރުޖިޢަތުސްމެއެވެ. އެހެންވާއަށް ބަދުލުނުވަނީބަސް ކުރަނީ ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި
ތަނބަސްތަކަށް ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެބަދުލުވުމުގެ ބަސްބަހައްޓަން ހިފަހައްޓައިގެން
ހައްޔާ ދިމާވާއިރު އެއްޗެއްކަމެވެ. އަދި ހައްޔާ ޒިޔާދަވާއިރު ބަޔައްސޭއްވާ އެބުނި
މިހާރު މައްޗަށް ރައްދުކުރުމަށްވާނެއެވެ." [20]

އަޅުގަނޑު ބުނަމެވެ: މިއީ ޝެއިޚް އިބްނު ބާޒު (1420ހ) ގެ ބަސްފުޅެވެ.
އަޅުގަނޑުގެ މިބުނުނީ ހިތާއި ދުޅަނޑުގެ ހަމަ އެހެންނެވެ. އަދި
އެފަދަކަމާ ނުދަމެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހިބައިން މިއާ ޒިޔާދަން ދަހަމަވާއިތު މިހާ
ނުވަތަ މިއާ ޒިޔާދަން ނަގުދުކުރެއްވި މިހާ އެވަނީ ގެސްހަދާ ކުރެކުރެވިއްޖެއެވެ.

[20] ސަލަފުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ހިފާޒު ތަސްނީފުއަހަން ކުރެއްވި ޙިސާބުކުރު، ދިރިހަ
ކަނޑައެޅި މިމަންހާމުން ސަލަފުންގެ ބަހަން ދާނީ ފަހަގު ޝެއިޚް ފުޅާނެގެ
އަލްމުޢްނީ ކިތައް ބުނަ ބަހަށް ދަޢްވާ މިހުން ކަބުރުހާއިރެވެ!؟ ޝެއިޚް މުބާރަކުދަ
ބުނި އިބްތާހީމުގެ އަދުވެސް އަހާފައި ނަވާ، އަދި ޝެއިޚް ނިޔާވެމާ އެމަރު އަހަރު
ފަހަރު އެފަރުވެގެން އަދި ބަހަރު، ދިރިހަ ކަނޑާފައި ޝެއިޚްގެ ވަކި ބަހައްގައި
އެދުވަހު ކިހިނަރުހަރިވެ!؟ ޝެއިޚްހާނު 10 އަހަރުވަނދުން ދަރިވަރުންގެ ގޮވާއި
އެވާ ޝެއިޚްގެ އަޅުމީނަ ކިޔުވަ ޝެއިޚް އިބްނު ބާޒުގެ ބަސްފުޅު ބަހައްޓާފައިވެއެވެ.
އަދި ކިއައްމަ، ހުދު ޝެއިޚް މުބާރަކުދު ބުނު އިބްރާހީމުގެ އަމިއްލަ ބަހަން އެކަން
ބަޔާންވީ ރިސާލާވެސް އަމިއްލަ އެދުމާއި މަޝްވަރާއާ ދިރާސާކުރާ ދަރިވަރުކުރައި
އިންސާނަކާނަރުވައިއެވެ. ކިތަންމު ހަރަބަދު ބޮޑު ވަރުގަދަ ޝެއިޚާއި އެކަން ދަރިވަރިއަސް
އެއީ ސާފު ބޯޑިޔަކަން އެކަން އިންސާނު ނުކާނަބޯކަމެވެ. ދަރިވަރު މިހުންގެ ބަސް
އެއީ ކަނު ވަރިވަރިއެކަން ވާފައި، ބުއްދިވެ އެބަ މިހުންގެ ބަހަގައި ހިފުމެވެ.

❖ **ހަތްވަނައަށް:** ޤަދަރުވެރި ރަޙްމާނީން ކުރި ދަރުސްވާއެއްކަމުގައިވާ:

"އިޖްތިހާދުތަކުގެ ބަސްތަކެއް އެފަދަ ނުހާދުވާ ގޮތަށް މާނަކާނުގެން ހަދައިގެން އަހަރެން އުޒުރުވެރިވަނަމެވެ." ދެން އެބައޮޅުން ފިޔާރުކުރާއިވެސް އަހަރެންގެ ފޮތް "އައްތަޙްޛީރު" ގެ ޞަފްޙާ 108 އަދި 109 އަދި 110 އާއެވެ.

އަހަރެން ބުނަމެވެ: ފުރަތަމަ އެއާ ޞަފްޙާ 108 ގައި ވަނީ އަހަރުމެންގެ އުސްތާޛު ޝައިޚު ޢިބްނު ޢުޘައިމީން (1421ހ) ބަސްފުޅު ނަޤުލް ކުރުން އެއްކޮށެއް ނޫނެވެ. އަދި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާ ޙާލަތުގެ ބަހުސާ މުދުގައިއެވެ. އަހަރެންގެ އަސްލު ތަފްޞީލުވެސް އޭގައި ނިހިމަނާލަމެވެ. ދެން އޭގެ ފުޓުނޯޓުގައިވެސް އޮވަނީ ހަމަ ސީދާ ޝައިޚު ޢިބްނު ޢުޘައިމީން (1421ހ) ގެ ފަތުވާއިން ގެނެސްފައި ޝައިޚުގެ ބަސްފުޅެވެ. އަހަރެންގެ އަމިއްލަ އަސްލު ތަފްޞީލުވެސް އޭގައި ނުވާނެއެވެ. ދެން މިގައި ހަދާން ގޮސް ކޮބާހެއްތޯ؟ ހަދާން އެއްކަލަ އެބަ އޮޅުވާލީތޯ!؟

ދެވަނައަށް އެއާ ޞަފްޙާ 109 ގައި މަތުނުގައިވެސްވަނީ ކުރިންދިޔަ ޢިބްނު ޢުޘައިމީންގެ ބަސްފުޅު ފުރިހަމަވާނުދު އަސްލު ބައެވެ. އޭގައި ވަނީ ޝައިޚުގެ މިބަހެވެ:

(من حكم بغير ما أنزل الله بدلا عن دين الله فهذا كفر أكبر مخرج عن الملة لأنه جعل نفسه – مشرعا مع الله عز وجل ولأنه كاره لشريعته) [21]

[21] فتنة التكفير: 16/1

ވާނީ: "ﷲ ބަލައިލައްވާ ގޮތާ ހިތާ ފަރާން، ﷲ ގެ ދީނުގެ ބަޔަކު ދިމާވީ
ރުކުމްކުރުން މީހާ؛ ފަހަރު މިއީ މިއުޅެމުން ބޫލާ ކުރުތަކެވެ. އަހަރެ
އޭނާ ﷲ ހައްޖަ ވަޖުއައްޔާއަހަކު ޝަރީޢަތާ ފުރާތަމަ ކަމުގައި އޭނާގެ
ނަފްސު ހުރިމަތެވެ. އަދި އޭނާ އެކަކާނެގެ ޝަރީޢަތަން
ނުރުހިގެންފުމުންނެވެ."

މިފަދައިން ފުޤުހުންގެ އަހަރެން ބަރުޖެއް ކުރީމެވެ:

"އިޖުތިހާދުން ނުވަތަ ދަކުހަރާ އިސްކާރުކުރުނުގެން އަދި އެހާ ވަހަރެމު
ނުވަތަ ޝަބުހަތުއްނިގެ އެކަމަނ ދަރިމުކުރި ކަމަކުން މަނުވި މި ޝަރީޢަ
ބައްޔިނުމާނެއެވެ. އެހެނުންނަ ނުރުހި އިސްކާރުކުރުމުން ބިނާވެގެންވާ
ކުރާއި މުރަރުއަދުމުން؛ ހިސާބުކަހި ހިތާވުވެގެން އަދި ދަކުއްކަހިގެން
އެނގޭނުހުއްދެވެ!؟"

ދެން މިހާރުވެސް އަހަރެން މިބުނަނީ: ޝައިޚު އައްސަޢްދީ (1376ހ)
އާއި ޝައިޚު އިބްނު ބާޒު (1420ހ) ގެ ބަސްފުޅާ އަހަރެންގެ ބަސް
ކުޑަވެސް ހިރާޖާވެސް ތެންކާޖެއް ހިތާފުވެހި ކޮބާހެއްތޯ!؟ އާދީ
އަހަރެންގެ ބަހުގައި އެވަނީ އޭގާ ވައްތަރުވެ އަދި ރަނޑުންކާމާކު އެއަން
ދަރިދުކުރި ކަމެއްވެސް ހިމަނާފައިއެވެ. އެއްނެތީމާ ވަކި އެއްގަކަން
ހަނިކުރުމެއްވެސް، އަދި ދެގޮހަދައިގެން ނިސްބަތްކުރުމެއްވެސް، އަދި ވާނަ
އަނބުރާލައިގެން ބަދަލުކުރުމެއްވެސް ނެތެވެ.

ދެން ތިންވަނައަށް ގެންސްފައި އައްތޮރަނުވެސް، ޖަވާބާ 110 ވެސް
އެއީ ހަމަ ޝައިޚު އިބްނު ޢުޘައިމީން (1421ހ) ގެ ބަހެކެވެ. މިއީ

ފިރިން ބުރުސްމަށް ބަދަލުކުރަން ހަދަނީކަމަށް ބުނެ ބަޔަކު ޢިލްމުވެރިން ގެންނަ
ޝުބުހަތަކާއި، އެގޮތަށް ސަބަބުން ފިރިޔާއާ ދުރުކުރަން ނިކުމެވާ ގިރިވެއިވާ
މައްސަލަތަކާމެދު ބަސްފުޅުތަކެވެ. އަދި އަހަރެން އެދެނީ ފުޅުނިސްބަތީ
ކުރި ތަޙްޤީޤަކީ މިއެވެ:

"މިޝުބުހަ -ޖަވާބު: ބުރުސްމަތާއި ޝަރީޢަތް ބަދަލުކުރަނީކަމަށް ބުނާ
ޝުބުހައިޔާ- ތަޢާރުފުކުރާ ދުވަސްތަކުގެ އަހުލުވެރިންގެ ހިތަކުން އެންމެ ގިނައިން
އަޖައިބު ނުވެވޭ އޮޅުވާލުން ފިޔަވައި ހުސްބާ ހިނދު ޝުބުހަހުރެވެ. ޝަރީޢަ
ޤަވާޢު ވެރަން ސާފުވެ. އެއީވެސް ތަޖުރިބާކުރެވިއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް އެހިސާބު
ބަދަލުކުރާ ކަސިލާރުވަނީއެވެ. އަދި ނަސޭހަ ކަންތައްކުރެވޭގައި
ވާހަކަދައްކަނީއެވެ. ޝުކުރާ އުޅުއްވަނީ ﷲ ގެ ބަސްފުޅަކަށެވެ." މިއެވެ
އަހަރެން ބުނަމެވެ: މިހެންވީއިރު ކަލޭގެފާނު؟! މާނަ ބަދަލުކުރާ އަނބުރާ
ނުބައި މުޖުތަމަޢު ބަސް ނަގާފައި ކަލޭގެފާނު!؟ އަދި ދީގެ ބުނުއްވާން
އުފެއްދެވިގެން ނިސްބަތްކުރުން ކިހިނެއްތޯއެވެ!؟ ޝަރީޢާ އުޅުއްވަނީ
އަދިވެސް ﷲ އަނގަވެ.

❖ **އަންގަވައިދެނީ:** ޙިކްމަތާއި ފިޔަވަޅާ ރަޙުމަތާއިން ކުރި
ދައުވާއެއްކަމުގައިވާ: "އެކުރެވުނީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިޔާލަށް
ބުނުމުކުރުމުގެ މައްސަލަ ލިޔުންތެރިޔާ އާދަޔާގެ ކަމާއްކަމަށް ދައްކަން އުޅުނުވާ
ކަމަކަށް. ޤާނޫނުގެ ބައްލަވާ 5 ގެ 1 ވަނަ ލިބުނުގެއިއެވެ. އަދި
މިއްސަލާގައި ތަޢުލީމު ފުރިހަމަކުރުމަށް ލިބިވާ ބަދަލުބޭނުން އުފެދުނު

ޝީޢާ ރާފިޟީންނާ ވައްތަރުވުންވާ ކަށަވަރުކަން ދަށުވާކަމަށްނުވެއެވެ. މިއީ ހެކިތަކެއްނުވާ ގޮތުގައެވެ."

އަހަރެން ބުނަމެވެ: އެންމެއެކެވެ. ހެކިތަކެއްނުވާ ގޮތުގައެވެ. އަދި ނުބައިވެގެންވާ ބޭރުގެއެވެ. އެކަމަކު އެއީ އެބޭފުޅުން އެދުނުކުރުމުގެ ފާޑަށް ފާޑަކީ އަހުން އެޅުންމައެވެ.

ނަމަވެސް ކަންތައް އޮޅި އެހެންނަހަރުންނުމެވެ! ޔާއައްޔާ، އެއާ މުޅިން އިދިކޮޅަށެވެ. އެއީ އެކި ވަނީހުރިހެވެ:

1- އެއީގައި ބުނާދައިވާ އަހަރެންގެ ފުރުސަތު އަހުލުސުންނަތުގެ ޝައިޚް އިބްނު ޢުޘައިމީން (1421ހ) ގެ ބަސްތުގެކަން ތަހުޤީގުކުރެވެ. އެއީ ﷲ ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ހާލަތުތަކާއި ބުނުވުމުގެ މައްސަލައެއް މިޢާދުތަކާ ބާވަތުގެ ބަޔަކަށް ހުރުމާއި އެހެ ބަލަވާރިކަން ޤަބޫލުވާ ބަޔާ މައްސަލައެއް ކަމުގައި ބައްސަލާކުރުމާ ނަޤްލުގޮތުގައެވެ! ފަހު ދަރުމަ ކުޅަނގާފުމާ އާދައިގެ ދުއިކަމެއް، އެއީ އަންނަ ބޭޒީ މައްސަލައިކަން ކަމުއާކުމުގައި ސިފަކުރުވެގެންނެވީކަމުއެވެ!؟

2- ތަޢުލީމުގެ ބައިބަޔުގައި އެވާ: "ބައިތުލް ބައްލީގާ ފުރަތަމަކުރުމު" އެވާ ބައްޓު އަހަރެންގެ ފުރުސަތު މުޅިއަލްފާކާތު ސަލަފީސާލިހު ސަލަފީގެ ނުގޮތާކަންވެގެން އަހަރެއްފަހު ނުވާނާއެވެ!

އަހަރެންގެ ހުރިހާގޮތް ވާހަކައެއް ބިންގާކަނަލައި އެންނާނީ "އަލްބާޒާރުމުއާ" މު މުސްލިމުންގެ މައްސަލައެވެ. އެއީ ބަރާޔާ ހިލުބީ މުޅިންގެ ދުވުން އެގެންނަ

ގޮތުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ޤާނޫނުތަކާ ބައެއް ބިނާކުރާނީ
ތަޖުރިބާކުރެވިފައިވާ ދެނެގަތުމަށެވެ.

ވަކި ދުސްތޫރަކާއި ޤާނޫނީ "އަލްބަރުލަމާނު" ފާސްކުރި ޤާނޫނުތަކާ ހުކުމްތަކާ،
އަސާސީ ޤާނޫނު ﷲ ބާރުލައްވާ ގޮތް ހުކުމްކުރުމެވެ "ޖަލްސާ ހުކުމް
ކުރިމަތިކުރާ" ވަރަށްބޮޑު ބަޔާ ތަރައްޤީވެއެވެ. އަހަރެމެން ވިސްނަން ހުރި
"ޝަރީޢަތް ނަޒަރު" ގެ ޝަރުޢާ 86-87 ގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ: "ﷲ
ތަޢާލާގެ ބަސްފުޅު: ﴿إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾[يوسف: 40]

މާނައީ: "ހުކުމްކުރުމުގެ ﷲ އަށް ވެސް ނުވެއެވެ."

ދީގެ މައްޗަށް ގާއިމުވެގެންވާ ޝަރީޢަތް ޝަރުޢީ ގޮތުން ހަނދާނުގެ ޤާނޫނު
ގޮތުން ހާކިމުއްތަޢާލާ ދީނުގެ މުޢުމިނު އަޝްރަފުކުރެވެ. އަދި ޝަރުޢީ ވާޖިބު
ގާއިދާއަކީވެ."

ދަރަޖަ ދަރަކާތްތަ ކުޢުކާތްތަ މިހާރު މިހެން ބަލާނަހުއްދެވެ!؟

ދީން އެއައްނަތުކު، ސިޔާސަތުގެ އަހުލުވެރިން އަދި ސަރަހައްދު މަޤާމުތަކުގެ
މަޖިލީހު މިތި މިހެން ގޮތުގައި ހާކިމުއްތަޢާލާ ދަރަޖަތުގެ ގޮތް، އަހަރެމެނުގެ
ޤާނޫނުތަކުގައި ޤަޢުބާތުގައި ޤާޟީއިން ޤާޟީން އުޒާ މިހެންގެ ގޮތުގައި
ހާކިމުއްތަޢާލާ ބަރުލަމާނު ދަރަޖަތުގެ ހުކުމް ނިޒާމުގެ ދާއިރާ ވަރަށްބޮޑުވެގެން
އަހަރެން ވާހަކަދައްކާ ތަފްސީލުކުރަނީއެވެ.

3- އަހަރެން އެތަނުގައި ބަޔާންކުރައި ސިޔާ ސިޔާސީވެސް އަންނަނިވި
ބުރުމުންނެވެ. އެއީ "އަލްބަރުލަމާ" މިނިސްޓަރުން ވާހަކަދައްކަމުންނެވެ:

"ބައްޕަ މިހުން އެބަހަން "އަލްޙާރިޘުލްމުޙާސިބީ" ކިޔާފައި ނަންދީ އުޅެއެވެ. އާދީ އަޙަން އުފަންދާފައިވާ މުސްތަޙައްބުވެއެވެ. އެކަމުގައި ބަރުލޮބުވެވިއެވެ. އަދި ބަލިކަށިކަމުން ފެއްޖެވެ. ދެން އެއަށްފަހު އެއީ ދީނުގެ އިލްމު މިނިވަނު އަސްލުކުރުމުގައި އެބަ ހަދައެވެ. އަދި މިއުއްމަތުގެ އެންމެ ބޮޑު ޢާބިދުކަމުގައި ހުރެއެވެ. އެމީހުން އޭނާގެ ގޮތުގައި ޙަޤީޤަތާ ނަސޭހަތްތެރިވުމުގައި އިޚްލާޞުން އޭނާ މުޅިންވެސް ޙަޤީޤަތާ ކިޔާފައި ނަމަކީ ޙާރިޘުލްމުޙާސިބީއެވެ. އަދި އޭނާ އަމިއްލައަށް ޙަޤީޤަތާ ކިޔައިދިނުމަށް އެއިން މުޚާޠަބުކުރާ އެއްޗަކީ ހެޔޮވެސް ޙަޤީޤަތުގައިވާކަމެވެ! މިއީ އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން އޭނާ ބޭކަލުންގެ އަރިހުގައި ނުބައިވެގެންވާ ޝެއިޚް ޙަޤީޤަތާ ވަރަށްބޮޑާ ހަވާލެވެ. އެހެނީ ޢުމުރުންވެސް އިމާމު (ފިރުޢައުން) އާއި ދީނުގެ އެންމެ ބޮޑު އަސްލުކުރުމުގައި ހުރިއެވެ. އާއި ބާޠިލު ބަޔަކުވެއެވެ. އަދި ނުބައި ތައުޙީދެވެ. ޝައިޚުން އިސްލާމު އެމީހުންނަށް ވަރުގަދައަށް މިނިވަލުގެ ސުންނަތުގައި ޢަމަލުކުރުމަށްފަހުގައިވެއެވެ." މިއެވެ.

މިކަމުގައިވާ ވަރަކަ ޒަބްދުލުކުރުވުން އެވަކި ބިޔަބީ ޙާޟިރުވެގަތުމުގައި އުޅޭ ބާރުވެރިކަން ގޮތާ ދާއިރާއެކުވެ. ޙަރަކާތްތަކުގެ ފަހު ޚަބަރު ބާވަތްތަކެއް ގެއްލުން ބުރަވުރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ނުނިމެ އެހެންކަމުން ބަލާ ފާޑުކިޔާފައިވެއެވެ. މިސާލަ ފިޔަވަހިކޮށްފައިވެ. އަދި އެފަރާތުގެ ތެރެއިން ނުވާނެއެވެ.

4- އަދި އޭނާގެ އަރަބިން މިނޫނާ ވަރަކާ، ފުރަ ތަޢުރީފުކުރުމާ ދެކެވޭފައިވާ ފުރަތަމަވެސް އަރަބިން ގޮސްއިރުވެ. ތަޢުރީފުގެ ފުރަތަމަގައިވެއެވެ:

(وجعل الحاكمية نوعا مستقلا من أنواع التوحيد عمل محدث، لم يقل به أحد من الأئمة فيما نعلم) [22]

މާނައީ: "ތައުޙީދުގެ ވައްތަރުތަކުން ވަކި މުސްތަޤިއްލު ވައްތަރެއްކަމުގައި ޙާކިމިއްޔަތު ހެދުމަކީ އަލަށް އުފެއްދިފައިވާ ޢަމަލެކެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް އެނގިފައިވާ ގޮތުގައި އައިއްމަތުން އިމާމަކު އެކަން ވިދާޅުވެފައެއްނުވެއެވެ."

ފަހެ ދަޢުވަތުގައި ޙަޤީޤަތުން މިޒަމާނުގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތް ހިފާފަން ބުނެވުނުގެ މައްސަލައިގެ ތަރުތީބު ހަޖާލާދީނުގައި ސަލަފުން ބުނުއްވުމުގެ މިހާރުން ބަދަލުކުރަނީ ކީއްވެތޯ!؟

5- ޙިކުމަތް، ނޫން އަހަރެމެންގެ އުސްތާޒު ޝައިޚާ 31-32 ގައިވާ ޝައިރާއަށް ބުނެލައިވާ ބަސް ގެނެސްދީފާ:

"އަހަރެމެން މިހެން މިބުނަނީ އައިވަސް ޙާލުގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތް ހިފާފަން ބުނެވުނުގެ މައްސަލައިގެ ތަރުތީބުކުރެއްވީގޮތާ، ތައުލީމުދިނުން ނޫނެވެ. ނުވަތަ ޝަރީޢަތް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ދަރަޖަ ގެއްލުވާލަމުންދާ ނޫނެވެ. މިއީ އަހަރެމެން އަބަދުވެސް އެއްގޮތުންނެވެ، ﷲ އަށް ދުޢާކުރަން، އެކަމަކު ކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ﷲ ގެ ޝަރީޢަތް، އެކަލާނގެ ފޮނުއްވައި ސުންނަތައް މިސްކީނުން ބުނުވުމަށް އުފެއްދުމުގައި ބާރުތަފާތުކުރަމުން، އެމީހުންގެ ނަފްސުތަކައި، ހިތްތަކައި ވަޒަނާބެހެއްޓުމެވެ. ޙިކުމަތް، އެކަންކުރާ މީހާގެ ބުނުމު ކުރިއަށް ފާހަގަކުރާތާ އަހިސާރާތާ ދުވަނު ދަހަރާ ބޮޑުވެރިކަމާ

[22] فتاوى اللجنة الدائمة – المجموعة الثانية: 376/1، رقم: 18870

ނުރައްކާތެރި މައްސަލައިގެ ދަރަޖަކުރުވުން ޚުދިކާނޫނާސިލީސް ކިރިޔަކުންހެއްޔެވެ!؟" މިއެވެ.

މިއީ ދަރަޖަ ކުޑަކުރުން، ޚުދިކާނޫނާ މިހަކަ ވާހަކަދައްކާނީ ގެވިއްޖެއްޔެވެ!؟ [23]

---

[23] އަދި މިގައި ހުއްޓާ ތަންކޮޅެއް ލަފްޒާގެ ފަރާތުން މިޢުނާގައި ޝުއްކުރުލިއްޔާ އެކަކުމީހުން ބަޔަކުމީހާ އަލްޙާކިމިއްޔާ ފިޔަވައި ހަމަ މިޢުނާގައި ބުރާމިއްޔާ "ތަރަޖަކުރުން" އާދައިގެ ކަލިމަތަ ހަމަ އުމުރުގައިވެ! ފަރުޖަކުރީ މިއްޔާނުން އެއްޝަރީކުން ތަރަޖަކުރުމާއި ކަރާމަތީ ބަޔާނެވެ. އެމީހުން ކަށަވަރުން ޝިރުކުގެ ޝަރަޙައި އަލްޙާކިމިއްޔާގެ ބަޔާނައިވެއެވެ:

(وفي وقتنا هذا وجد من يفسّر لا إله إلا الله بأن معناها هو إفراد الله بالحاكمية وهذا غلط.
لأن الحاكمية جزء من معنى لا إله إلا الله وليست هي الأصل لمعنى هذه الكلمة العظيمة، بل
معناها لا معبود بحق إلا الله بجميع أنواع العبادات ويدخل فيها الحاكمية ولو اقتصر الناس
على الحاكمية فقاموا بها دون بقية أنواع العبادة لم يكونوا مسلمين، ولهذا تجد أصحاب
هذه الفكرة لا ينهون عن الشرك ولا يهتمون به ويسمونه الشرك الساذج، وإنما الشرك
عندهم الشرك في الحاكمية فقط وهو ما يسمونه الشرك السياسي، فلذلك يركزون عليه دون
غيره، ويفسرون الشرك بأنه طاعة الحكام الظلمة.) (شرح كشف الشبهات: 46/1)

މާނައީ: "އަދި އަޅަމެންގެ މިޒަމާނުގައި لا إله إلا الله ގެ މާނައަކީ ޙާކިމިއްޔަތުގައި
الله އެކަލާނގެ އެކަނިވެރިކަން ވަކިކުރުމެވެ. ކިޔާ ތަފްސީރުކުރާ ބަޔަކު ބިންގާ އެބައޮތެވެ. މިއީ ގޯހެކެވެ!
އެހެނީ ޙާކިމިއްޔަތަކީ ހަމަ لا إله إلا الله ގެ މާނައިގެ ބައެކެވެ. އެއީ މި ބޮޑު
ކަލިމަގެ އަސްލު މާނައެއް ނޫނެވެ! ޙަޤީޤަތުގައި، އެއީ މާނައަކީ الله ފިޔަވައި
ޙައްޤުގައި އަޅުކަމަށް ޙައްޤުވާ އިލާހެއް ނެތެވެ. ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ އަޅުކަންތަކުންނެވެ.
އޭގެ ތެރޭގައި ޙާކިމިއްޔަތުވެސް ވަދެއެވެ. މީސްތަކުން ޙާކިމިއްޔަ ހަމައެކަނި ޙާކިމިއްޔަތު

ބަރޯސާވެގެން، އަޅުކަމުގެ އެހެން ވައްތަރުތައް ދުޢާ އެދިއިމާރާތްތަކުގެނަންއެވެ
މުސްލިމުންނަށްޓަކައި ނަސޭހަތެވެ! މިހާރު މުޅިކަރީ އަހުލުވެރިން ހުތުރުވާ
ވަންތަރުން އަޅުވެރިންނާ، އަދި އެހެން އެހާ ސަލާމަތުން ދިޔުން އަޅުވެރިން ރިބާއަތަށް
ނުކުންނާނެއެވެ. އެހެން އިމާނުން ނަސްރުލަ ދެރަވާލަގެ އާދަޔާގެ ހުތުރުކަމުވެ.
އިމާނުގެ ގޮތުގައި ހުތުރުކަމަ ހަމައެކަނި ބާރުމިއްހުތަގެ ހުތުރުކަމެވެ! އެއީ
ސިކުނޑި ހުތުރުކަމުގެ އިމާނުގެ ނަސްރުދީ ކަށަވަރުކަމެވެ. އަހަރެން ކަށަވަރުކަމަށް
އެކަމުގެ އިމާނުގެ ސަލާމަތުގައި ފުރިހަ ބަލައިގަތުމެވެ. އަދި ހުތުރުކަމަ އަނިޔާވެރި
ވެރިންނަށް ކިއުވަންވުން ކަމުގައި އިމާނުގެ ތިލްސިރުކުރާލެވެ."
ކަނޑައަޅާ ބުޅި ގޮތަކަށް ކަށަވަރުވާހަކަދައްކަނީ! ؟ ކަންކަން ބޭގަ ހަދަ އިސްލާމް އަދި ބަލާގެ
ދަރަޖައެއް ގެނައުމަކީ ދަރަޖަޔަށް ކަށަވަރުވާ ނަބިއްޔާ، މިހާރުތަކުން އެއްގޮތަށް މިއާލަ
ދެއްވުމަށް ބޮޑަށްގޮތާ އެއް އަތުވެއެވެ. މިއީ ޝިރުކު މުޅިއެއް ބޮޑު ރަބުދަލު
ވައްޔާބުގެ ދުވަސްވަރަގައިވެސް ކަންތައްތަކެވެ. ވަލީވަރުމާއި ބާލީހުއްތަކަށް
ދިޔާ ނަކަރުވުމާ، ނަދުވަރު ބުނުއްވާ ކަންކަން މިދާވެފައިވާ އެއީ ވަލީވަރުނަށް
ދަރަޖަކަށްދާ ދަރަޖަ ގެއްލުވާލުން ކަމުގައި ބުނެތޮ. ޝިރުކުގެ އިސްލާމުގެ
ދުވަސްވަރަގައި ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ޤަބުރަށް ދަތުރު ހަދާފައި
ޢާދަކަށްހަދައިގެން ނުހަދާށެވެ، ބުނުއްވުން، ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلمގެ
ދަރަޖައެއްކުރުވާ، ޤަބުރުތަކަށް ޒިޔާރަތްކުރުން ބޭނުން އަޅުކަމުގެއެވެ. الله
ބާވައިލައްވާ ގޮތާ ހިތްލާކުރުން ކިޔުވާ އިސްލާމީ ގޮތުގެ މުޅިމަ ފުރުސަތު ބޭނުމާ
ކުރުމުގެ ނުހުރި އެކަމަކު ބޭބޭ ފުރިހަމަ، ބުނުއްވުން، އެކަން ހައްދަކަށްހިނގާތީ، ވަޒީފާން
ކުރުމުންކަށްހިނގާތީ، ބުރަކަސްތުކުރިނގާތީ ބޭނުން ބަހަކުރު ބުނެވުން ދޭހަކުރައްވެވެ. ހިދާޔަތު
އިލާހަކު ނިޝާނުތަކާ ދަރަޖަގެ މިހާރުވެސް ކަންކަމުގެ ދަރާވި ބާރަދަށްހުރުމި މަދަރުސާ
ބަޔާން އެއްދެއްކަވާފައެވެ.

❖ **ނުވަވަނައަށް:** ޤަދަރުވެރި ރަސޫލާއިން އެ ދުރުކުރެއްވި މައްސަލަ ހުކުމުކުރެއްވި ބަޔާންކުރައްވައެވެ: "އެ ދުރުކޮށް ތަޖުރިބާކުރުމުގެ، އަދި ފެތުރުމުގެ ހުއްދަ ނުވާނެއެވެ. އެއީ އޭގައިވާ ބާރުލާއި ތަބައްރުކުކުރުމަށް ބަދަލުވިއެވެ."

އަހަރެން ބުނަމެވެ: މިދަރުސްގައި ހުރި ބުރަދަނަށް އިސްތިދްލާލަ ވާހަކަތަކުން ސާބިތުކުރުން ބަޔާންވެފައިވާތީއެވެ. އެހެންވީމާ އަހަރެން ދެން އިތުރަށް ތަކުރާރުކުރަން ޖަވާބުދާރީވާން ނުޖެހޭނެއެވެ. އެއްކަމަކީ މައްސަލަ ބިނާވާ ޤަވީ ހުކުމެއް، އެ އަސްލުގައި ބާރުލާގެން ބަޔާންވެގެން އެ ހުކުމުގެ ބާރުލިބިގެންނެވެ.[24]

އަހަރުމެން ތަޞްދީޤުކުރަން އިންތިޒާރުކުރުން ދިރިއާއި އަދިވެސް މިއިންތިޒާރުކުރަނީ: އަޙަދު ފާޟިލުވެގެން އެމީ ބިދުޢަ ބަލައި ބަރަކާތުގެ ފެތުރިފައިވާ އިންތިޒާރުދީ ބާރުވެރިކަމާއި ފާއިދާ އަސްލާން ދިރުމަށްދާނެއެވެ. އެއީ ތަޖުރިބާކުރުމަށް ފާއިދާ، ޖަވާބު ފެތުރުންނެއް އަސްލުކުރާ އެއީން

[24] މިވެސް އަޅުގެ ދޯނާގެ ނުކުތާއެވެ. މިބާރުލާއި ހުރި ވަރުގެ ވާހަކަތަކާއި ތަޖުރިބާއިން އެނބުރިމަސައްކަތް ވަރުދާން ބުނުމުގެ ދޭހަ ނިސްބަތް ދުރުވާ އިތުރާއި ބާރުލާގެ ތަބައްރުކުގެ ރިސްކު، ވަރުގަދަ ބަޔާންވެފައި ފެތުރުމުގެ ހުއްދަ ފާއިދާ، ނަފާކަން ބޮޑުއެވެ. އަދި އެއްބަޔާކު ސަރުކާރު ބަދަލު ހުރިހާ ފާއިދާ އަސްލުތަކާއި ގަވާއިދުގެ މިއީ ބަދަލުކުރެވޭ ބާރުތަކެއް ނަފާކުރާ، ތަބައްރުކުގެ ސަލާމަތްގެ މައްސަލަ ބަދަލު ދަރަޖަކާއި ފާއިދާ އެއްބަޔަކު ތަބައްރުކުކުރާ ފާއިދާ، އަދި ނުވަ މިބަދަލުކުރެވޭނެ ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކެއް. ދިރުމުގައިވާ ފަރަޖު އެކަށީގެންވާތޯ!؟

ފަސާދުވަނީއެ ބައިވަރު ފުރިހަމަވެއްޖެ. ސަލާމަތު ޤުރުބާނާއި، މަޢުދުނީ އާއި،އަލްމަޢާރީ އާއި އަލްމުޤައްރިބާތުގެ އާއި އުރޫރާތުގެ ބަރަކާ ނިޢުމަތް ބާރުލު ރަޙުމަތުތަކާ އަހުލުވެރިންގެ ފުރުޞަތުތައް.

އަހަރެންގެ ފުރުޞަތު ކުރިން ފާޑުކިޔުމުގައި މިހަރު ބާރުލުމަކީ ފުރުޞަތުކަމަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ނުބައިގުނަ ދިޔައިރުވެސް!؟"...

މިސާލުން ބަލާލީމާ ފުރުސަތު އަހަރުގެން ގެންނަން ޖަނބުރުތައް ބައި ނިމުނީއެވެ. އަދި އިންސާފުވެރި ތަޤުވާއި، ހަދިޔާގެ ސިފަތަކާއި ހަޤީޤީ އަޚްލާޤަށް ބާރުލާ ފުރުޞަތު ދިނުމާ ގުޅިގެން އެކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖެ އެއް ބޭނުމަކަށް ބަލާ ދެންނެވުނު ރާއްޖެ ފުރިހަމަ ކުރުމަށް. މިޔައި ފުރުޞަތަށް ތަޢުލީމާ އެތައް ކުރިއެރުންތަކާއި ބަދަލުތަކަށް ދިއައުން.

ތަޢުލީމީ: ސަލާމަތު ފުރުޞަތު ކުރިއަރައި ދެކެވޭ ގަބޫލު ދަރިވަރުން ތަޢުލީމުދޭ އިންސާނުން ކަރަނޓު ބިނާކުރާ އެއްބަސް ބަދަލުން ފުރުޞަތު. އަދި އެންމެ ބޮޑު ދަތިތަކާ ދިރިއުޅުމާ ތަޖުރިބާ ޤައުމުތަކުގެ އިތުރު ވަޒީފާ ދެކިދާނެ ބިނާކުރަނީ ނުކުތާ ބަދަލު. ދިއުމަށް ޤާނޫނީ ގެއްލުން ދެކޭ ދަރިވަރުން ބަލާ މުޅިކުދިން ވަރަށް ދިގުދުވަސް.

އެމީހުން ތަކްބީރުގެ ލަފުޒަކީ ހިތްހަމަޖެހުމަކީ ދުރުކުރުމުގެ ބުނެ ސާބިތު އައްދިރުސާކުރި ހިތާ މިހާރު 5 ޝަރުޢީ ތަރިކައިން ހަދައިގެން (ބަޢުދު اللہ އަކްބަރު ކަބީރާ، ބާލިޤު އަލްޙަމްދުލިއްލާހ، ބަޢުދު ބަޢުދު އަސްޙާބީ، ސަޢުދު ބުކު ބަޢުދު اللہ، ބަޢުދު اللہ ބުކު ބަޢުދު ޢަރަބީން އާލު

ސައުދީ) ބަރަހާ ތަޢުލީމަކަށް ދިން ރައްދަށް ރައްދުދީ (رفع اللائمة عن فتوى اللجنة الدائمة) ނަމުގައި ފޮތެއް ލިޔުނެވެ. އާދެ ގަދަރަވުން ތަކްލީފުން ބަރަހާ އަވިއްޔަތަން ބައްޓަންކުރި އާންމުގެ ބަޔަކާ ރައްދުގައިންވެސް ރައްދުދޭން އުޅުއްވިއެވެ. އިމާމުނަވަވީ ބައްޔާ ރަމަޒާއި ވިއްޔަޤީދަނާވަގައި، އަދި ކުރުތުވެސް ބައްޔާ ރަމަޒާއި ވިއްޔަޤީދަނާވަނާއި، އާކަހުގެ މައްޗަށް ބަރަހާ އެމީގެއި ގެންސެފުއިވާ އިޝްޓިޒާރުދޭ ބަސްގައިވެސް އާއިވާޅިކަހަން ބުނު ހައްދަހުސަރީ މަސައްކަތްކުރަނީއެވެ.

އަދި ކުރުތު ހަމައްކަސް ދިކަހަދުމާއި ދިގުކުރާމަން ހަސް ނުކުރާކަން އަލްޖަރާހީ ބައްޔާސްކުރުމުންވެސް، ހަމަ އާނާ ހަސްކުރަސް ބުނު ހައްދަހުސަރީ ފުރިވަރެކެވެ. އަދި އެގެމްން އެގެއް ނަޤްލުގެކައިގަ ބައްސުވާ ބަހިގެއް ކަސާޖަދިއެވެ. އޭގެ ސަބަބުން މުސްތަގް ފާޑުކިޔުން އަޖާޒުވުން އަނަތާ އެހެން ދަވަސަ ކުޅެއް ސުރުސްވެ.

އަދި ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމީ އިސްތިޤާމާތަކާ ހުރިކަމުގެ ވިއިވިޤާރު ނަނަކަމާއި، އިލްމީޤާބިލުން ދަރާލަތްކުރުމުގެ އިސްލާމީ ނަޒަރުގައި ބަލިކަހި ފަތުވާތަށް ގެންސެފުއިވާއެވެ. އަހަރުމެން ވާނަސް ކުރިން "އިލްމީޤާބު" ވެސް މިނައްވާދު ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ ބަސްގައި ގެންސެފުއިވެ.

ދެން ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމް ވަޤަފު ގާސިރުކަތްގެ މައްސަލާގައި ދެބަރަހު ބައްސަވާ އިސްލާމީޤާލު ނުކުރާނަމަ ކަމާ ކުރުނާ ބާރާކީވެސް ވާހަކަ ބަޔާނަށް ނިޔާޚު ގެންސެ، އަދި ޝައިޚު އިބްނު ބާޒްވެސް

އެގޮތަށް ބަސް ގެނެސްދެއްވައިރު، ހައްދުއަރުއްސަވައި އާދަވަން އެއްޗެއް

ބުނާކަން ދެވޭން ޙައްޤުއެއް ނިމިގެން އަނެއްކާ ގެނައީ އިބްނު ޖިބްރީލްގެ

ބަޔާނެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތުގެ ނުވާކަމަށް ބުނެފައިވާނެއެވެ. އަދި ބަޔަކު ނުރޯކުމް

މައްސަލައަކީ ވަކި ރަސޫލާއި ޙާޟިރު އެއްބާ ނުވެ ފުރަތަމަ ބަޔާންވޭ

ޖާހިލުކަމުން ކިލާފުވައި ޙާސިދުވެއްޖެވެ.

ދީން ގޮތް އަނެއް ޙާޒިރު: އަބޫބަކުރު ދީން ޙައްޤުގައި، ޢަލީބާއިން

ފަރިޔާސަތުގައި އަތާ ބަޔާންކުރާ ހިމަނާފާ އެއްފަސް ބަޔަކު ނިކި

ޝައިޚް އިބްނު ޢުޘައިމީން ނުވަތަ ތައިމިއްޔާ ނުވަތަ އެހެން

ބޮޑެތިއެގެ ބަސް ގެންގުޅުއްވައި އެވޭ، އަދި އެއްބަސްވުން ތިމާގެން ގެ އަމިއްލަ

އެއްޗެހި ވާހަކައެއް ނޫނީ ބޭނުންވެއް، މި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތަށް

އެހެން ދެކޭހާ ރިޔާސަތު ފެނޭ، އަދި އަބޫބަކުރުގެ އަމިއްލަ ބަސްތަކަށް

އަބަދުވެސް ހަމަ ބަސް ގެއަދުގެ ބަސް ގަބޫލުކުރާ: ޝައިޚުންގެ ބަސް ގެނައުމުގެ ކުރީން

އަބޫބަކުރު "ޝައިޚް -حفظه الله- ވަޙީ ޙަޟްރަތު މަސައްކަތް ކުރާ ރަނގަޅު

ކުރުމުގެ އަޑުއަހާ ބަޔާންކުރަމާ ފުރުޞަތުދެއްވާ" ދެކެން އެމީހުން އެއްޗީ

އަމިއްލަ ބަސް ގެއްލުވައި ކަމަނޑާ!! އަދި އަބޫބަކުރު އެހެން

އިޖުތިހާދުގެ ބަސް ގެންނަސް ހަމަ އެކަމާ ވަކި ދުރާލާ ގަބޫލުކުރާ

ޢިލްމާ، އަދި އެކަމާ އުޞޫލުތަކެއް އިސްތިހާދުކުރާ އެއީ ހަމަ

ތަބީޢީގޮތުންނާއިގައި، ބުނެލީވެ!

ދީން އަބޫބަކުރު، ޝައިޚް އިބްނު ބާޒްގެ ބަސްތުރުގައި އައްސަވައިދީގެ

ބަސްތުގެ ގެންސޮރުއްވައި ހިމަނާނަ މިދައްކާ އެބޮޑުމެންގެ ވާހަކައެއް

ނޫނޭ، އެކަމަކު އިބްނު ޚުޒައިމާގެ ފަތުވާ ނުބައިގޮތަކަށް ނެގުންތަކުގައި ތަރުސަވީރު ބުންޏެވެ. ދެން އިބްނު ޚުޒައިމާގެ ފަތުވާ މީނާ ގެންގޮސްފައި އަނގައިން ބައި ކަނޑާލައިވެ. އޭގެ ސަބަބަކުން ފާޅުކުރުން އަދާކުރުމުން އަނބުރާ ދެވަނަ ޗާޕުގައި އެކަން ގެނެސްގެން ނުވެ، ފުޓުނޯޓުގައި މިހުން އެނގިގެންވާވަރަށް ބުނެ ދަތިއަރަން އުޅެނީއެވެ.

ދެން ހިޖުރަތުގެ މައްސަލައިގެ ދަރަޖަ ކުޅަދާނަކޮށްދިނުމަށް ބޮޑަށް ބަރަކާތް އަމިއްލަ ނަފްސު ދިރާސާކުރި އެކަމަކު ތަރައްދުދު އެއްވެސް ބަހުގައި ބަޔަކު ބަޔާންކުރުން ދިރާސާކުރުން ތަޢާރަފްވެ، ބަޔަކު ބަލާއިރު ބަޔާން ހިތަރާސް އަޅުގަނޑު ތަޢުލީމުގެ ބަސްނުވޭ!! ދެން ދަރިވަރުން އެއްބަސް ބުރަފުށުގައި ހިތް އަނބިމީހާ އެކަން ވަގުތީގޮތުން ދުރުކޮށްލެވެ. ދެން ބަޔާނުގައި އެދުނު މަސައްކަތުން ނުބުނު ބުރަދަން ބަޔަކުދިން ނަފްސުދަން އަހަރުގެ އަޅުގަނޑު ދަރިވަރުގޮތުން ނުބުނުވެ.

އިންސާނުގެ ނަޒަރިއްޔާ ބަލާ މީހާން، އައްދަރުސަތީގެ ފުރި ފުރިހަމަ 5
ޝަރުޢީގެ މުޤައްދިމާ ބަދިގެން 155 ބަޔާބާ ފުރަތަމައިގަ 80 ބަޔާބާ
ހުސް ޝަރުޢީގެ މުޤައްދިމާ ބަދިގެން ބޮޑުކަރުގެން އަސާބުރާއި ހިރު
ފަހަރާގައި އައްޒަރުއް ބޮޑުދަރުސް ހިރު އައްފަސް އަށްމަށް ނުފަހަރާއި، އަދި
ހިއްޔަތު، ފަރިމިޔާރު ފަރަބިސްޔަރާއި ބަސްފަށް ހުރިގެން ބުނުނާ
ބައި ކަރުދާސް އަބުސް ފުއްޔާރު މިހާރު މި އައްދަރުސަތީހާން
އަނގައިނުއެވެ. ނަމަވެސް ބަޔާނާގެ ހަދިބަސް ހިރުފުސް އަރާނައިރު، ގިނަ
ދަޢުވަތުފަހާ ހާރުގެން އައްމަށް ނުރުނިއެވެ. އެފަރާގައި އަޅު އައްމަށް

ކިޔާ ނުލާ، ބަލާ ނުލާ މިހާރަން ބަދަލުވީން ފެންނާނި މިއުޅޭ ޤައުމުދީ
ފުސޭގާރާފައިކަމަށާވެ. ބަޔާނާތުގައި ހުރި ވަހުމުތަކުގެ ކަމުގައިވާއިރުވެ.

އަދިވެސް ތިޔާރާކާނު ހަނދާނާކުރަނާ ބާނުނުވަނީ ޖުމްލާއި ގާނޫނު
މަސައްކަތް އަހަރުތަކުން ކުރިއަށްދާ ބަޔާނުކުރި އިސްތިހާރާތު
ގާބިލުވާތް، ސަރުކާރުގެ ބަސްފުޅުތައް އެއީ ޖަހަމުއަހަރު ހުއްޓުމުވާ
އެއްޗެއް ނުދެވޭ. ކިޔުއަށް ޖަހަމުގެ ކިބައިން އެއްވެސް އެއްޗެއް
މިނިރުން ސިލްސިލާތަކާއިވެސް ސަރުކާރު ނުކުރަމުވެ. އަދި ޖަހަމުގެ އާއި
ޢަމަލުތަކު މުރާޖަޢާކުރެވެން، އަދި ޢުލާމާތު އާއި ޢަޖާ ޖުމުލަތު ފާރާޖާކުރެވޭނެ
އަހަރުތަކުގެ މަނާހަތުނު އަދި މިވައްސަލަތުން ކަނޑާނޫ އެއްވެސް ބަދަލެއް
ނުކުރެވޭ.

ދޭން އެކަނި ހަރަ އަހަރުތަކުން މީހާހަމަކުރި ކަޢުލުކަނޑައެޅިއްވޭ ކިޔާ މިޔާކަށް
ޤައުމީ ސަޤާފީ ގަވާއިދު ހުސްޓިކުން ނުޖެހިފައިވާ ބަލާނަށްތޯ.

* ޚާލިދު އަލްޢަންބަރީގެ ފޮތު ސަޢޫދީ ފަތުވާ ކޮމިޓީން ނެރުނު ބަޔާން

(فقد اطلعت اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء على كتاب بعنوان: (الحكم بغير ما أنزل الله وأصول التكفير) لكاتبه خالد على العنبري وبعد دراسة الكتاب اتضح أنه يحتوي على إخلال بالأمانة العلمية فيما نقله عن علماء أهل السنة والجماعة . وتحريف للأدلة عن دلالتها التي تقتضيها اللغة العربية ومقاصد الشريعة.

ومن ذلك ما يلي:

1- تحريفه لمعاني الأدلة الشرعية ، والتصرف في بعض النصوص المنقولة عن أهل العلم ، حذفاً أو تغييراً على وجه يُفهم منها غير المراد أصلاً.

2- تفسير بعض مقالات أهل العلم بما لا يوافق مقاصدهم.

3- الكذب على أهل العلم ، وذلك في نسبته للعلامة محمد بن إبراهيم آل شيخ - رحمه الله - ما لم يقله.

4- دعواه إجماع أهل السنة على عدم كفر من حكم بغير ما أنزل الله في التشريع العام إلا بالإستحلال القلبي كسائر المعاصي التي دون الكفر. وهذا محض إفتراء على أهل السنة، منشؤه الجهل أو سوء القصد نسأل الله السلامة والعافية.

وبناء على ما تقدم، فإن اللجنة ترى تحريم طبع الكتاب المذكور ونشره وبيعه، وتُذكر الكاتب بالتوبة إلى الله تعالى ومراجعة أهل العلم الموثوقين لتعلم منهم ويبينوا له زلاته ، ونسأل الله للجميع الهداية والتوفيق والثبات على الإسلام والسنة.

وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو عبد الله بن عبد الرحمن الغديان

عضو بكر بن عبد الله أبو زيد

عضو صالح بن فوزان الفوزان

الرئيس عبد العزيز بن عبد الله بن محمد آل شيخ)

މާނައީ: "الحكم بغير ما أنزل الله وأصول التكفير" ގެ ނަމުގައި ޚާލިދު ޢަލީ އަލްޢަންބަރީ ލިޔުއްވައިވާ ފޮތް، އައްލަޖްނަތުއް ދާއިމާ ލިލްބުޙޫޘް އިލްމިއްޔާ ވަލްއިފްތާއުއިން ބަލައިލުއްވިއިރު. އަދި އެފޮތް ދިރާސާކުރައްވާއިރު ފާހަގަ ސާފުވެގެންދިޔައީ އެފޮތުގައި އަހުލުއް ސުންނާ ވަލްޖަމާޢަތުގެ އިލްމުވެރިންގެ ކިބައިން ނަޞޭޙަތްކުރައްވާ ބަސްތަކުގައި އިލްމީ އަމާނާތްތެރިކަން ނަގާހައްޓާފައިވާކަމެވެ. އަދި ހިތަށް ބާރާއި ޝަރީޢަތުގެ މަޤްޞޫދުތަކެއް ނިޔާކަތްކަމާގޮތަށް ދަލީލުތަކުން ދަލީލުތަކެއް ތަރުޖަމާކުރުން ގެނބުއްވާފައިވާ ކަމެވެ. އެހެ ތަކައި އެންމެ ނަގަހައްޓައިދީ ކަނޑައަޅުއްވައިފައެވެ.

1- ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކުގެ މާނަތައް އެނގޭ ތަރުޖަމާކުރުން ބަޔާންކުރައްވާށެވެ.
އަދި އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން ނަޤުލުކުރެވިފައިވާ ބަޔާން ނަގައިބުނުމަކާ ކުރިމަތިވެއްޖެ. އެގޮ އަސްލު މުހާރު ފަހުމްވާނެ ގޮތަށް ކަނޑައެޅިގެން ނުވަތަ ބަޔާންކުރެވޭނެވެ.

2- ބައެއް އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި އިޚްތިލާފުވެފައި މަސްއަލަތަކާ އެއްބަސްނުވުން ގެނަސް ތަފްސީލުކުރައްވާށެވެ.

3- އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަށް ތަޤުލީދުކުރުމުގެ ފައިދާއެވެ. އެއީ އަޚްލާޤީ މުރާޢާތްކުރު ބުން އިސްލާމީ އަޚްލާޤު ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކާ އެއްގޮތް އަޚްލާޤުތަކަން ހިފެހެއްޓުމަށްޓަކައެވެ.

4- ކުރީގެ ސަލަފުން ބަޔާންކުރައްވާ އުސޫލު ފިޤުހުގެ ބޭނުން ހިފުން ދީނީ އަޚްލާޤީ ފިޤްހީ ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކާ ބެހޭ ތަޤްލީދު ގެނެސްދީފައިވާ ޝަރީޢަތެއްގެ ވާހަކައަށް ކުރިމަތިލުން ގެނެސްދިނުން أللّه ބަޔާންކުރައްވާ އެކަމާ ހުސްނުވާ ތަފްސީލު ކުރިއަރާ ވީ ވާހަކަފުޅުތަކާ ގުޅުނު ފިޤްހީ ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކުގެ ތަފްސީލުކުރުވުމުން ގެނެސްދީފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި މުޖުތަހިދުކުރައްވާ ޢިލްމީ ކުރީގެ ސަލަފުންގެ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަށް ރަޙުމަތްލައްވާ ބުރުޖު ބަރަކާތްލެވެ. އެހެން ބަސްބުނުމަން ދީނުގެ ވާހަކައިގެ ޤާނޫނީ ހުކުމްތައް ބަލާލަން ނުވަތަ ޝަރުޢީ ތަފާތުވުމެއް ކުރިމަތިވެއްޖެ. أللّه ގެ ރަޙްމަތަކުން ހިފަހައްޓަވާ ބަރަކާތްތަކުން އެދެމުއެވެ.

އިސްލާމް ބާރުއަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުނު މައްސަލަ ބިނާކުރުން، ޚިޔާނާތުން ދުރުވެ ޤަބޫލުކުރުމަކީ ފާޅު ދާއިރާތަކުގެ ވާހަކަ، އަދި ފެންވަރުތަކުގެ، އަދި ފިޔަވަޅުތައް ބަލާލައިގެން ނުވާކަމަށް!! އަދި ތިރީސްވަނަ أللّه އަށް

ތައުބާވެ، އިޞްލާޙުކުރި އިޚްލާޞްތެރިންގެ ގޮތަށް ރުޖޫޢަވެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޙްވާލުން
އިޞްލާޙު ޢުނުވާނީ، އަދި އޭނާ ހަދާފައިވާ ގުނާހަށް އަޅުގަނޑުމެން
ބަޔާންކޮށްދިނުމަން ދިޔުމަން ހަނދުމަކޮށްދެމުއެވެ. ﷲ ގެ ރަޙްމަތަށްއުން
އެދުނީ އެންމެންނަން ހިދާޔަތާއި ތައުފީޤާއި، އިސްތިޤާމަތާއި ސުންނަތުގެ
މަގުގައި ޘާބިތުކަން ދެއްވުމަށެވެ.

وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

މެންބަރު: ޢަބްދު ﷲ ބިން ޢަބްދުއް ރަޙްމާން އަލްޣުދައްޔާން

މެންބަރު: ބަކުރު ބިން ޢަބްދި ﷲ އަބޫ ޒައިދު

މެންބަރު: ޞާލިޙު ބިން ފައުޒާން އަލްފައުޒާން

ރައީސް: ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބިން ޢަބްދި ﷲ ބިން މުޙައްމަދު އާލުއް
ޝައިޚު" މެއެވެ.

މިބާއަން ފެންނަނީ މިފަދަ ހަމަ ކުރިން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ތަކުރާރުކޮށް ނޫނީ
ބާރުތަކާއި، އަދި އޮއްސޮވާލާފައި އުފެދިފައިވާ، ހަމަ ތަކުރާރުވާ
އާއްމުކުރާ ބާރުތަކެވެ. ކުރީގައިވާ ހުކުމް އަލްއަޒްބާނީގެ މުއް
ފުރުޞަތު ކުރު ރިސާލާއެއް ލިޔުއްވައިވެ. އަދި ކުރިން ބާރުތަކުރި
ފަރާތުން ހަރާމް ބަޔާންކޮށް، ރައީސާ ޝަރުޢީގެ ފަރާތުން ބާރުއަ
ރައްދުދިނުމާ ހަކަތަ ޢިލްމުގެ ބާރުތަކަށް ހެއްދެވި ސަރުދާރުން
ނިސްބަތްވާ ޝައިޚުންނެވެ ޙިމާޔަތްކުރެއްވިއެވެ.

* އަޅުގަނޑު ހޯދުނު އަރުޝީފުގައި ބަޔާންތައް:

(الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وعلى آله وصحبه ومن والاه.

سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله آل الشيخ مفتي عام المملكة العربية السعودية ورئيس هيئة كبار العلماء، أصحاب الفضيلة أعضاء اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء، حفظ الله الجميع، ووفقهم لما يحب ويرضى.

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

أما بعد:

فأرجو أن تسمحوا لي أن أبين لكم -حفظكم الله تعالى- ما ورد في البيان الصادر بتاريخ 1420/10/24هـ ورقم (21154) بشأن كتاب "الحكم بغير ما أنزل الله وأصول التكفير في ضوء الكتاب والسنة وأقوال سلف الأمة" لمؤلفه الدكتور خالد العنبري كاتب هذه السطور.

ولا يخفى عليكم أن الإيجاب والتحريم ليس إلا لله ورسوله كما يقول شيخ الإسلام بن تيمية -رحمه الله- فأرجو منكم -أثابكم الله- توضيح الحجة الشرعية التي من أجلها قطعت اللجنة الموقرة بتحريم طبع الكتاب المذكور بعد خمس سنين من طبعه ونشره؟! إذ لَمْ تتبين لي:

1- أمن أجل ما فيه من الكذب على الشيخ محمد بن إبراهيم -رحمه الله- على حد تعبير البيان فما زلنا نسمع منكم ومن غيركم من أهل العلم أن ابن بطوطة افترى الكذب على شيخ الإسلام بن تيمية في رحلته المشهورة (110/1): "أنه كان على منبر الجامع، فقال: إن الله يَنْزِل إلى السماء الدنيا كنُزُولي هذا، ونزل درجة من درج المنبر!!" فما سمعنا أحدًا من أهل العلم قاطبة يحرم طباعة رحلته، وقد كذب على شيخ الإسلام في مسألة هي أخطر من مسألتي، كيف وأنا بريء الساحة من الكذب -والحمد لله.-

لقد كان المكفرون للحكام بالقوانين الوضعية بإطلاق ودون تفصيل يستشهدون بكلام الشيخ العلامة محمد بن إبراهيم -رحمه الله- في رسالته "تحكيم القوانين" فاستشكلت الشيخ ابن جبرين، فأجابني بأن له كلامًا آخر غير الذي في تحكيم القوانين، فنقلت ذلك عنه في كتابي، فسأله بعض المغرضين بعد فترة من الزمان، فقال بالحرف: "لا أذكر أنه تراجع عن ذلك، ولا أن له كلامًا يبرر فيه الحكم بغير ما أنزل الله... فمن نقل عني أنه رجع -رحمه الله- عن كلامه المذكور، فقد أخطأ في النقل". واستكتبوه ذلك، وطاروا بورقته في الآفاق يشنعون بِهَا عليَّ، والحق أن كلام الشيخ ابن جبرين لا يتوجه إليَّ وليس فيه تكذيب لي؛ إذ لَمْ أقل: إن الشيخ تراجع. بل قلت:

له كلام آخر. وما قلت أبدًا: إن الشيخ يبرر الحكم بغير ما أنزل الله، ومعاذ الله أن يكون في كتابي شيء يبرر الحكم بغير ما أنزل الله، أو يسوغ تشريع ما لَمْ يأذن به الله، ثم هلاَّ قال هؤلاء المشنعون: إن الشيخ ابن جبرين قد نسي، وفي كتب مصطلح الحديث باب مفرد: "في من حدث ونسي!!"

ودعكم من ذا كله، فقد ألفيت كلام الشيخ الآخر في فتاواه: (80/1) وهو مرفق بخطابي هذا؛ إذ يقول في كلام أوضح من أن يوضح، مؤرخ في 1385/1/9هـ-أي: بعد طباعة رسالة تحكيم القوانين بخمس سنين:-

"وكذلك تحقيق معنى محمد رسول الله: من تحكيم شريعته، والتقيد بِهَا، ونبذ ما خالفها من القوانين والأوضاع وسائر الأشياء التي ما أنزل الله بِهَا من سلطان، والتي من حكم بِهَا أو حاكم إليها معتقدًا صحة ذلك وجوازه فهو كافر الكفر الناقل عن الملة، وإن فعل ذلك بدون اعتقاد ذلك وجوازه فهو كافر الكفر العملي الذي لا ينقل عن الملة."

فهذا التفصيل المبين من الشيخ العلامة محمد بن إبراهيم -رحمه الله- هو الذي بنيت عليه كتابي، وواجهت به المكفرين للحكام بإطلاق، فكيف يحرم طبعه وبيعه ونشره؟! ويشنع علي، ويشهر بي على رءوس الأشهاد والمجلات والإنترنت.

-2 أمن أجل ما في كتابي من دعوى الإجماع على عدم كفر من حكم بغير ما أنزل الله في التشريع العام إلا بالاستحلال القلبي على حد تعبير البيان.

أولاً: أنشدكم بالله العلي الكبير أين تجدون هذا الإجماع في كتابي؟! ائتوني بحرف منه!! إن الذي في كتابي (ص81) بخط كبير أسود، وعنوان طويل مفرد: "مطلب عزيز: إثبات إجماع السلف والخلف من أهل السنة وغيرهم على عدم كفر من حكم بغير ما أنزل الله من غير جحود واستحلال."

ولَمْ أتعرض في هذا المطلب للتشريع العام مطلقًا، ولَمْ أدع إجماعًا عليه في كتابي كله، فبين ما تدعون عليّ من إجماع وبين ما أدعيه من إجماع فرق كبير وبون شاسع!!

ثانيًا: ما زال العلماء يدعون إجماعات شتى هي من الكثرة بمكان، كما ترون في مثل كتب ابن عبد البر وابن رشد والنووي وغيرهم فما أفتى أحد قديمًا ولا حديثًا بتحريم تداول كتبهم وحظر بيعها ونشرها.

ثالثًا: إن المخالفين لي الذين يكفرون الحكام بالقوانين الوضعية بإطلاق ودون تفصيل ادعوا الإجماع على ما يزعمون من تكفير الحكام دون مستند علمي صحيح، كما كشفت عن ذلك في كتابي، فما أفتى أحد بتحريم طباعة كتبهم.

رابعًا: لقد أثبت الإجماع على ما ادعيت -لا ما ادعي علي- من طرق ثلاث، أذكر منها أن السلف وأهل السنة مجمعون على أنَّهُم لا يكفرون مسلمًا بكبيرة -غير مكفرة- ما لَمْ يستحلها أو يجحد تحريمها، وقد سقت في كتابي قضاء أعداد غفيرة من أئمة العلماء وشيوخ الإسلام النبلاء: أن الحكم بغير الشريعة الغراء من غير جحود أو استحلال كبيرة من الكبائر غير المكفرة من أمثال: ابن عباس، وطاوس، وابنه، وعطاء، وزين العابدين، وأحمد بن حنبل، وابن بطة، وابن العربي، والقرطبي، وابن تيمية، والسعدي، وابن باز، وغيرهم.

بل إني قد سبقت بالتصريح بنحو هذا، فقد نسب القرطبي صاحب كتاب المفهم (5/117-118) القول بظاهر قوله تعالى: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ إلى الخوارج صراحة، ثم قال في كلام أوضح من فلق الصبح: ومقصود هذا البحث أن هذه الآيات المراد بِهَا أهل الكفر والعناد، وأنَّهَا وإن كانت ألفاظها عامة، فقد خرج منها المسلمون؛ لأن ترك العمل بالحكم مع الإيمان بأصله هو دون الشرك، وقد قال تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾وترك الحكم بذلك ليس بشرك بالاتفاق، فيجوز أن يغفر، والكفر لا يغفر، فلا يكون ترك العمل بالحكم كفرًا!

3- أمن أجل ما في كتابي -كما ذكر البيان- من تفسير بعض مقالات أهل العلم بما لا يوافق مقاصدهم حرم البيان كتابي وشهر بي؟!

فما أكثر الكتب التي فسرت فيها مقالات أهل العلم بما لا يوافق مقاصدهم، فما سمعنا أحدًا من أهل العلم يحرم هاتيك الكتب، بل أذهب إلى أبعد من ذلكم، فما أكثر كتب التفسير ودواوين شروح الحديث التي فسرت فيها كلمات الله تعالى وكلمات رسوله s على غير مراد الله تعالى وغير مقصود رسوله؛ فما سمعنا اللجنة الموقرة تحرم تداولها.

وقد أثبت على من خالفني في هذه القضية أن فهمهم لظواهر الآيات التي احتجوا بِهَا فهم يضاهي فهم الخوارج لها، من مثل تعلقهم بظاهر قوله تعالى:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

فقال الجصاص في أحكام القرآن (534/2): "وقد تأولت الخوارج هذه الآية على تكفير من ترك الحكم بما أنزل الله من غير جحود."

وقال أبو المظفر السمعاني في تفسيره (42/2): "واعلم أن الخوارج يستدلون بِهَذه الآية، ويقولون: من لَمْ يحكم بما أنزل الله فهو كافر وأهل السنة قالوا: لا يكفر بترك الحكم."

على أني قد تحريت أشد ما يكون التحري في تفسير كلام أهل العلم بما يوافق مقاصدهم، ولا أظن -إن شاء الله- أن في كتابي ما يخالف ذلك -والحمد لله- وقد قال الشيخ الدكتور صالح بن غانم السدلان في مقدمته لطبعة الكتاب الثانية: "ألفيت كتاب الأخ الشيخ خالد بن علي بن محمد العنبري... قد وافق عنوانه مخبره في التزام منهاج النبوة وفهم سلف الأمة في جميع مسائله وقضاياه". إلى أن قال: وأطال النفس بعد ذلك -أثابه الله- في مسألة العصر: مسألة الحكم بغير ما أنزل الله. فوفق في عرضها وبيانِهَا غاية التوفيق، فأصَّل وقعَّد، وحشد أقوال أهل العلم في هذه المسألة في القديْم والحديث، وبين أنَّهَا تخرج من مشكاة واحدة، وأنَّهُم لا يكفرون من الحكام إلا من استحل الحكم بالقوانين الوضعية، أو جحد الحكم بالشريعة الإسلامية، أو زعم أنَّهَا لا تناسب الأعصار المتأخرة، أو أن الحكم بِهَا وبغيرها سيان، ونحو ذلك.

4- أمن أجل الإخلال بالأمانة العلمية -على حد تعبير البيان!- والتصرف في بعض النصوص المنقولة عن أهل العلم حذفًا أو تغييرًا على وجه يفهم منه غير المراد أصلاً جرمتم الكاتب وحرمتم الكتاب؟!

أناشدكم الله -جل وعلا- أن تظهروا لي شيئًا من ذلك "والبينة على من ادّعى واليمين على من أنكر" فالبينة البينة بقيد أن يكون التصرف بالحذف يمكن أن يفهم منه غير المراد أصلاً -كما ذكر البيان- إذ من عادة أهل العلم حذف بعض النصوص اختصارًا بحيث لا يؤثر ذلك في المراد أو المقصود.

أما التصرف في بعض النصوص بالتغيير -فوالذي لا إلٰه إلا هو- ليس في كتبي التي بلغت خمسة وعشرين كتابًا -كلها في نصر الحق والسنة وقمع الباطل والبدعة- ليس فيها شيء من ذلك ألبتة.

ولقد أثبت على المخالفين في هذه القضية الذين يكفرون الحكام بالقوانين الوضعية بإطلاق -بترهم لبعض نصوص العلماء، وحذفهم لبعض كلماتِهَا؛ لكي توافق ما يذهبون إليه من التكفير، كتلاعبهم بقول ابن عباس -على سبيل المثال-: "من جحد ما أنزل الله فقد كفر، ومن أقر به ولَمْ يحكم به فهو ظالِم فاسق". فقد بتر بعضهم قوله: "ومن أقر به... إلخ". ومثال ذلك أيضًا أن بعضهم حذف جملة "وإلا كانوا جهالاً" ووضع بدلاً منها بعض النقاط في قول شيخ الإسلام بن تيمية في منهاج السنة (130/5): "فهؤلاء إذا عرفوا أنه لا يجوز الحكم بغير ما أنزل الله، فلم يلتزموا ذلك، بل استحلوا أن

يحكموا بخلاف ما أنزل الله فهم كفار "وإلا كانوا جهالاً" والحكم بما أنزل الله واجب... إلخ". وهذا النص منقول بحروفه من رسالة "إن الله هو الحكم."

وهذا النص المهم الفاصل في القضية نقله غير واحد من هؤلاء إلى قوله: "فهم كفار" وحذف ما بعده.

وقد أثبت ذلك في كتابي وبينته، ولَمْ أسمع بيانًا من اللجنة الموقرة يحرم طباعة هذه الكتب التي تتلاعب بنصوص أهل العلم في هذه القضية الخطرة قضية تكفير الحكام.

مهما يكن من أمر، فأرجو الإفادة عما يلي:

1- هل خرج كتابي في قضية الحكم بغير ما أنزل الله عن رأي اللجنة الدائمة في فتواها رقم: (5741) في الإجابة على السؤال الحادي عشر: ونصها كالآتي:

س: من لَمْ يحكم بِمَا أنزل الله هل هو مسلم أم كافر كفرًا أكبر وتقبل منه أعماله؟

ج: الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على رسوله وآله وصحبه...

وبعد: قال تعالى: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ وقال تعالى: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ وقال تعالى:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ لكن إن استحل ذلك، واعتقده جائزًا فهو كفر أكبر وظلم أكبر، وفسق أكبر، يخرج من الملة، أما إن فعل ذلك من أجل الرشوة أو مقصد آخر وهو يعتقد تحريم ذلك فإنه آثم، يعتبر كافرًا كفرًا أصغر، وفاسقًا فسقًا أصغر لا يخرجه من الملة، كما أوضح ذلك أهل العلم في تفسير الآيات المذكورة.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو نائب رئيس اللجنة الرئيس

عبد الله بن غديان عبد الرزاق عفيفي عبد العزيز بن عبدالله بن باز

2- كما أرجو تفصيل المجمل في بيان اللجنة من التصرف في بعض النصوص، وتفسير بعض مقالات أهل العلم بما لا يوافق مقاصدهم.

3- وإبراز موضع الإجماع في كتابي على عدم كفر من حكم بغير ما أنزل الله في التشريع العام إلا بالاستحلال القلبي.

4- وهل اللجنة الموقرة تكفر من حكم بغير ما أنزل الله في التشريع العام؟!

أرجو إفادتي عن هذا كله: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ﴾

والله يحفظكم ويرعاكم.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

الدكتور/ خالد بن علي بن محمد العنبري

المْدرس سابقًا في جامعتي الإمام والمْلك سعود) [25]

މާނައަކީ: "الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، وعلى آله وصحبه ومن والاه.
ސަމާޙަތުލް ޝައިޚް ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ބިން ޢަބްދި ﷲ އާލުއްޝައިޚް،
ސުޢޫދީއަރަބިޔާއިގެ މުފްތީ އާއްމު، އަދި ހައިއަތު ކިބާރުލް ޢުލަމާއުގެ
ރައީސަށް، އަދި ލަޖްނަތުއް ދާއިމާ ލިލްބުޙޫޘި ވަލްއިފްތާއިގެ
މެންބަރުންނަށް -ﷲ ހިފާ ބޮޑުކުރުން ރައްކާތެރިކުރައްވާ އަދި އެކަލާނގެ
ޙިފާޒަތުގައި ރައްކާ ގެނަސް ދަރުމަވަންތަވެވޮޑިގެންވާށި-
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته
އެއަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ!
އަހަރެން އެދުނީ 1420/10/24 هـ ތާރީޚުގައި ނަންބަރު 21154
ގައި، "الحكم بغير ما أنزل الله وأصول التكفير في ضوء الكتاب والسنة
وأقوال سلف الأمة" ނަމުގައި ޗާޕުކުރި އަލްޢަންބަރީގެ -މިފޮތުގެ
ރިޔާ މިހާ-، މިއާދުދު އަހަރެސްކުރިޔާ ބަޔާން ފިޔަވުޅުއަޅަން އަހަރެން
ބައްދަލުކުރުމުގެ ފިޔަވަޅުތައް އެދެމެވެ.

[25] https://kulalsalafiyeen.com/vb/showthread.php?t=25748

ޢިބާރާތުން ނަގަން ވަންހަނާނުވާނޭ ފަދައިން ކަންކަން ވާޖިބުކުރުމާއި ހަރާމްކުރުމީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ޚާއްޞަ ކަމެކެވެ. ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ (728 ހ) ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިންނެވެ. އެހެންކަމުން އަހަރެން އެދެނީ - الله ޢިބާރާތުން ނަގަން ޤަވާޢިދުއްލާށެވެ- ހަނދާނަށްވާ ފަދައިވާ ކަލިމަތަކަށް ފުރިޔަ 5 ވަނަ ފަހުން، ގޮތަށްފައި ތަޤުރީރުގެ އަސާސީ ބަޔާންކުރުމުގެ މައްސަލަތަކާއި ދުރުވެރިކަމުގެ ޝަރުޢީ ބަޔާންތައް ޝަރީޢަތުން ނަގާލުމުގެ ބަލަދުވެ.[26]

---

[26] އާދެ އެހެންވާ ފަހަރު، الله ތަޢާލާގެ އުލޫހިއްޔަތު، ހަމަޖެއްސެވުމުގެ ސިފަ ނަފީކުރުން، ޢިބާދާއިރު ... އަދި الله އަށް އަސްލުގައި ފައިސާތަކުން ހިތްވަރުކޮށް ޝަރީޢަތުގެ ބާރުވާ ތަހުޒީބުކުރާތިއެއް ފަހަރު، ޝަރީޢަތުގެ ކަމުގައި ... ބަދަލުގެ ބަސްވެރިކަން ދެރަވާ ... ޝަރީޢަތް ފުރިހަމައެވެ. އެއީ ... ދުޢާ ޝަރީޢަތަށް ... ބަލާނުލެވޭ ... އަދި ... ކަމުގައި ... ފުރިހަމަވާ ... ޝަރީޢަތުގެ ... އިންސާފުގެ ... ނިޒާމެވެ.

އެހެނީ އަހަރެންނަށް މިހިރަ ކަންކަން ސާފުކޮށް ބަޔާނެއް ދެއްވިއެވެ:

1- މިހަ ބަޔާންކުރައްވާ ގޮތަށް، ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމު (1389ހ) ގެ މަޖްމޫޢު ފަތާވާ ދުރުހިލާފުން ތަކެއްޗެވެ؟ އެހެނީ މިބޫދުވެންނާއި އެހެން ބުނެވޭ ކިބައިން އަހަރުމެން އަޢުޟަދަރުކުރަނީ އިބްނު ބާޒުގެ މަޝްހޫރު ދުރުވެރިކަމުގައި ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ (728ހ) ގެ މަޖްމޫޢު ދުގެ ބުރުގެ ރިވާކުރެވުނު. އަދިޔާގެ 110/1 ގައި އޭނާ ބުނެފައިވަނީ: "އެކަލޭގެފާނު (އެބަހީ: އިބްނު ތައިމިއްޔާ) ބޭނު މުސްލިމުގެ މިންބަރު އިސްތިޢުމާލު ބުނެގެނެވެ: "ހަމަ ... ﷲ ދުނިޔޭގެ އެކުނު ... އަހަރެން މިހާ ... " ދުރުން އެއް ... "

އެހެން ... މިބޫދުވެރިން ... ﷲ ... .

... ޝައިޚު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމު (1389ހ) ގެ "..." ... . ދުރުން އަހަރެން ... ޝައިޚު އިބްނު ... ދުރުން އިބްނު ... އަހަރެންނަށް ...

"ތަޢްޒީރީ ޤަވާނީން" ގައިވާ ވާހަކަނޫން އެހެން ބަސްތަކުގައިވެސް ޝާޢިރު
މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމަށްވާ ކަމަށްވެ. އެހެންވެ އެވާރަކަ އަހަރުތަކުގެ
ފުރަގައި ނަޤުލުކުރީމެވެ. ދެން ދިމާކުރެވޭން އެޗް ބަޔަކާ ޖަވާބުދެއްވީއެ
ފަހުން ޝާޢިރުގެ އަރިހުން ސުވާލުކުރުމުން ޝާޢިރު ވިދާޅުވިއެވެ: "ޝާޢިރު
މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމު އާލިން ރުޖޫޢުވެލައިގެން ޢަބްދުއްލަޠީފް އަހަރެން
ހަނދާނެއް ނުވެއެވެ. އަދި ﷲ ބާވައިލާއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން
ހަމަޖައްސާދޭން ވާހަކަތައް ޝާއިރުންވާހަކަދައްކަން ހަނދާނަކަށް
ނުދެއެވެ... އުޅަފިތަކުގެ ނަސީޙަތްތަކުން ވާހަކައިން ރުޖޫޢުވެލަން
އަހަރެންގެ ރިވައިން ނަސޫޙްކުރަމުން: ފަހަ އެވަނީ ނަސޫޙްކުރަމުގައި
ގޮސްހަދާފައިވެއެވެ." ދެން އާލިމުން އިބްނު ޖިބްރީލުގެ ރިވައިން އުބަސްޓަމަ
ލިބުނެވެ. އަދި އަލަތުދާސްގަނޑު ހިފައިގެން އުދުހުސްތަކުގައި އަހަރެންނާ
ދިމާކުރީ އަލްކާފިރާ ނުބައިކޮށްގެން އުދުނުން ފުރިއެވެ. ބަރުމުދަރަޔާ:
ޝާއިރު އިބްނު ޖިބްރީން އޮވިދާލުމު ބަސްފުރުޖާއިރު އާދޭ އަހަރެންނަކަށް
ވިސްނާބާލުވު އާއިލާއެއް ނޫނެވެ. އަދި އަހަރުން ދީގާނުފައިވެސް އާދަޔާ
ނުވެއެވެ. އެހެ ފަދު އަހަރެންވެސް ޝާއިރު މުޙައްމަދު ބިން އިބްރާހީމު
(1389ހ) ތަރާޖިމުއިރާ ނުބުނަމުވެ. ހިޔާލަށް އަހަރެން ބުނީ: ޝާއިރުގެ
އެއްޗެން ވާހަކައެއް ވާހަކަވެ. އަދި ދުވަހަކުވެސް ޝާއިރު ﷲ ބާވައިލާއްވި
ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން ހަމަޖެހޭށިރީ އުފާހަރުން އެޖާހަގަތަ ބުނުމުފަ
ނުވާނެއެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ފުރަގައިވެސް ﷲ ބާވައިލާއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް
ޙުކުމްކުރުން ހަމަޖައްސައިދޭން، ނުވަތަ ﷲ އާދަމަށް އިދުސަ ދެއްވާފައި

ނުވާ ޝަރުޢެއް ކުރުން ހުއްދަކޮށްދޭނޭ އެއްވެސް އެއްޗެއްވުމުން ﷲ ގެ ބަޝަރުން ތައްޔާރުކުރާ އެތެރެވެ. ދީން އެއަށް މިޙެބަ އެއްޗެހިވާ ނުބައިކަމާ މީހުން ވެރިން ނުބައި ޙައްޤުކަމެއްތޯ؟ "ޝަރީޢަ އިބްނު ޢީބްރާހީމް ހަމަޖެހުނު ނުކުރެވޭނެ." ބަޔާންގެ މުޤައްދިމާ ފަތުވާތަކުގެ ވަކި ތަބައް ހަމަޖެހިލާ: "ބަޔާން ކުރާފައިވި ދީން ހަމަހުންނަށްވާ މީހުން" ގެ ވާހަކަ ވެއްޖެ.

އެހެރީގެ ވާހަކައިގެ ދެކެވިފައި، އެހެނަގޭ އަހަރެންނަށްވާ ޝަރީޢަތުގެ ފުރިހަމަ ސަބަބުގެ 80/1 ގައި ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާން ވާހަކަ ފެނިފައިވެއެވެ. އެވާހަކަވާ އަހަރެންގެ މިސާބުއާއި ގުޅޭގޮތުގައިވެއެވެ. އެހެން ސާފުކުރުން ނުޖެހުން ގެނައު ސާފުކުރުން، ތާރީޚު 1385/1/9ހ ވަނަ އަހަރު -ތަފްސީރު ތަބްލީޣުގެ ޤަވާނީން ދިރާސާ ކުރުމުގެ ބާބަތްތަކާ 5 އަހަރު ފަހުން ލިޔުއްވާފައި ވަނީ:

(وكذلك تحقيق معنى محمد رسول الله: من تحكيم شريعته، والتقيد بها، ونبذ ما خالفها من القوانين والأَوضاع وسائر الأَشياء التي ما أَنزل الله بها من سلطان، والتي من حكم بها أَو حاكم إليها معتقدًا صحة ذلك وجوازه فهو كافر الكفر الناقل عن الملة، وإن فعل ذلك بدون اعتقاد ذلك وجوازه فهو كافر الكفر العملي الذي لا ينقل عن الملة.)[27]

[27] فتاوى ورسائل محمد بن إبراهيم: 80/1

ވަނީ: "އެދުވަހުންގެ މުބާރަކްދުވަހުގެފާނީ ﷲ ގެ ރަސޫލާގެވަރަށް ބައްދަލުކުރުމުގެ ތިރީގައި: އަލަށްތަކުގެފާނުގެ ޝަރީޢަތް ބަރަކާތްތެރިކަމުގައި، އާދައި ހިފެހެއްޓި ދެއިރުވެރިއެވެ، އެއާ ހިމާޔަތް ފާޠިރުކަމުގައި ޤާނޫނުތަކާއި ފަސާދަ ކަށްކަމާއި އަޅުގަނޑުމެން ﷲ އަށަރު އަހަރެން ބަދަލުތަކު ބަދަލުގައިތަކުގައި ނުވާ ތަކާދިތަކު ދަރާނޑިޔާރުވެއެވެ. އެ ތަކާއަށްކަލި (އެ ފަސާދަ ޤާނޫނުތަކަށް) އެކަމަށް ކުރުމަށް ޝަރީޢަތަކަށް އަދި ހައްދުކަމަކަށް ހިމާޔަތްކުރުން ޤާނޫނުތަކަށްގެން އެއިން ބަރަކާތްތެރި ނުވާތީ އަހަރެން ބަރަކަތް އުފެދިއިރު މިހާ: މިއަދުތަކުން ބަރަވާ ކުރުމުން ކަމަށްވާ ކަމަށްތަކާތަކެވެ. އެކަން ހަދަމާލެއްވާ ކަމަކަށް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ނަމި އެހެން ކަމަށްއަށް ކަމުދިނަކަ އަށަގޭ މިއަދުތަކުން ބަރު ނުވާ ރަފަތު ކުރުމުން ކަމަށްވާ މިހާކަވެ."

ޝަރީޢަ އަލްއަރަބިއްޔާ މުބާރަކްދު ބަނދު އިބްރާހިމުގެ އަރިހުން ބަރާނުވެގެންވާ މަތިފުށިފުށު، ފަހަ އަހަރެންގެ ޚަލީ ބިސާރައިތަކެވެ. މިގެ މަހުލަކެވެ. އަދި މުސްލިމުން ފަރިން ކަމަށްކުރާ މިންނާ އަހަރެން އެއިން ދިމާކުރިމެވެ. ދިނުލަ އަޚީރު ލަޙުލުކުރުމާއި، ވިހާކުމާއި، ޚިޔާރުން ބަރަވާކުރުމުގެ ކިރިހަކަނެއްވާތޯ!؟ އަދި އަހަރެންނާ ދިމާލަން އެއްޗަހި ގޮތް، އެންމެނަގެ ކުރިމަތީގައި، މަޤާއްޒާތަކާއި އިންޓަރނެޓްގައިވެސް އަހަރެންނަން ބަދުބަސް ގޮތުގެ ކިރިހަކަނެއްވާތޯ!؟ [28]

[28] ތިދެކެވެ. އެއްވެސް ބުއްދިތަރެއް ބަރާނުމެއް ނަމި އެތަށް އަހަރުތަކެއް ވަންދެން ތިހުމަތަކެއް އަނބުރާ، އަނިޔާވެރި ބަސްތަށް ބަސް، އަބުރު ކަތިލެއްވެ. އަހަރުމެނގެ ތިރީގައި އުޅޭ ޒަވާރިޖު ގުނބާއިންނަން ތިޔާއި ދަރުއާތީގެން ރަކާން

ކައުކާފިރު ބައި ޝިޔާޢު އިމާމުގެ ކާޒިމުގެ ޔަޒީ ފަރާތްތަކާއި އަފްރާތްތަކާއި ކޮންމެގޮތެއްވެސް ފުރުޞަތު އިރުޝާދު މައި ދީނުގެ ޤަވާޢިދުތަކުގައި، އަސާސް ފުރަތަމަ ޚަލީފާ ޢަނދީމާއި އަހަދާއި ބަސް ޢުމަރުބުނު އަރުވާލާފައިވެއެވެ. އަބޫބަކުރު ޢުމަރު ޢަލީ ބަސް ބަދަލު ފަރާތުގެ ޢަމަލާ ޢުތުމާނުގެ ބަސް އިމާމުގެ ޚިލާފުވެ ކަނޑައެޅުއެވެ. ކާފިރު ތިބުމާތު ރައްޔިތުން ކަމަށް ދެކުމުއްބަރައްތަ!؟

އެގެ ތަރުއިން އެކަކު ބަދަލު ބުނު އިޙްޝާ އަދި ޝިއްޔާއިބުއެވެ. ބަދަލުވުނު އަތުބަރާ "ދޭގެ ބުނުމަކުން" ތަކަށް ރައްދުދީ ރިޔާޟާއެއް ޖެހުނުފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އާއި ބުނީފައިވެން އަތުބަރަ ހިތި ޢަމަލު ބުނު ބަނުފާނުގެ މަނަށްޖެހިއެއް ސާފު މުރުޢިއެއް ގޮތުގައިވެއެވެ. އަދި ޝީޢީން މުރައްމަދު ބުނު އިބުރާހީމު ވަޙުވީ ޤާނޫނުގައި ތަފްސީލުކުރުމެއްދެއް ބަސް ގޮތް ފަސާދުވެފައިވުން، އެއީން ނިޢުޢަދާ ގޮތުގެ ނަޞާރާ ގެއާ އަދި ދިނުފާސާއް ބަރުޒީފާ ނަކުރުގޮތް، ޝީޢީން ތަރާޖުމާޢުއްނަ މަށްޓަރުބުއަ އެއްޙާއްވޭ ހަދިނާކާސް ބުނުޖެއެވެ. އަދި ޝީޢީން ތަރާޖުމާނުގެ ބަރުއްމަދު ބުނު އިބުދައް ރަޙްމާނު އަރުޙުޅުފިސްމުއް އާކަނު ފުރުވީ ހަދިނާކާސް ބުނުޖެއެވެ. އަދި އާއްމުކާނު ފާޅުކުރު ފުރުޖަހާއީ ރިޞާލާއްނަރީ އަލީ އައުކޮފާނު ޤާރުއްނަރާކާ ބުނު، ޙާއްބުލާ ވަރު ބަޒާފާނު ރިޞާލާއްނަރީ ރިޞާލާ ނުގައި އަލީ އައުކޮފާނު ނުގައި ހަދިނާކާސް ބުނުޖެއެވެ. ދީން ތަރުޖަމާއް ފަރާހިފުން ރިޞާލާ ފުރުސަޓު އެކު ފުރަދު ޢަޤީދާތަކުއް ކާފަތާއި، ތަރާޖުމާޢުއްނަރާ އެހެން ނުވިސާކާފަ ބުނުޖެއެވެ. އަދި ޝީޢީގެ ދީނުވެރިއަހަރުގެއިވާ އިބުނު ޖަބުރީން އަކާފަ އިސްލާމާރުކާއްފަ ބުނުޖެއެވެ. އަދި ރަޖުޢާއިނާވެސް އެހެން ނުރުނުކާފަ ބުނުޖެއެވެ.

ބަޔާނުތަކުގައި އިސްލާމާމް ހިތި މިޔާކަށް ފުރުޤާނީ މިއީ ކުރަފާތުގައި ސާފުކާރު އެއް ޝީޢީގެ ފުތުވާއިން ފުރާއި ރަކާފުން ގެތިއް ހުދަށް ނުރި ކާރާމުއާކާފަވެއެވެ. އަދި ކަބާ ޝީޢީން އިބުނު ބާޤިރުފަސް، ޝީޢީން މުރައްމަދު ބުނު އިބުރާހީމުގެ ރަޙްމާރުމާތު ވިރާތުފާރުއާ ބަސްފަރު ބަރުޒީފާ އިސްބާ ހިސާބަޖުއެވެ. ދީން އާއިނާފުއަ ބަދަލު ބުނު އިބުރާހީމުގެ އަސްބަޔާސް އަހާބާ ބަޔާވާ ކުރުމެވެ އަރުފާގެ ފަރާއިޒު ރަސީލާފަރައްނާ ޝީޢީން އެމްދުރުން ވަސާއި މަގާވާއީ... "ވަސީލަ" ނަސާރިރީ ފަރުޖު އާބާ އާއި ދުރިއްނަރާ

ތަރްޖީޙުކުރުމުގެ ދަރަޖަ ވަންނަ، އަދި ޝަރުތުތަކުގެ ދަށުން ބަޔާންކުރާ ގެނު ކަންތައް ކުރަދި ބުނެލެވޭ. އަނެއްކާވެސް ދެވަނަ ޚަބަރު ޤާނޫނުތަކާ ގެނައިރު: "ވަސްވަސި" ޚަލްޤު ނިޔަމަ އެއީ މުރާދަކީ އެގޮތުގައި ބިދުޢަތުގެ ވާހަކަކުރަން ބުނެ، ކިޔާ ކުރުދާ ބަސްތަކުގެ ކުރުމުގައި ދުނިޔެ ބުނެލެވޭ. ދަށު އައިސްފައިވާ ދިރާސާގެ ވަރަށް މައްސަލަތަކާއި، ވަސްވާސީ ޤާނޫނީ ކަންތައްތަކާ މައްސަލަތަކާއި ކިތަންމެ ބޭނުމަށް އެކަށީގެންވާ ނަމޫނާ ޖަވާބުގައި ދީފައި ބާރުއަޅައިފައިވާ ގޮތުގައި މައްސަލަތަކާއި ފުރިހަމަކޮށް ބަލާ ކިތަންމެ ޤާނޫނީ (ދަލީލު ސަލަފުންގެ ބަސްތަކާއި) ގެންނަނީ ކަމަށް ވެސް ޤަވާޢިދުތައް ދެނެގަތުން ބަޔާން ކިޔައިދެވެ. މިގޮތަށް ޖަވާބުދިނުމުގެ އަސްލު ދެނެގަނެވޭ.

2- ޢަރަފާތްގެ ދުވަހު ކުރެއްވި ޚުޠުބާގައި އެބަޔާންކުރައްވައި: ...

ތަޤްރީރުކުރުމުގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކޮށްފި މީހާ ހިތުން

އިސްތިޙްލާލްކޮށް ... ﷲ ...

...! ؟

ފުރަތަމަ ދަރުސް: ... ﷲ ...

... ؟

... ! ... 18

...:

"... :" ...

... ﷲ ...

...

... " ...

...

...

...

...

... !

ދިރާސާ: ...

...

...

ފެންނާނޭފަދައިންނެވެ. އެކަމަކު އެއްވެސް މީހަކު ކުރިންވެސް މިހާރުވެސް
އެޢިލްމުވެރިންގެ ފޮތެއް ދައުރުކުރުން ބަޔާންކުރަމުން، އަދި އެވިއްކުމާއި
ފެތުރުން މަނާކަމުން ފޮނުވާއެއް ނުދެއެވެ.

ތިންވަނައަށް: އަހަރެންނާ ޚިލާފުވެގެން އުޅޭ މީހުންނަކީ މުޝްރިކުން
އެއްވެސް ތަފާސްހިސާބެއް ވަކިކޮށް ޤާނޫނުތަކުން ފެނިގެންދާ ބާރުލުން
ކާފަރުކުރާ މީހުންނެވެ. އެމީހުން ދަޢުވާކުރާ ކަންތައްތަކުގައިވާ ވެރިން
ކާފަރުވެގެންވާކަމަށް އިޖްމާޢުވެފައިވާކަން، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ޝަރުޢީ ބަޔާންކޮށްވެވޭ
އެއްކޮޅަކުން ދަޢުވާކުރިއެވެ. އެއީ އަހަރެންގެ ފޮނުވައިލުން އެކަން
ކަށަވަރުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމަކު އެމީހުންގެ ފޮތްތައް ޗާޕުކުރުން
ބަޔާންވެފައިވާގޮތުން އެކަކުވެސް ފޮނުވާއެއް ނުދެއެވެ!

ހަތަރުވަނައަށް: އަހަރެން ދަޢުވާކުރި ކަންތައްތަކަށް އިޖްމާޢުވާނީ ވީން ގޮތަކަށް
ޤުބޫލުކުރައްވައެވެ. އަހަރެންނާ ދެކޮޅަށް ދަޢުވާކުރުމުން ކަންތައްތަކަކީ
ނޫނެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އަހަރެން މިދިރާސާގައި: ސަލަފުންނާއި
ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން އިޖްމާޢުވެގެންވާ މުސްލިމުކަމާ -ކާފަރުކަމާ- ބެހޭ
ފާފައާއި ކަނޑަން ކާފަރުކުރާކަމަކަށެވެ. އެކަން އިސްތިޙްލާލުކަން
ހުއްދަކޮށްފިނަމަ ނުވަތަ އެކަމުގެ ބަޔާންކުރަމުން ދެކޮޅަށްދަޢުވާކުރާ ވަނީއެވެ.
އަހަރެންގެ ފޮތުގައި އިޖްމާޢުވެރިންގެ އިޖްމާޢުންނާއި، އިސްލާމުދީނުގެ މަތިވެރި
ޝެއިޚުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ޢަދަދެއްގެ ބާޠިލުންގެ ނިސްބަތުން ގޮތުގައިވެއެވެ:
އޭ އިބްނުޤާސިމް ތަފްސީރުކުރުމުގައި ނުކުތް ނުވަތަ އިސްތިޙްލާލުކުރުމަށް ނޫނީ،
މަޢުލޫމާތާ ޝަރީޢަތް ދުރުން އަހަރެން އެއްކަލަކުން ބަޔާންކުރުމީ ކާފަރު ނުވާ

ބޭނި ފާފަވެރިކަން ފާފަވެރިކަމުގައިވެއެވެ. އާގެ ވިދާޅުވެއި: އިބްނު ޢައްބާސް، ޠާވޫސް، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިވަރުން، ޢަޠާއު، ޢިކްރިމާ، ޖާބިރުން، އަޙްމަދު ބިން ޙަންބަލު، އިބްނު ބައްޠާ، އިބްނުލްޢަރަބީ، އަލްޤުރްޠުބީ، އިބްނު ތައިމިއްޔާ، އައްސަޢްދީ، އިބްނު ބާޒު އަދި އެހެން ބޭފުޅުން ހިމެނެއެވެ.

ކިޔާއްމަ، އަހަރެންނަށްވުރެ މާކުރިން މިހެން ބަޔާންކޮށް ދެއްވިފައިވެއެވެ.

އަލްމުފްހިމު (5/117-118) ގައި އަލްޤުރްޠުބީ (656ހ) ވަނީ ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ﴾[المائدة: 44] އާޔަތުގެ ބާރުފުޅުން ބަސްބަހުން ބަޔާންކުރާ ޚަވާރިޖުންނަށް ނިސްބަތްކުރެވިފައެވެ. ދެން އެއަށްފަހު ފަހުގެ ދުރުޖެހިފައިވާ ހަމަލަތައް ފަދަ ގަދަ ވިދާޅުވެއެވެ:

(ومقصود هذا البحث: أن هذه الآيات المراد بها: أهل الكفر، والعناد. وأنها كانت ألفاظها عامة، فقد خرج منها المسلمون؛ لأنَّ ترك العمل بالحكم مع الإيمان بأصله هو دون الشرك. وقد قال تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغفِرُ أَن يُشرَكَ بِهِ وَيَغفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾ وترك الحكم بذلك ليس بشرك بالاتفاق، فيجوز أن يُغفر، والكفر لا يُغفر، فلا يكون ترك العمل بالحكم كفرًا...) [29]

[29] المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم: 5/117 - 118

ވާސަދީ: "މިބަރުޤާގެ ވަޤުބަދަރިޔާ: މިއާޙަދީޘްތަކުން ދުޢާކުރެވޭނީ ދީނުގެވެރިވެ ގޮތުންނާއި ކުޅުނުގެ އަހުލުވެރިންނަށް. އާޙާދީޘްގެ ޙަޤީޤަތް ބާއްޒުވެގެންވިއަސް މުސްލިމުންވަނީ އެއިން ބޭރުވެގެންނެވެ. އެހެން ބުނާކުގެ އަސްލަށް ހިމާނާ ބާރު ދީން އެއަށް ބަދަލުކުރުން ދީނުތަކުގައި ޝިރުކުކުރުން ނުފުރާނަ، އަދި އޭގެ ދަރަޖައާ ކަމެކެވެ. އަދި ﷲ އަންގަވާފައިވަނީ:

"ﷲ އެކަލާނގެއާ ޝިރުކުކުރުމުގެ ފާފަ ނުފުއްސަވައެވެ. އަދި އެހެން ކަންކަން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ފުއްސަވައިދެއްވައެވެ." ﷲ ބާވައިލައްވި ބުނުއްވަން ބަދަލުކުރުން ދީނުތަކުގައި އިސްލާމީދީނާ ގޮތުގައި ޝިރުކެއް ނުބައެވެ! އެހެންކަމުން އެފާފަފުއްސަވުން ހުއްޓިގެންވެއެވެ. ކުފުރަކީ ފުއްސެވުން ފާފައެއްނޫނެވެ. އެހެންކަމުން ބުނުއްވަން ބަދަލުކުރުން ދީނުތަކުގައި ކުފުރުއާކުރާކަށް ނުވެއެވެ." މިއެވެ.

3- އަހަރެންގެ ފޮތް ބަރާބަރުކުރުމަށް، އަހަރެންގެ އަދުވައްބާގާ ފުރިހީ: އެއީ ބަލާނގައި ދުރާލާވެރިކަމާ ގޮތަށް، އިޚްލާސްގެ އަހުލުވެރިންގެ ބަދަލު ބަސްފުޅުތައް އެބޭފުޅުންގެ ވަޙުޔާ ދިރާސާ ގޮތަށް ބަފްސެރުކާރުގެނަހައާ!؟

އެހެންކަމުންވާނަމަ އިޚްލާސްތެރިންގެ ބަސްފުޅުތައް އެބޭފުޅުން ވަޙުޔާ ދިރާސާ ގޮތަށް ބަފްސެރުކާރުގެ ފުރިހިއަފާގައި ދިޔަނަގާއެވެ! އެކަދުކު އިޚްލާސްގެ އަހުލުވެރިން އެކަކުވެސް އަތުނެތްއަހަރު އެއްއާކަ ބަރާބަރުކުރުމަށް ނުވެއެވެ! ކިއެއްތަ، އެއަސްލުރަހުވެސް ދަރަނި ގެސް އަހަރެން ބަސްދެވޭ:

ﷲ ތަޢާލާގެ ކަލާމުފުޅުތަކާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅުތަކަށް: ﷲ

ބަޔާނާ މުރާދުކުރެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް، އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ޞަޙާބީން މުރާދުކުރެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ތަފްސީރުކުރުމަށްފަހު ތަފްސީރު ފޮތްތަކާއި، ހަދީޘްތައް ޝަރަޙަކޮށްދިނުމާ ދިފާޢުތަކުގެ ގިނަކަމާއެކު! އެއާއިއެކުވެސް އިއްތިބާރު ދުނިޔޭގެންވާ ޙަޤީޤަތުން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ފާޅުގައި ބަޔާންކުރިކަމަށް އަހަރުމެން އެބުނޭ ނާހަމަވެ!

މިޒަމާނުގައި އަހަރެމެންނާ ޚިލާފުވި މީހުންގެ ގައުމަކަން އަހަރެން ތާބިޢީންނާއި ދާރިމީ: އެއްބަޔަކު މީހުން ހަމައެކަނި ބަސްބަހާ ދެއްކި އަޙްކާމުތަކުގެ ބައިވެރިވުން ކަނޑައަޅާ ވަކި އެހެން ވަސީލަތެއް، ޚަވާރިޖުން އަހަރެމެންނަށް ތަރުޖަމާކުރި ގޮތް ވަރަށްބޮޑުވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް الله ތަޢާލާގެ ބަސްފުޅު ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾﴾[المائدة: 44] ގައި އެދިގެންވާ ގޮތަށެވެ.

އަލްޖައްޞާޞް (370ހ) އަޙްކާމުލް ޤުރްއާން 534/2 ގައި ބުނެފައިވެއެވެ:

(وَقدْ تَأَوَّلَتْ الْخَوَارِجُ هَذِهِ الْآيَةَ عَلَى تَكْفِيرِ مَنْ تَرَكَ الْحُكْمَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ غَيْرِ جُحُودٍ)[30]

މާނައީ: "ޚަވާރިޖުން މިއާޔަތް ތައުވީލުކޮށް މާނަކޮށް، އިންކާރުކުރުމެއްނެތި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްނުކުރާ ދޫކޮށްލާ މީހާ ކާފިރުކުރުމަށް ދަލީލަށެވެ!" މިއެވެ.

---

[30] أحكام القرآن للجصاص: 4 / 94

އައްސަމްޢާނީ (489ހ) ގެ ތަފްސީރުގައި 42/2 ގައި ވިދާޅުވެއެވެ:

(وَاعْلَم أَن الْخَوَارِج يستدلون بِهَذِهِ الْآيَة، وَيَقُولُونَ: من لم يحكم بِمَا أنزل الله فَهُوَ كَافِر، وَأهل السّنة قَالُوا: لَا يكفر بترك الحكم) [31]

މާނައީ: "ދަންނާށެވެ! ޚަވާރިޖުން މިއާޔަތުން ދަލީލުނަގައެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ: 'الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާ މީހާއަކީ ފަހެ ކާފަރެކެވެ. އަހުލުއްސުންނަތުގެ އިމާމުން ބުނެފައެވެ: (الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލައިގެން އޭނާ ކާފަރަކަށް ނުވާނެއެވެ." މިއެވެ.

އެފަދައިން އަބޫ ބަކުރު އަލްބައިހަޤީ (458ހ) އާއި، އިބްނު ޢަބްދުލް ބައްރު (463ހ) އާއި، އަބޫ ޙައްޔާން (745ހ) އާއި، އަލްޤުރްޠުބީ (671ހ) ވެސް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ޚަވާރިޖުންނާއި ފިކުރާއި ދޮގުހެދުންތަކުން ރަޙްމަތްތެރިވުން އަޅުގަނޑުމެން ދުޢާކުރަމެވެ. ތަކްފީރީ ފިކުރުގެ ވަކިވެގެން ދިޔައީ ރަނގަޅުކުރަނީއެވެ!

އަދި އަޅުގަނޑު ވިސްނުމުގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތްތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގައި ހިމެނޭ އިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކާއި އިޖްތިހާދުތަކާއި މަޒްހަބުގެ ތަކުރާރު ބަޔާންކުރާ ކަމަށްޓަކައި ޢަމަލުތަކުގެ ފިކުރު ޙާއްޞަކޮށް إن شاء الله އަޅުގަނޑު ފޮނުވާނަމެވެ. ހަމަ އޭގެ ސަބަބުން ތިޔަބޭފުޅުން الله އަށް ޝުކުރުކުރަމެވެ. އިމާމު އަލްއިޢުތިޞާމްގެ ޝާޠިބީ ބުނު އިމާމު އަލްޢަސްޤަލާނީ، މިފޮތުގެ ދެވަނަ ބައިގެ މުޤައްދިމާގައި ވިދާޅުވެއެވެ:

[31] تفسير السمعاني: 42/2

"އަހަރެންނަށް ފެންނަނީ އަލްއަރަބު އައްޝައިޚު ޒާހިދު ބިން ޢަލީ ބިން މުޙައްމަދު އަލްޙަރްބީގެ ފޮތް އާދީ ސުވާލު، އާދައިވާ ޖަވާބާ އެއްގޮތްވެގެންވާ ތަކެތް. އެއީ ނުބައިވުމުގެ މަންހަޖާއި، އުއްމަތުގެ ސަލަފުންގެ ފަހުމުގައި އިލްމީ ޖާމިޢާތްތަކުގައެވެ. އެފަދަ ހިނގާ މަޖްލިސްތަކާއި ޑިސްކަޝަންތަކާއިލްމީސެމިނާރުތަކުގައެވެ." އަހަންނަށް ގޮސް މިސާލެއްވެއެވެ:

"އެއަށްފަހު މިޒަމާނުގެ ބޮޑު މައްސަލަތަކުގައިވާ الله ބާވައިލައްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ހުކުމްކުރުމުގެ މައްސަލާގައި އެއާ ދިމާކަން ޖެހުންނެވެ. الله އެއަން އަޑުއެހުއްވާނެއެވެ. އަދި އެމައްސަލަ ހުކުރުދުވާ ބަޔާންކުރުމުގައި ވައްދުހީގެ އިންސާނުން އެނގެން ދެއްވުންތޯ. ދީން އުޞޫލުތަކުގައި ކަންތައްތަކާ ޙަވާލާދީގެން އެކަށަވާނެއެވެ. އަދި މިމައްސަލާގައި އިލާހީ މިޔާރު ޢިލްމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ޢަމަލުކުރުމެވެ. އަދި އެހެންނަމަ ބަސްފުޅުތަކުން ނިކުންނަނީ ހަމަ އެއް ވުރެކަށް ކަލާމުގައި، އަދި ވަސީލަތު ޒާބިތުތަކުން ބަޔާންކުރުން އިސްލާމީ ބާރުތަކުން ރައްދުކުރުމުގެ ފިޔަވަޅު މިނަން ގޮތުން، ނުވަތަ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކުރުން ދަރަޖަތަށް އިންސާފުކުރުމުގެ މިނަން ގޮތުން، ނުވަތަ ޝަރީޢަތް ފަދަ ޢާލިމުންނާ ދުނިޔަސަބަބު ނުވާކަމަށް ދަރަޖަތަކީފަހަރަކު ކުރިން، ނުވަތަ ޝަރީޢަތާ އަދި އިސްލާމީ ބަޔާންކުރުން ހަދަހަދާ އެއްވުރެކުޅަން އަދި އެދޭ ކަމަކަށް ދިރާސާކުރަންޖެ ނުވަތަ ކުރިން ބާރުންގެ ވެރިއިން އަށްވުރެން ގާނޫނުތަކާއި ބަދަލުކުރެވޭނެއެވެ."

4- ތިޔުއްޔިރިއާ ޤަރީބާ ހިނގިކަމަށް ކަނޑައެޅޭ، އަދި ތިބޭފުޅުން ފުރި

ބަރާބަރުތެރި ބަޔާންކުރައި އޮތް ގޮތަށް: އިޚްލާޞް އަމާނާތް ގެއްލުވާލާ، އަދި

އިޚްލާޞްގެ އަޚްލާޤީ ރޫޙުން ގެންގޮސްގޮތް ބައެއް ނަޞޭހަތް

ބަދުއަޚްލާޤު ނުވަތަ އެއިން މުޅިން ރަނގަޅު ގޮތް ނޫން ގޮތަކަށް ފުރިހަމަވާނޭހެން

ގޮވަނޭފަރާނަ ކުރެފުއިވާތީރުއްތޯ!؟

الله ތަޢާލާ ވަޙްޔުފުޅުކަމުގައި އަރަބިން ތިބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވަމެވެ! އެއީން

އެއްގޮތަށް ސިޔާސީ އަރަބިންނަށް ފޮނުވާ ދައުލަތުގެ ބޮޑުކަމެވެ! (ބަދީޞީގެއިވަސީ)

"ދުޢާވާ މީހާގެ މައްޗަށްވަނީ ހެވާކުރުމެވެ. އަދި އިންސާނާކާ މީހާގެ

މައްޗަށްވަނީ ހެވާކުރުމެވެ." އަހަރުމެން ހެވާކުރާ ބަޔަކުކަމުގައި ވާނަމެވެ! އެއީ

ބަޔާންކުރައި އޮވާ ގޮތަށް މުޖުތަމަޢު ފުރިހަމަވާނޭގޮތަށް މުޤައްދަސް

އެއްގޮތް ކަނޑާ ކުރެފުއި ހިތްވަރުކުރުމެވެ. އެހެން އިޚްލާޞްތެރިކަމާ ޖެހިލުމާ

ކުރިކުރުމަށް ބަޔާއް ސަލާމަތްކަމާއި ބަދުއަޚްލާޤާ ކަނޑައެޅުމެވެ. އެއީ މުޖުތަމަޢު

އަދި މަޤްބޫލުކަން އެއީން އަސަރު ނުކުރާ ގޮތަށެވެ.

ދަންފުޅު ބަދުއަޚްލާޤު ގޮވަނޭފަރާނަގެން ސަލާމަތްވާ ކުރުން ދަންނަވަމެވެ!

އެއީލާހު ފުރިހަމަ ބަޔާން އިޙްސާނު ނުވާ އިޙްސާނު ގަބޫލު ބުނަމެވެ! 25

އަށް ފުރާނާއިވާ އަރަބިންގެ ތަރަޖަމާގެ ތަރުޖަމާން އައިވަސް ފުރަތަމައި އެކަކަށް

އައިވަސް އެއްގޮތް އައިގޮތަކުރަވަސް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ ފުރަތަމަކަށް ހަމަ

ބަރަކާތް ސުންނަތަކީ ނަބަވީކަމެއް، އަދި ބާރުލާ ބިދުޢަ ފުނޑާލުމަކީވާ

ފުރަތަމަކަމެވެ.

އަދި ހުދު އަހަރެންވާނީ މިޤަޟިއްޔާގައި ޒާހިރުވި މީހުންނާމެދުގައެވެ: މުޖުތަހިދުން ވަސަތުގެ ގޮތުންތަކާ ސަހަބުން ފިރިސް ކާފިރުކުރާ މީހުން، އިޖުމާޢުން ބަޔާން ނަމްބުރަށް ބޮޑުކަމާ، އަދި ބޮޑުކަމާ ކަލިމަތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ފާޅުގައި ކަނޑައެޅިފައެވެ! އެއީ އެމީހުން ދެކޭ ފާޅުގައި ހުކުމްކުރާކަމެވެ. ތަކުފީރުކުރާ އެބަސްފުޅަށް އެބަސްފުޅުގެ ދީނުގެ މަސްދަރާއިރުކަމެވެ. މިސާލަކަށް އިބްނު ޢައްބާސްގެ ބަސްފުޅު:

(مَنْ جَحَدَ الْحُكْمَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَقَدْ كَفَرَ، وَمَنْ أَقَرَّ بِهِ وَلَمْ يَحْكُمْ بِهِ فَهُوَ ظَالِمٌ فَاسِقٌ.)[32]

މާނައީ: "الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލަފާ އިންކާރުކުރި މީހާ ކާފިރުވެއްޖެއެވެ. އަދި އެއްބަސްވެގެން އިޤްރާރުވެ އެކަމަކު އޭގައި ޙުކުމްނުކުރި މީހާ ޒާލިމު ފާސިޤެކެވެ."

މިބަސްފުޅުގައި "އެއްބަސްވެގެން އިޤްރާރުވެ.." މިބައި ބަޔާން މިހެން ކަނޑައެޅިއެވެ. އަދި އެހެން މިސާލަކީ: ޝައިޚުލް އިސްލާމް (728ހ) މިންހާޖުއް ސުންނާ 130/5 ގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅު:

(فَهَؤُلَاءِ إِذَا عَرَفُوا أَنَّهُ لَا يَجُوزُ الْحُكْمُ إِلَّا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَلَمْ يَلْتَزِمُوا ذَلِكَ، بَلِ اسْتَحَلُّوا أَنْ يَحْكُمُوا بِخِلَافِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَهُمْ كُفَّارٌ، وَإِلَّا كَانُوا جُهَّالًا)[33]

---

[32] تفسير ابن أبي حاتم: 1145/4

[33] منهاج السنة النبوية: 130/5

މާނައީ: "ތިޔަ މި ދިޔުނުނަން، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ދުނިޔޭ ހުކުމްކުރުން ހުއްދުވެގެން ނުވާކަން އެނގި ދެނެވޮޑިގެން އެއަށް ބޭ ނުލަހައްނާބާ ތެރެއިން ނުވެއްޖެނަމަ، ކިއްސަ، އަދި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ހުއްޓުވާލުމުގެ އެދިރުން އިސްލާމްދީން ރަސްމީ ޤާނޫނަށް ހަދައިގެން ނުވަތަ އެދިރުން ވާޖިބުވާނެ ކަމުގަ އަޤީދާ ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަ (އެބަހީ: އިސްލާމީ ޤާނޫނު ހުއްދަ ނުކުރާނަމަ) އެދިރުން ވާޖިބު ކުރެވޭނެކަމަށް ފަތުވާދޭއެވެ."

މިބަސްފުޅުގައި: "އެހެންނަމަ އެދިރުން ވާޖިބު ކުރެވޭނެ" މިޢުމްލަ ކަނޑާލާފައި ބައެއް މީހުން ނުކުތާކަމެއް ދެއްކިއެވެ. މިގޮތުން އަޅުގަނޑު

އަޅުގަނޑު إن الله هو الحكم ރިސާލާގައި ނަގުލުކޮށްފައިވާނެއެވެ.

މިއިރުން އަދި ޝޭޚުއަލްބާނީގެ ޚިޔާލާއި ގުޅުން ނަގަހެނީ، މިބޭފުޅާ ބަހާއިކަމެއް ވާލު ނަގުލުކޮށްފައިވަނީ: "އެދިރުން ވާޖިބު ކުރެވޭނެކަމުގައިވީ." މިދެލިބުނެވެ. އަދި އަދާ ފަހަރުގާ ބައި ކަނޑާލާއެވެ.

އަހަރެންގެ ލަފާގައި އެވަނީ ދާއިރާއިގެ ބައްޓަމަށް ނަގުލުކޮށްފައިވާނެއެވެ. އިރްޝާދު ލިބިގެންވާ ތަޞްނީފަށް، މި ނުކުތާފައި ޝޭޚުއަލްބާނީ، ވާހަކަ ހަނދާނުކުރައްވާ ޝޭޚުއަލްބާނީގެ އިލްމުވެރިންގެ ނަޤްލުކުރުމަށް ބަހެއްސަލަހަވަނީ ކުރާއިރު މިއަށް ފުރިހަމަ ތަޢުލީމުން ބަޔާންކުރުމާ ބާރުއަރިގެ އަޤީދާ އަހަރެން ނޫނެވެ. ކަންބޮޑުކަމަކީ ކަންތައްތައް އަންނަނިވި ކަންތައްތަކުގައި މަސައްކަތް ދަންނަވާލާނީ: ދެކުރަމެވެ:

1- ލަޖްނަތުއް ދާއިމާގެ ފަތުވާ ނަންބަރު 5741 ގައިވާ ފަތުވާއިން، الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރާމީހުގެ ޙައިޘިއްޔަތުން އަޙްކާމްގެ ފުރިހަމަ ބޮޑުކާފިރެއްތޯ؟ އަދި އޭނާގެ ޢަމަލުތައް ޤަބޫލުކުރައްވާނެތޯ. އެގޮތަށް އޮތް ސުވާލަށް ޖަވާބު ދެއްވައިފައިވަނީ:

(من لم يحكم بما أنزل الله هل هو مسلم أم كافر كفرا أكبر وتقبل منه أعماله؟

ج: قال تعالى: ﴿وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ وقال تعالى: ﴿وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ﴾ وقال تعالى: ﴿وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ﴾ لكن إن استحل ذلك واعتقده جائزا فهو كفر أكبر، وظلم أكبر، وفسق أكبر يخرج من الملة، أما إن فعل ذلك من أجل الرشوة أو مقصد آخر وهو يعتقد تحريم ذلك فإنه آثم، يعتبر كافرا كفرا أصغر، وظالما ظلما أصغر، وفاسقا فسقا أصغر لا يخرجه من الملة، كما أوضح ذلك أهل العلم في تفسير الآيات المذكورة.

وبالله التوفيق. وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو ... نائب رئيس اللجنة ... الرئيس

عبد الله بن غديان ... عبد الرزاق عفيفي ... عبد العزيز بن عبد الله بن باز)[34]

---

[34] فتاوى اللجنة الدائمة، المجموعة الأولى: 780/1

މާނައީ: "ސުވާލު: الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމް ނުކުރާ މީހާއީ މުސްލިމެއްހެއްތޯ؟ ނުވަތަ ބޮޑު ކާފިރުން ކާފިރުވެގެންވާ މީހެއްހެއްތޯ؟ އަދި އޭނާގެ ޢަމަލުކަމަށް ޤުދުރުކާފިރުވެގެންނެއްތޯ؟

ޖަވާބު: . . . الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވެއެވެ: ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ﴿٤٤﴾﴾، ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ﴿٤٥﴾﴾، ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَـٰسِقُونَ﴿٤٧﴾﴾

ނަމަވެސް އޭނާ އެކަން އިސްތިޙްލާލުކޮށް، އަދި އެއީ ހުއްދަކަމަށްދެކުމަކާއި ގޯހުކަން އިޢުތިރާފުވާނަމަ ވެސް އެއީ ބޮޑު ކުފުރެއް، އަދި މިއެއްޗަކުން ބޮޑު ކުފުރު އަދި އަނިޔާއާއި ބޮޑު ފާސިޤުކަމެވެ. ދެންނަމަ ރިޝްވަތަކަށްޓަކައި ނުވަތަ އެހެން މަޞްލަޙަތަކަށްޓަކައި -އެކަން ބާޠިލުކަމާކަން އޭނާ އިޢުތިރާފުވާ ޙާލު- އެހެން ކަންތައް ކުރާނަމަ؛ ދެން އޭނާއަކީ ފާފަވެރިއެކެވެ. އަދި އޭނާ ބޮޑުފާސި ކުޑަ ކާފިރުން ކާފިރުވެގެންވާ، އަދި މުޠްލަޤުން ބޮޑު ނުވާ ކުޑަ އަނިޔާވެރިން އަނިޔާވެރިވެގެންވާ، އަދި ކުޑަ ފިސްޤުން ފާސިޤުވެގެންވާ މީހެއްކަމުގައެވެ. އެއީ އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި އަހުލުވެރިން ސަލަފުން ބަޔާންކުރެއްވިގޮތެވެ. ތަޢުފީޤު އެދެނީ الله ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

ރައީސް: ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ބިން ބާޒު

މެންބަރު: ޢަބްދު الله ބިން ޣުދައްޔާން

ނަޞީޙަތް ހަދީސް: އަބޫދުރް ރަޟިޔައްލޯހު ބަޔާންކުރީ"

2- ހުރިހާ ތަޤްވާގެ ބަލާނަގައި އިޚްލާޞްތެރިކަމާ: ބަލައި ނަފްސުތަކާ ކުރިމަތިވާކަމަށް، އަދި އިޚްލާޞް އަހުލުވެރިންގެ ބަލައި ބަރަކާތް އެބުނުމެވެ މަޤްބޫލުވާ ދިރުމުގަމާނަން ބަރަކާތްތެރިއިވާކަން އެބަދުއް ބަރަކާތްތެރިވުމެވެ.

3- އަދި ބުނެވުނު ބަރަކާތްތެރިކަމަށް ﷲ ބަރަކާތްލެއްވި ގޮތް ހިފެހެއްޓުން ބުނުވު ކުރާ މިފަދަ އިޚްލާޞްތެރިވުމަށް ވަރުގަދަ ކަމުދައްކަމާ ތަރުބިއްޔަތު ތެރޭގައި އިޚްލާޞް ގެނެސްދޭ ތަރުބިއްޔަތުތަކެވެ.

4- އިޚްލާޞްތެރި ދުނިޔޭގެ ތަރުބިއްޔަތު، ބުނުވު ބަރަކާތްތެރިވުމަށް ﷲ ބަރަކާތްލެއްވި ގޮތް ހިފެހެއްޓުން ބުނުވުދެ ކުރާ ތަރުބިއްޔަތުތަކެއްތޯ؟ މިގޮތަށް ބަރަކާތްލައްވާށި ކިޔަވައިދިނުމުގެ އަދަބުތަކެވެ.

﴿وَٱتَّقُواْ يَوۡمٗا تُرۡجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِۖ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ﴾[البقرة: 281]

މާނައީ: "އެދުވަހުގައި، ﷲ ގެ ޙަޟްރަތަށް ތިޔަބައިމީހުން ރުޖޫޢަ ވާނޭ ދުވަހަކަށް، ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރިވެ ބިރުވެތިވާށެވެ! ދެން، ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް، އެ ނަފްސެއް ހޯދި ކަމެއްގެ ޖަޒާ (އެ ދުވަހުން) ލިބޭނެއެވެ. އަދި އެ މީހުންނަށް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރެވޭނެ ހުއްޓެވެ."

ﷲ މިދަރުސް ޤަބޫލުކުރައްވާ ބަރަކާތްލައްވާށި.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

ޖޫލްބަރ. ޒާހިދު ބުނު ހަޖީ ބުނު މުހައްމަދު އަލްހަސަނުބީ

ޤާޟިހަމުތް އިމާމު އާއި ޤާޟިހަމުގެ މަހުލާ ސިޔާދަތުގައި ކުރުން ހިތްވަރުން

މުތައައްރިޒުން." މިއެވެ.

ހިސާބުން ޒާހިދު އަލްހަސަނުބީ ލިޔުން ސިޓީ ނިމުނީއެވެ. އެހެންކަމުން

އިސްވެދިޔަ ވާހަކަތަކާއި، ދެފަރާތުން ދިޔައިމާ ރައްދާއި، ބުޚާރީއާއި

ބުރުނާއި އައިޖަރު ހެދި އެއްބަޔަށް ވެޝިހަލާކު އަށާރާތަކުން ވީއެވެ. އެއާ

ޒިޔާރަތް ކަމުގެ ބަހީގެ ޝަރުޢީ ވަޒީފާގެ ވޮތެޖެހިގަތް، ވަކި އެއްބައި

ނަރަހިޔަން ބޮޑުތަހުގެ އެއްޖަހަނީ ގުޅުމު ދިއްކާރިއަކަސް، އިތުރާއި

ބަސްތަރި ހުރި މިހާރަ ކަހަރެކާދުކުހާސް ހިނގާދާފާ. މިފަދަވަކިބެއް

މިގޮތުން ތެރޭގެ ޒިޔާރަތް މިހުން ދުވަ މިސްލްސަކާކަވާ ބަޔަކަމުކެއްސަތު

އަނބޯރިއަކުން އެއްޗެއްހަމަތެރިކުން އެދި މައްސަލައްކަމުން ބެން ވަރީފިސް

ޗައްސާ، ކުރުދުހުގެން ވަރުވެއްޓަ ބެލާތީ ޓަޖަރާ ކަދީ ގޮތްކަ ވިހިވަރެ

ބަޔާވަތް ހުސްކަސް، އަތި މިއީ މިއުލިރާނާ ބަނަދުއްވާސް ނާސި ވަޔާޔަގެ

ސިލި، ސަކަޓުންގެ ބަސްދުކުވެކަން ސިހާ ކަރުޖައްގި ސިލިވަޔި އާޖް

މައްސަކާއްކަތް ބަޔާނުގެފިލު. އެހާއެރަ އިނާސްވަރު ކަޔިބެކަސް، ކަމެގެ

ދުރާގި ބަކަކަމުން ބަސްނުވަ މިހަކަމް ގަރަކަސްދުރަނުގެ ގުޅުނުނަވެ. الله ގެ

ބަރަކާތްތަކަށް ތަމަކޮށް އެހީއަށް އެދެމެވެ.

* * *

